

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

Διπλωματική Εργασία

«Ηνωμένες Πολιτείες και Ιράκ, 2001 – 2011»

Φώτιος Κατσάμπουλας

Επιβλέπων Καθηγητής: Θεοδόσιος Καρβουναράκης

Καθηγητής

Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Δεκέμβριος, 2021

Σελίδα σκόπιμα κενή

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Διδυμότειχο, 14 Δεκεμβρίου 2021

Φώτιος Κατσάμπουλας

Σελίδα σκόπιμα κενή

ΣΥΝΟΨΗ

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται η βιβλιογραφική προσέγγιση των πηγών σχετικά με τη διαμόρφωση και εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Ιράκ, καθώς και της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, αλλά και της εσωτερικής κατάστασης στο Ιράκ, για το χρονικό διάστημα από το 2001 μέχρι το τέλος του 2011. Η εργασία κάνει μία σύντομη ανασκόπηση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, καθώς και των κυριότερων γεγονότων από την ανάληψη της εξουσίας στο Ιράκ από τον Σαντάμ Χουσεϊν μέχρι την τρομοκρατικής επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στο έδαφος των ΗΠΑ. Παρουσιάζεται η πολιτική κατάσταση που οδήγησε στην εισβολή στο Ιράκ του 2003 από τον Πρόεδρο Τζορτζ Μπους το νεότερο, αλλά και οι αντιδράσεις της διεθνούς πολιτικής κοινότητας. Γίνεται μνεία στις συγκεκριμένες χρονικές περιόδους από το πέρας της εισβολής και την πτώση του καθεστώτος Σαντάμ, μέχρι την αποχώρηση των Αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων από την πολύπαθη αυτή χώρα της Μέσης Ανατολής το τέλος του 2011. Καταγράφονται τα αίτια τα οποία οδήγησαν στις συγκεκριμένες αποφάσεις και τέλος αποτιμάται η στρατηγική που ακολούθησε η Αμερικάνικη Κυβέρνηση.

Στο 1ο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε γενικές γραμμές στις σχολές σκέψεις που διαμόρφωσαν την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Ακολουθεί μία σύντομη ανασκόπηση των σχέσεων ΗΠΑ και Ιράκ, με αναφορά στον Πόλεμο του Ιράν με το Ιράκ (1980 – 1988) και την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ. Γίνεται επίσης μνεία στην περίοδο μετά την Καταιγίδα της Ερήμου μέχρι την ψήφιση του Νόμου για την Απελευθέρωση του Ιράκ (1990 – 1999) από το Κογκρέσο των ΗΠΑ, καθώς και στα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001.

Στο 3ο Κεφάλαιο πραγματοποιείται ανάλυση των πολιτικών εξελίξεων που οδήγησαν στην απόφαση της Κυβέρνησης των ΗΠΑ για εισβολή στο Ιράκ (2001 – 2003) και καταγράφεται η στάση που τήρησε η διεθνής κοινότητα.

Στο 4ο Κεφάλαιο εξετάζονται τα κυριότερα σημεία της περιόδου που ακολούθησε μετά το πέρας της εισβολής. Η διακυβέρνηση του Ιράκ από τις ΗΠΑ μέχρι την αποκατάσταση της εθνικής κυριαρχίας της χώρας και το σχηματισμό της πρώτης δημοκρατικά εκλεγμένης Ιρακινής κυβέρνησης. Ακολουθεί η περίοδος έξαρσης της εθνοτικής και θρησκευτικής βίας που βύθισε το Ιράκ στον εμφύλιο

πόλεμο και οδήγησε στην αλλαγή της αμερικανικής πολιτικής. Το κεφάλαιο κλείνει με την παρουσίαση των πολιτικών καταστάσεων που οδήγησαν στη σταδιακή μείωση και οριστική αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ, υπό το νέο Πρόεδρο Μπάρακ Ομπάμα.

Στο 5ο Κεφάλαιο αποτιμάται η στρατηγική του Τζορτζ Μπους και καταγράφονται οι αλλαγές που προκλήθηκαν στις ΗΠΑ λόγω του πολέμου.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με τον επίλογο στον οποίο γίνεται σύντομη αποτίμηση της εκστρατείας των ΗΠΑ στο Ιράκ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εξωτερική Πολιτική των ΗΠΑ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Σχέσεις ΗΠΑ – Ιράκ μέχρι το 2011	4
Το Ιράκ και η ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής	4
Ο πόλεμος Ιράν – Ιράκ	5
Η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ	7
Από την Καταιγίδα της Ερήμου στον Νόμο για την Απελευθέρωση του Ιράκ	9
Η 11 ^η Σεπτεμβρίου 2001	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Εισβολή στο Ιράκ	15
Ο σχεδιασμός της εισβολής (2001 – 2003)	15
Η στάση του Συμβουλίου Ασφαλείας, του ΝΑΤΟ, του ΟΗΕ και των τρίτων χωρών	17
Η εισβολή στο Ιράκ (2003)	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Ο πόλεμος στο Ιράκ μετά το πέρας της εισβολής	25
Αμερικανική Διακυβέρνηση (2003 – 2005)	25
Έξαρση της βίας, το «Κύμα» και η «Αφύπνιση» (2005 – 2007)	31
Μείωση Δυνάμεων και Αποχώρηση (2008 – 2011)	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Απολογισμός	53
Αποτιμώντας την στρατηγική του Τζορτζ Μπους	53
Απολογιστικά ο πόλεμος στο Ιράκ	53
Τα ανάμεικτα αποτελέσματα του πολέμου στο Ιράκ	56
Οι αλλαγές που προκλήθηκαν στις ΗΠΑ	61
30 χρόνια μετά τον πόλεμο	64
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71

Σελίδα σκόπιμα κενή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Από την περίοδο του Πολέμου της Ανεξαρτησίας (1775-1783), το αμερικανικό έθνος επισφράγισε τις εθνοτικές ομάδες (ethnic groups)¹. Παρόλο που ιδρυτικά μέλη του κράτους της Αμερικής επίσημα εμφανίζονται οι Τζορτζ Ουάσιγκτον, Τζέιμς Μάντισον, Αλεξάντερ Χάμιλτον και Τέντυ Ρούζβελτ, επί της ουσίας οι Τόμας Τζέφερσον, Άντριου Τζάκσον, Γούντροου Γουίλσον και Αλεξάντερ Χάμιλτον, διαμόρφωσαν την εξωτερική πολιτική και διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της πολιτικής σκέψης.

Ο Γούντροου Γουίλσον, εμπνευστής της πρώτης σχολής σκέψης, ενέπλεξε τη χώρα του στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, με στόχο μια νέα παγκόσμια τάξη, η οποία θα στηριζόταν στις θεμελιώδεις έννοιες της δημοκρατίας και του πολιτισμού, σύμφωνα με τον φιλελεύθερο διεθνισμό. Η επιδίωξη του και κατ' επέκταση η επιδίωξη των ΗΠΑ, ήταν η διάδοση της δημοκρατίας και της ελευθερίας, σε όλον τον κόσμο, έτσι ώστε να επέλθει μια σταθερή ειρήνη σε παγκόσμιο επίπεδο. Η επιθυμία του ήταν η δημιουργία της Κοινωνίας των Εθνών, μέσω της ηθικής διπλωματίας, η οποία θα επικεντρώνονταν στο διεθνές δίκαιο των φιλελεύθερων ανθρώπινων δικαιωμάτων (Ambrosius 2017, 5-22).

Ο Τζορτζ Μπους, ο νεότερος, ακολουθεί την πορεία του Γουίλσον, στην εξωτερική πολιτική, αρχής γενομένης από τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001. Τα συγκεκριμένα γεγονότα οδήγησαν τον Μπους στον επαναπροσδιορισμό της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και έπειτα από μια σειρά νέων προκλήσεων, δημιουργήθηκε η αναγκαιότητα να πληγεί η τρομοκρατία και η ανατροπή των καθεστώτων στον Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Το δόγμα του Μπους επικεντρώθηκε στην ιδέα μετατροπής της περιοχής της Μέσης Ανατολής σε φιλικά προς τις ΗΠΑ προσκείμενο περιβάλλον, μέσω της δημοκρατίας των αγορών, με στόχο την ασφάλεια της. Έτσι το 2002, το Δόγμα της Εθνικής Ασφάλειας, στηρίχτηκε σε ιδέες σχετικές με την εδραίωση της ελευθερίας και της δημοκρατίας σε αυτές τις χώρες, στον αγώνα ώστε να εξαλειφθεί το «κακό», στην προληπτική χρήση βίας και στην

¹ Με τον όρο «εθνοτική ομάδα», προσδιορίζεται η ιδιαίτερη εθνολογική καταγωγή και η εθνοτική ταυτότητα

κυριαρχία της Αμερικής σε παγκόσμιο επίπεδο. Αναφορικά με την εισβολή της Αμερικής στο Ιράκ, η κυβέρνηση Μπους, προκειμένου να νομιμοποιήσει τις ενέργειές της, χρησιμοποίησε τον φιλελεύθερο διεθνισμό, ενώ στην πορεία η εισβολή εξελίχθηκε σε πόλεμο διαρκείας. Τα γεγονότα αυτά, που στόχευαν στην τάξη και στην ασφάλεια διεθνώς, στόχευαν και στο μονοπωλιακό κράτος, το οποίο μπορούσε να ενεργήσει υπεράνω των διεθνών νόμων και κανόνων. Η στρατηγική και το όραμα Μπους του 2002, είχαν στοιχεία από το όραμα του Γούντροου Γούίλσον και της πρώτης σχολής σκέψης (Britannica χ.χ.).

Ο Τόμας Τζέφερσον, ήταν ο εμπνευστής της δεύτερης σχολής σκέψης, όπου το κυριότερο συστατικό της βασίζεται στην έννοια της δημοκρατίας. Το δόγμα του Τζέφερσον υποστηρίζει ότι η ελεύθερη διακυβέρνηση των κρατών και η ελευθερία είναι έννοιες αλληλένδετες με την ευημερία και την ασφάλεια της χώρας του. Έτσι η εσωτερική και η εξωτερική πολιτική αλληλεξαρτώνται, ενώ η εξωτερική πολιτική μπορεί να αποτελέσει μέσω προώθησης των στόχων, αλλά και μέσο ασφάλειας στην κοινωνία των ΗΠΑ. Επιπροσθέτως αυτό το δόγμα προστατεύει την οικονομία των ΗΠΑ, από τα βάρη διεθνώς, ενώ δεν επιδιώκει πολέμους, εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η χώρα δέχεται επίθεση (Tucker and Hendrickson 1989, 69,135).

Ο Μπάρακ Ομπάμα, ασκεί αυτού του τύπου την εξωτερική πολιτική, ενώ η περίοδος του χαρακτηρίστηκε από τις προκλήσεις των φονταμενταλιστών της Μέσης Ανατολής, αλλά και τα γεγονότα εξ αιτίας διαφόρων διεθνών γεωπολιτικών δεδομένων, όπως και τα προβλήματα στο εσωτερικό της χώρας λόγω της αμερικανικής οικονομικής κρίσης. Το δόγμα του Τζέφερσον ακολουθήθηκε από τον Ομπάμα, μιας και επέλεξε την πολιτική της μη επέμβασης και αρνήθηκε να συμμετάσχει σε οιονδήποτε πόλεμο, αλλάζοντας με αυτόν τον τρόπο την πολιτική της προηγούμενης κυβέρνησης. Παρόλη την επιλογή των μη επεμβάσεων, οι ΗΠΑ, στο διεθνές γίνεσθαι αποτελούν ηγεμονική παρουσία, με την κυβέρνηση Ομπάμα να υιοθετεί μια μορφή «υποκατάστατου πολέμου», στις περιπτώσεις που τα εθνικά συμφέροντα της χώρας του απειλούνται. Έτσι λαμβάνονται αποφάσεις οι οποίες έχουν την σχέση κόστος - όφελος αφ' ενός και αφετέρου και λόγω της οικονομικής κρίσης, αποφάσεις που αφορούν την παγκοσμιοποίηση στις αγορές και την επέκταση της χώρας στις αγορές της Ασίας και του Ειρηνικού (Clarke and Ricketts 2017, 28(3), 494-517).

Όσον αφορά τον Ντόναλντ Τράμπ, οι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι στην εξωτερική του πολιτική, ακολούθησε το δόγμα του Τζόνσον και της φιλελεύθερης εξωτερικής πολιτικής. Αυτή η σχολή σκέψης είναι αρκετά λαϊκίστικη, ενώ διαμορφώνει και αντιλήψεις σχετικές με την υπεροχή της λευκής φυλής έναντι των υπολοίπων. Το δόγμα του Τραμπ ουσιαστικά αποτελεί μίξη του Jeffersonian (απομονωτισμός), του Wilsonianism (εθνική ηθική) και του Hamiltonian (ενέργειες μόνο όταν απαιτούνται) (Cha 2016). Τελικώς το δόγμα Τραμπ αναβίωσε την αντιφιλελεύθερη παράδοση του Τζάκσον και μιας νέας απομόνωσης. Η επικοινωνία του Τραμπ ήταν πιο άμεση και απλή, σε σχέση με την επικοινωνία του Τζάκσον, ενώ η επιθέσεις τους στην ελίτ ομοιάζουν, όπως και οι προσπάθειες τους για τη δημιουργία μια ισχυρής Αμερικής (Brânda June 2018, (24) 2, 160-165).

Η τρίτη σχολή σκέψης αποτελεί δημιούργημα του Αλεξάντερ Χάμιλτον και το όραμα αυτής σχετίζεται με την δημιουργία μια ισχυρής αμερικανικής οικονομίας. Το δόγμα αυτό όμως δεν υποστηρίχθηκε στον 21^ο αιώνα από τους Προέδρους των ΗΠΑ, παρά μόνο ως μέρος του δόγματος Τζάκσον (Nester 2012).

Όλες οι σχολές σκέψης, όπως διαφαίνεται από τις πολιτικές που ακολούθησαν οι Πρόεδροι, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Η σημερινή προεδρεία του Τζο Μπάιντεν, σύμφωνα με τους αναλυτές και την δική του πορεία, δεν θα ακολουθήσει κάποιο από τα υπάρχοντα δόγματα, αν και αυτό θα το κρίνει τελικά η εξωτερική πολιτική που θα ακολουθήσει σε όλη την θητεία του.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική που εφάρμοσαν οι ΗΠΑ στο Ιράκ, η αλληλεπίδραση των δύο χωρών και γενικότερα οι σχέσεις των ΗΠΑ με το Ιράκ σημειώνεται ότι χρονολογούνται από αρκετά παλιά, από την εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Εμπλέκονται, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται για το πετρέλαιο της περιοχής και συνεργάζονται με την μοναρχία του Hashemite, μέχρι και την ανατροπή της, το 1958. Ακολουθούν οι δεκαετίες του 1960 και 1970, με εντάσεις στις μεταξύ τους σχέσεις και καταλήγουν, τη δεκαετία του 1990, στη διαρκή διαμάχη με τον Σαντάμ Χουσεΐν, έως ότου έχουμε την στρατιωτική επέμβαση το 2003 (Boutz and Williams 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ – ΙΡΑΚ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2001

Το Ιράκ και η ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής αποτελεί ένα υποσύστημα το οποίο είναι άναρχο, διοικείται από ασθενή και καταπιεστικά καθεστώτα και χαρακτηρίζεται από τις διαρκείς διακρατικές διενέξεις. Η γεωγραφία της περιοχής αποτελεί σημαντικό σταυροδρόμι πολιτισμών, θρησκειών αλλά και ηπείρων, με τον διαρκή ανταγωνισμό να διαιωνίζει την αστάθεια. Μια αστάθεια της οποίας τα αίτια βρίσκονται στην χάραξη των συνόρων των χωρών, η οποία έγινε σύμφωνα με τα συμφέροντα των αποικιοκρατών, οι οποίοι αγνόησαν την ανομοιογένεια που δημιουργούσαν, μη λαμβάνοντας υπόψη τους την εθνική, την πολιτιστική και την θρησκευτική ιδιαιτερότητα της περιοχής. Ένας ακόμη παράγοντας αστάθειας στην περιοχή είναι και η δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, γεγονός το οποίο δεν βρίσκει σύμφωνους τους Άραβες. Η δε αντιπαράθεση αραβο – ισραηλινών έχει ρίζα και την υποστήριξη του Ισραήλ από τις ΗΠΑ.

Η περιοχή αυτή, κυρίως εξ αιτίας του πλούσιου υπεδάφους της, αποτελεί τόπο διαμάχης για τις μεγάλες δυνάμεις, οι οποίες επιζητούν την διαρκή παρουσία τους και την μόνιμη εμπλοκή τους, προκειμένου να ελέγχουν την κατάσταση και να προωθούν τα συμφέροντα τους. Ακόμη ένας παράγοντας αστάθειας στην περιοχή είναι το Ιράν και το πυρηνικό του πρόγραμμα, αλλά και οι διασυνδέσεις του με τρομοκρατικές οργανώσεις. Στην περιοχή ευδοκίμει ο ισλαμικός φονταμενταλισμός, εξαιτίας της ανομοιογένειας του πληθυσμού και των θρησκευτικών αντιπαραθέσεων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν μόνιμα συγκρούσεις. Στην περιοχή έχουν προελαύνει κατακτητές, όπως ο Μέγας Αλέξανδρος και έχουν εγκατασταθεί η Ρωμαϊκή και η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (το 1920), το Ιράκ, το οποίο ήταν Οθωμανική κτήση, βρέθηκε, για περίπου μια δεκαετία, στον έλεγχο της Μ. Βρετανίας, έως ότου ανεξαρτητοποιηθεί και ανακηρυχθεί βασίλειο. Το 1958 και μετά από πραξικόπημα, που ανέτρεψε την μοναρχία, ανακηρύχθηκε δημοκρατία, αν και επί της ουσίας πάντοτε και έως το 2003 διοικούνταν από απολυταρχικά καθεστώτα. Ο Σαντάμ Χουσεΐν θεωρείται ως ο

μακροβιότερος δικτάτορας, ο οποίος από το 1979 έως το 2003 παρέμεινε στην εξουσία (CIA 2020).

Οι εδαφικές διαφορές με το Ιράν οδήγησαν τις δύο χώρες σε έναν οκταετή πόλεμο (1980-1988), ακολούθησε η εισβολή στο Κουβέιτ (1990) και στη συνέχεια απαιτήθηκε, από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, η εξουδετέρωση των όπλων μαζικής καταστροφής και ο έλεγχος εμπειρογνομόνων. Οι Ιρακινοί δεν συμμορφώθηκαν στην απόφαση αυτή του Συμβουλίου Ασφαλείας και μαζί με τις υποψίες για την εμπλοκή τους στις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, η χώρα δέχτηκε την εισβολή και οδηγήθηκε στον 2^ο πόλεμο του Κόλπου και στην κατάρρευση του καθεστώτος του Χουσεΐν (CIA 2020).

Ο πόλεμος Ιράν – Ιράκ

Ο ένοπλος πόλεμος μεταξύ των στρατιωτικών δυνάμεων του Ιράν και του Ιράκ, είχε διάρκεια 8 ετών και θεωρείται ο μεγαλύτερος συμβατικός, σε διάρκεια, πόλεμος του 20^{ου} αιώνα (Hiro 1989). Αρχικά έγινε γνωστό ως ο Πόλεμος του Περσικού Κόλπου και ξεκίνησε όταν το Ιράν δέχτηκε την εισβολή του Ιράκ, έπειτα από χρόνιες συνοριακές διενέξεις. Την 2 Σεπτεμβρίου 1980 το Ιράκ εισέβαλε στη νεοσύστατη Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν. Η επίθεση έγινε χωρίς επίσημη δήλωση έναρξης πολέμου και ήταν περιορισμένης προέλασης, ενώ μέσα σε δύο χρόνια οι Ιρανοί επανέκτησαν όλα τα χαμένα εδάφη τους.

Οι λόγοι της εισβολής είναι πολυδιάστατοι και αφορούν πολλά μακροχρόνια προβλήματα μεταξύ των γειτονικών κρατών. Ο φόβος της Ιρακινής Σουνιτικής ηγεσίας ότι το θεοκρατικό Σιιτικό καθεστώς του Ιράν, συμπεριλαμβανομένου του ηγέτη του Αγιατολάχ Χομείνι τον οποίο ο Σαντάμ είχε απελάσει το 1978 από το Ιράκ, θα προσπαθούσε να στρέψει την σιιτική πλειοψηφία του πληθυσμού του Ιράκ κατά της κυβέρνησης ήταν μία από τις δύο αιτίες που οδήγησαν στην ανάφλεξη του πολέμου. Η δεύτερη ήταν η επιθυμία του Σαντάμ Χουσεΐν να ενισχύσει τη φήμη του στον Σουνιτικό αραβικό κόσμο και η επιδίωξη του Ιράκ για ανάληψη ηγετικού ρόλου μεταξύ των χωρών του Περσικού Κόλπου, εκμεταλλευόμενο τα χασοκά αποτελέσματα μετά την επανάσταση στο Ιράν (Gary M. Boutz and Kenneth H. Williams 2015, 35).

Στις αρχές του 1980 οι σχέσεις ΗΠΑ - Ιράκ παρέμειναν στα ίδια επίπεδα όπως τη δεκαετία του 1970, περιορισμένες σε διπλωματικό επίπεδο αλλά εξαιρετικές στον οικονομικό τομέα. Παρά το γεγονός ότι, οι ΗΠΑ κατέτασαν το Ιράκ στις χώρες που «επανειλημμένως παρείχαν υποστήριξη σε πράξεις διεθνούς τρομοκρατίας» και ως εκ τούτου υπόκεινται σε περιορισμούς εξαγωγών, οι αμερικανικές εξαγωγές στο Ιράκ το 1980 έφτασαν τα 700 εκατομμύρια δολάρια. Το 1982, με την μεταστροφή του πολέμου υπέρ του Ιράν, οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών άρχισαν να διανύουν περίοδο βελτίωσης. Η αιτία της μεταστροφής αυτής ήταν η ανησυχία από πλευράς των ΗΠΑ για τα πιθανά αποτελέσματα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής σε περίπτωση επικράτησης των Ιράν. Ενώ λοιπόν οι ΗΠΑ ήταν επίσημα ουδέτερες στη σύρραξη, το 1982 αφαίρεσαν το Ιράκ από τη λίστα των χωρών που υποστήριζαν την τρομοκρατία. Αυτό επέτρεψε την έμμεση ενίσχυση του Ιράκ μέσω χρηματοδότησης και την εξαγωγή σε αυτό αγαθών διπλής χρήσης, που μπορούσαν να αξιοποιηθούν και σε στρατιωτικούς σκοπούς. Επίσης από το 1983 και μετά παρείχαν και στρατιωτικές πληροφορίες στο Ιράκ που αφορούσαν τον πόλεμο με το Ιράν.

Η καταδίκη από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ της χρήσης χημικών όπλων από το Ιράκ κατά του Ιράν, τον Μάρτιο 1984, «πάγωσε» προσωρινά τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Ο φόβος όμως για την στρατιωτική κατάσταση στο μέτωπο με το Ιράν υπερίσχυσε των ανησυχιών για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η Οδηγία Εθνικής Ασφαλείας στις 5 Απριλίου διέταξε την προετοιμασία σχεδίου για να αποφευχθεί η ήττα του Ιράκ. Τον Νοέμβριο 1984 ΗΠΑ και Ιράκ αποκατέστησαν τις διπλωματικές τους σχέσεις επιτρέποντας την περαιτέρω ενίσχυση του Ιράκ οικονομικά. Παρόλα αυτά οι ΗΠΑ δεν είχαν αυταπάτες σχετικά με το αυταρχικό καθεστώς του Σαντάμ. Το 1988 η χρήση χημικών όπλων από το καθεστώς του Σαντάμ κατά των Κουρδών του Βορείου Ιράκ προκάλεσε τη δημόσια καταδίκη του Ιράκ από το Υπουργείο Εξωτερικών και το Κογκρέσο, εξοργίζοντας του Ιρακινούς αξιωματούχους. Η επιβολή κυρώσεων όμως αποφεύχθηκε καθόσον το Υπουργείο Εξωτερικών αντιτάχθηκε σε αυτό, προκρίνοντας τον διάλογο με το Ιράκ ως την καταλληλότερη προσέγγιση για τον τερματισμό χρήσης χημικών. (Boutz και Williams 2015, 38-39)

Τελικώς ο πόλεμος έληξε μετά από 8 (συνολικά) έτη, με το ψήφισμα 598, του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου τα στρατεύματα του Ιράν εγκατέλειψαν τα

εδάφη του Ιράκ, ενώ τα σύνορα των δύο χωρών παρέμειναν τα ίδια². Οι δύο χώρες αντάλλαξαν τους τελευταίους αιχμαλώτους πολέμου μόλις το 2003, δεκαπέντε χρόνια μετά τη λήξη των εχθροπραξιών. Ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπινων ζώων χάθηκε, κατά την διάρκεια του πολέμου, ενώ και για την επόμενη δεκαετία η οικονομία των δύο χωρών ήταν κατεστραμμένη.

Στον απόηχο του πολέμου Ιράκ – Ιράν οι ΗΠΑ επέδειξαν προτίμηση στον διάλογο και τη συνεργασία ως μέρους μίας πολιτικής «εποικοδομητικής εμπλοκής» με το Ιράκ. Η πρόθεση τους, όπως κωδικοποιήθηκε στην Οδηγία Εθνικής Ασφαλείας του Οκτωβρίου 1989, ήταν η παροχή κινήτρων, οικονομικών και πολιτικών, ώστε η Κυβέρνηση του Ιράκ να επιδείξει μια πιο μετριοπαθή συμπεριφορά στο εσωτερικό της χώρας και ταυτόχρονα να επιδιώξει την συμμετοχή εταιρειών αμερικανικών συμφερόντων στην ανοικοδόμηση της ιρακινής οικονομίας. Η ανοχή και η συνεχόμενη συγχώρεση που επέδειξαν οι ΗΠΑ στο Ιράκ, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά το τέλος του πολέμου, σε πράξεις όπως οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η χρήση χημικών όπλων, ώθησαν πολλούς μελετητές να υποστηρίξουν ότι οδήγησε τον Σαντάμ να πιστέψει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα αντιδρούσαν σε μεγαλύτερη επιθετικότητα εκ μέρους του (Boutz και Williams 2015, 40-41).

Η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ

Μέχρι το 1990 η ανάμειξη των ΗΠΑ στο Ιράκ αφορούσε ευρύτερα θέματα, περιλαμβανομένου τον περιορισμό της Σοβιετικής Ένωσης και του μετά-επαναστατικού Ιράν. Η συνεργασία συμφερόντων όμως, που οικοδομήθηκε την δεκαετία του 1980, θα οδηγείτο γρήγορα σε αποσύνθεση κατά τη διάρκεια του 1990 λόγω των απειλών και της μετέπειτα εισβολής κατά του Κουβέιτ.

Στις αρχές του 1990, ο Σαντάμ θεώρησε ότι, οι αναφορές για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ αποσκοπούσαν στην αποσταθεροποίηση του καθεστώτος του. Τον Μάρτιο 1990 ισχυρίστηκε ότι οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Ισραήλ προσπαθούσαν να τον ενοχοποιήσουν, με αφορμή την κατάσχεση στην Αγγλία υλικών κατασκευής ατομικών όπλων που προορίζονταν για το Ιράκ. Τον Μάιο το Ιράκ κατηγόρησε το

² Συνθήκη του Αλγερίου 1975

Κουβέιτ και τις άλλες πετρελαιοπαραγωγός χώρες ότι συμμετείχαν στη συνωμοσία για ανατροπή του, με αφορμή την αύξηση παραγωγής πετρελαίου. Οι ΗΠΑ, παρά την αυξανόμενη ένταση προσπάθησαν να διατηρήσουν σχέσεις με το Ιράκ αποφεύγοντας την επιβολή εμπορικών κυρώσεων και παρέχοντας οικονομικές πιστώσεις. Παρόλα αυτά, οι ΗΠΑ άρχισαν από τον Ιούλιο να εξετάζουν τον έλεγχο εξαγωγών υλικών διπλής χρήσης, δεδομένου του ιστορικού κατασκευής όπλων μαζικής καταστροφής από το Ιράκ, και προβλέποντας την πιθανή περίπτωση να χρειαστούν να υπερασπιστούν το Κουβέιτ μελλοντικά (Boutz και Williams 2015, 44).

Στις 2 Αυγούστου 1990, το Ιράκ εισβάλλει στο Κουβέιτ και μένει στην ιστορία με την ονομασία ως ο Α΄ Πόλεμος του Περσικού Κόλπου³, ενώ έχουν χρησιμοποιηθεί και οι τίτλοι «Καταιγίδα της Ερήμου» (στρατιωτικός τίτλος) και η «Μητέρα όλων των Μαχών» (τίτλος που αναφέρεται στον Σαντάμ Χουσεΐν).

Το Ιράκ, εξαιτίας του οκταετή πολέμου του με το Ιράν και της χαμηλής τιμής του πετρελαίου στα τέλη της δεκαετίας του 1980, είχε να αντιμετωπίσει σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Έτσι όταν ανακοινώθηκε από το Κουβέιτ η κατά 40% αύξηση παραγωγής πετρελαίου, το Ιράκ υποστήριξε ότι οι γεωτρήσεις του Κουβέιτ γίνονται υπό κλίση και άρα υπάρχει κλοπή του δικού του πετρελαίου. Αυτός ο ισχυρισμός αποτέλεσε την αφορμή για την εισβολή και την κατάληψη του Κουβέιτ. Ο Σαντάμ θεωρούσε ότι οι ΗΠΑ θα ανεχτούν αυτή την κίνηση, πλην όμως οι ΗΠΑ προσέφυγαν άμεσα (3/8/1990) στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου και εκδόθηκε το ψήφισμα υπ' αριθμό 660, το οποίο καταδίκασε την εισβολή. Παράλληλα και ο Αραβικός Σύνδεσμος, λαμβάνει την ίδια απόφαση, ενώ στη συνέχεια (6/8/1990) το Συμβούλιο Ασφαλείας, με το ψήφισμα υπ' αριθμό 661, επιβάλλει και οικονομικές κυρώσεις στο Ιράκ. Την ίδια περίοδο αναπτύσσονται από τις ΗΠΑ στρατιωτικές δυνάμεις στην επίσης πετρελαιοπαραγωγό Σαουδική Αραβία, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε επίθεση από το Ιράκ.

Οι ΗΠΑ ήταν διατεθειμένες να επιβάλλουν έστω και με τη βία τις αποφάσεις του ΟΗΕ και συγκροτούν διεθνή συμμαχική στρατιωτική δύναμη, στην οποία συμμετέχουν 35 χώρες⁴, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα με μια φρεγάτα και με

3 Ο πρώτος πόλεμος που μεταδίδονταν ζωντανά από το CNN

4 Αγγλία, Αίγυπτος, Αργεντινή, Αυστραλία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ιταλία, Ισπανία, Καναδάς, Κατάρ, Κουβέιτ, Μαρόκο, Μπαχρέιν,

διευκολύνσεις από τη Σούδα. Την 28 Νοεμβρίου 1990, με το ψήφισμα 678 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το Ιράκ λαμβάνει προθεσμία, για την απομάκρυνση του από το Κουβέιτ, μέχρι τις 15/1/1991. Το Ιράκ δεν αποχώρησε από τα εδάφη του Κουβέιτ κι έτσι στις 12 Ιανουαρίου 1991, το Κογκρέσο δίνει στον Τζορτζ Μπους τον πρεσβύτερο την άδεια για την ανάμειξη των ΗΠΑ στον πόλεμο.

Την 17 Ιανουαρίου 1991 οι συμμαχικές δυνάμεις επιτέθηκαν με αεροπορικές προσβολές κατά στρατηγικών στόχων στο Ιράκ και των ιρακινών δυνάμεων στο Κουβέιτ και στις 24 Φεβρουαρίου ακολούθησε χερσαία εισβολή. Οι Ιρακινοί απάντησαν με το να βάλουν φωτιά σε εκατοντάδες πετρελαιοπηγές στο Κουβέιτ και εξαπολύοντας βαλλιστικούς πυραύλους κατά της Σαουδικής Αραβίας και του Ισραήλ, σε μια προσπάθεια να διασπάσουν τη συμμαχία και να εμπλέξουν στον πόλεμο και το Ισραήλ. Η ποιοτική και τεχνολογική υπεροχή όμως των συμμαχικών δυνάμεων οδήγησε στην γρήγορη ήττα των ιρακινών στρατευμάτων και την εκδίωξή τους από το Κουβέιτ. Η κατάπαυση του πυρός κηρύχθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 1991 με την απελευθέρωση του Κουβέιτ, τις ιρακινές δυνάμεις να έχουν υποστεί τεράστιες απώλειες, τόσο σε έμψυχο όσο και άψυχο υλικό, ενώ οι αντίστοιχες για τους συμμάχους ήταν μηδαμινές. Παρόλα αυτά η ώρα για την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν δεν είχε έρθει ακόμη (Fuchs 2011).

Από την Καταιγίδα της Ερήμου στον Νόμο για την Απελευθέρωση του Ιράκ

Το 1990 οι ΗΠΑ, συνέπεια της ιρακινής εισβολής στο Κουβέιτ, ανέπτυξαν στρατεύματα στη Σαουδική Αραβία ως μέρος της Επιχείρησης «Καταιγίδα της Ερήμου» (Desert Shield). Το 1991, οι ΗΠΑ και οι συμμαχικές δυνάμεις εξεδίωξαν τις ιρακινές δυνάμεις από το Κουβέιτ, με ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Εθνών⁵. Παρά το γεγονός ότι οι ένοπλες δυνάμεις του Ιράκ υπέστησαν τρομακτικές απώλειες κατά τη διάρκεια του πολέμου, οι αμερικανικές δυνάμεις δεν κατέλαβαν τη Βαγδάτη και δεν υποχρέωσαν τον Σαντάμ Χουσεΐν σε παραίτηση.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι παρατηρητές των Ηνωμένων Εθνών διαπίστωσαν ότι το πρόγραμμα των όπλων μαζικής καταστροφής και ειδικότερα των

Μπαγκλαντές, Νέα Ζηλανδία, Νίγηρας, Νορβηγία, Νότιος Κορέα, Ολλανδία, Ομάν, Πακιστάν, Πορτογαλία, Πολωνία, Σαουδική Αραβία, Σενεγάλη, Τουρκία, Τσεχοσλοβακία

5 UN Security Council, Resolution 678, Iraq-Kuwait (29 Nov)

πυρηνικών όπλων του Ιράκ ήταν περισσότερο ανεπτυγμένο από όσο είχε εκτιμηθεί αρχικά. Μετά το τέλος του πολέμου στο Ιράκ επιβλήθηκαν βαριές κυρώσεις στον τομέα αυτόν. Το ψήφισμα 687, με το οποίο προσδιορίζονταν οι όροι τερματισμού του πολέμου, περιελάμβανε προβλέψεις για την καταστροφή του χημικού, βιολογικού και πυρηνικού οπλοστασίου του Ιράκ, καθώς και των βαλλιστικών του πυραύλων με βεληνεκές μεγαλύτερο των 150 χλμ. Επιπρόσθετα, για να διασφαλιστεί η συμμόρφωσή του προβλέπονταν η διεξαγωγή επιθεωρήσεων επί του πεδίου. Σημειώνεται ότι το Ιράκ ήταν ήδη υποχρεωμένο να μην αναπτύξει τα πυρηνικά του όπλα, βάσει της Συνθήκης για τη μη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής (Sayle 2019, 2).

Το Ιράκ αρχικά συμφώνησε με τις προβλέψεις του ψηφίσματος, όμως γρήγορα αρνήθηκε πρόσβαση στους επιθεωρητές. Το μοτίβο αυτό, με την άρνηση του Ιράκ να συμμορφωθεί με τις προβλέψεις των ψηφισμάτων του ΟΗΕ για τη διεξαγωγή επιθεωρήσεων, το οποίο οδηγούσε σε αυξανόμενες κυρώσεις από τη διεθνή κοινότητα μέχρι να επιτραπεί τελικά η είσοδος των επιθεωρητών, διατηρήθηκε καθόλη τη δεκαετία του 1990. Ο φαύλος αυτός κύκλος των σχέσεων Ιράκ με τον ΟΗΕ και τις ΗΠΑ επεξηγεί πολλές από τις στρατιωτικές ενέργειες που αναλήφθηκαν από το 1991 μέχρι το 2003 (Boutz και Williams 2015, 47)

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράκ ξεκίνησε τη δεκαετία του 1960, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του 1970, ο Σαντάμ Χουσεΐν, ως νέος ηγέτης, αποφάσισε να αναβαθμίσει το πρόγραμμα και να αγοράσει έναν πυρηνικό αντιδραστήρα. Η προσπάθεια του απέτυχε, μιας και η Γαλλία δεν συμφώνησε στην πώληση του αντιδραστήρα πλουτωνίου, με αποτέλεσμα να αγοραστεί ένας αντιδραστήρας για έρευνα και εκπαίδευση, τύπου 'Οσιρις, ο οποίος ονομάστηκε «Οσιράκ» και ξεκίνησε την λειτουργία του το 1979. Το Ισραήλ αντέδρασε πιστεύοντας ότι ο αντιδραστήρας θα χρησιμοποιείτο για να κατασκευαστούν πυρηνικά όπλα, ενόσω ο Σαντάμ τους καθυσύχαζε και έθετε το πυρηνικό πρόγραμμα υπό τον έλεγχο της Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας. Το Ισραήλ όμως δεν πείστηκε και επιτέθηκε από αέρος, λίγο πριν από την λειτουργία του σταθμού. Η επιχείρηση έλαβε το όνομα «Όπερα» και διεξήχθη την 7^η Ιουνίου 1981, όπου 16 βόμβες έπληξαν τον στόχο, με αποτέλεσμα την καταστροφή του και την απώλεια 11 ζώων. Οι φιλοδοξίες του Σαντάμ για πυρηνικά όπλα εκμηδενίστηκαν, ενώ το πυρηνικό κέντρο Αλ Τανουϊθά,

κατά την διάρκεια του Πολέμου του Κόλπου, καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Αμερικανούς.

Τον Φεβρουάριο του 1991 ο Τζορτζ Μπους κάλεσε «τον Ιρακινό στρατό και τις Ιρακινό λαό να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους, να αναγκάσουν τον Σαντάμ Χουσεΐν, το δικτάτορα, να παραμερίσει». Το μήνυμα αυτό είχε αποτέλεσμα Σίιτες μουσουλμάνοι στο νότιο Ιράκ και κουρδικές φατρίες στο βόρειο Ιράκ, ενθαρρυμένοι από την ήττα του καθεστώτος και την ελπίδα της υποστήριξης των ΗΠΑ, να προχωρήσουν σε σημαντικές εξεγέρσεις, με την σιιτική εξέγερση να φτάνει έως τη Βαγδάτη σχεδόν. Οι δυνάμεις της Ρεπουμπλικανικής Φρουράς, οι οποίες ήταν κυρίως Σουνίτες μουσουλμάνοι είχαν επιβιώσει από τον πόλεμο και παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό άθικτες, μπόρεσαν και κατέστειλαν βίαια τις εξεγέρσεις αυτές, στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν χημικά αέρια κατά των Σιιτών. Περίπου δύο μήνες μετά την αποτυχία αυτών των εξεγέρσεων, ο Τζορτζ Μπους φέρεται να απέστειλε στο Κογκρέσο την πληροφορία ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα προσπαθούσαν να οργανώσουν ένα στρατιωτικό πραξικόπημα κατά του Σαντάμ Χουσεΐν. Οι ΗΠΑ θεωρούσαν ότι ένα πραξικόπημα, θα μπορούσε να φέρει μια ευνοϊκή, προς αυτούς, κυβέρνηση, χωρίς τον κατακερματισμό του Ιράκ. Μετά από μία αναφερόμενη απόπειρα πραξικοπήματος τον Ιούλιο 1992 που απέτυχε, υπήρξε απόφαση των ΗΠΑ, σχετικά με την υποστήριξη των Κούρδων, Σιιτών και άλλων αντιπολιτευόμενων δυνάμεων, οι οποίες συνενώνονταν σε ένα ευρύτερο κίνημα (Katzman, Iraq: U.S. Regime Change Efforts 2006, 2)

Η βίαιη καταστολή των εξεγέρσεων οδήγησε την 5 Απριλίου 1991 στο ψηφίσμα 688 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, το οποίο καλούσε το Ιράκ να σταματήσει την καταπίεση των πολιτών του και να επιτρέψει σε ανθρωπιστικές οργανώσεις να παρέχουν βοήθεια. Στο πλαίσιο του ψηφίσματος οι ΗΠΑ οργάνωσαν την επιχείρηση "Provide Comfort", κατά την οποία αναπτύχθηκαν χερσαίες δυνάμεις, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις με σκοπό την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, και οι οποίες παρέμειναν στο Ιράκ μέχρι το Σεπτέμβριο του 1996. Επιπλέον, εφαρμόστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη «ζώνη απαγόρευσης πτήσεων» των ιρακινών αεροσκαφών στα βόρεια της χώρας στον 36° παράλληλο. Οι παραβιάσεις όμως του ψηφίσματος 688 από το Ιρακινό καθεστώς οδήγησαν τον Αύγουστο 1992 στην εφαρμογή «ζώνης απαγόρευσης πτήσεων» στα νότια στον

32° παράλληλο, η οποία επεκτάθηκε τον Σεπτέμβριο του 1996 στον 33° παράλληλο. Οι επιχειρήσεις αυτές συνεχίστηκαν μέχρι το 2003 (Boutz και Williams 2015, 46-49).

Τα δύο κύρια χαρακτηριστικά της αμερικανικής πολιτικής προς το Ιράκ κατά τη δεκαετία του 1990 ήταν αφενός η προβολή στρατιωτικής ισχύος και αφετέρου, η επιβολή οικονομικών κυρώσεων από τον ΟΗΕ. Σε αντίποινα των εχθρικών ενεργειών προς τις γειτονικές του χώρες και στην άρνηση του Ιράκ να επιτρέψει την είσοδο των επιθεωρητών του ΟΗΕ στις στρατιωτικές του εγκαταστάσεις, οι ΗΠΑ προσέφευγαν σε αεροπορικές και πυραυλικές προσβολές ιρακινών στόχων. Τον Δεκέμβριο του 1998 Αμερικανοί και Βρετανοί στο πλαίσιο της επιχείρησης «Αλεπού της Ερήμου» (Desert Fox) διενήργησαν αεροπορικές επιδρομές κατά εγκαταστάσεων παραγωγής όπλων μαζικής καταστροφής και των κατοικιών του Σαντάμ Χουσεΐν. Τον Φεβρουάριο 2001, η αύξηση των πυρών κατά των συμμαχικών αεροσκαφών που επέβλεπαν τις «ζώνες απαγόρευσης πτήσεων» οδήγησε σε αεροπορικές προσβολές κατά των αντιαεροπορικών συστοιχιών των Ιρακινών. Οι οικονομικές κυρώσεις από τον ΟΗΕ κατά του Ιράκ συνεχίστηκαν μέχρι την εισβολή του 2003, λόγω της συνεχούς διαμάχης που αφορούσε τις επιθεωρήσεις στις εγκαταστάσεις παραγωγής όπλων. Οι κυρώσεις οδήγησαν σε απότομη πτώση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας και σε ανθρωπιστική κρίση. Παρά την βελτίωση της οικονομίας από το 1997 έως το 2003, λόγω της μείωσης των κυρώσεων, η ιρακινή οικονομία παρέμεινε σε διαρκή κατάσταση ανάκαμψης μετά τον πόλεμο του 1991 (Boutz και Williams 2015, 50-51).

Τα γεγονότα του 1990, η ιρακινή επίθεση στο Κουβέιτ, η μεταγενέστερη απόπειρα δολοφονίας κατά του Προέδρου Μπους τον Απρίλιο 1993, η οποία αποδόθηκε στις ιρακινές μυστικές υπηρεσίες, καθώς και το εν γένει βάνουσο και απάνθρωπο καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν, ήταν η αιτία της δημιουργίας ενός ισχυρού αντι-ιρακινού αισθήματος στο εσωτερικό των ΗΠΑ, αλλά και εντός του Υπουργείου Εξωτερικών. Η προδιάθεση αυτή, σε συνδυασμό με το συνεχές λόμπινγκ των εξόριστων ιρακινών στις ΗΠΑ οδήγησε στην υπογραφή το 1998 της Πράξης για την Απελευθέρωση του Ιράκ (Iraq Liberation Act) από τον Πρόεδρο Μπιλ Κλίντον, με την οποία εδραιωνόταν ως «πολιτική των ΗΠΑ να υποστηρίξει προσπάθειες για την απομάκρυνση του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν από την εξουσία στο Ιράκ» (Sayle 2019, 2).

Η 11^η Σεπτεμβρίου 2001

Την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, τέσσερις συντονισμένες τρομοκρατικές επιθέσεις έπληξαν τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, προερχόμενες από την τρομοκρατική, ισλαμιστική οργάνωση Αλ Κάιντα. Τέσσερα επιβατικά αεροσκάφη, εν πτήση, κατελήφθησαν από δεκαεννέα τρομοκράτες – αεροπειρατές, οι οποίοι είχαν λάβει εκπαίδευση πιλότου. Στόχος τους να επιτεθούν σε εμβληματικά κτίρια των ΗΠΑ [τα δύο κτίρια του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου στη Νέα Υόρκη, το Πεντάγωνο στην Βιρτζίνια, ο Λευκός Οίκος ή το Καπιτώλιο (αποφεύχθηκε)], ώστε να προκαλέσουν τεραστίων διαστάσεων απώλειες (USAgon 2004). Οι υποψίες αμέσως έπεσαν πάνω στην τρομοκρατική οργάνωση του Οσάμα Μπιν Λάντεν, Αλ Κάιντα και οι ΗΠΑ επίσημα ξεκίνησαν τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Άμεσα εισέβαλαν στον Αφγανιστάν, με στόχο την καθαίρεση των Ταλιμπάν, μιας και οι τελευταίοι δεν συμφωνούσαν στην έκδοση του Μπιν Λάντεν, ο οποίος πρέσβευε ότι, εάν όσοι δολοφονούν τους γιούς των μουσουλμάνων θεωρούνται τρομοκράτες, τότε και η οργάνωση του θεωρείται τρομοκρατική. Μέσω αυτής της δήλωσης γίνεται φανερό ότι η υποστήριξη των ΗΠΑ στα καθεστώτα της Σαουδικής Αραβίας, Ιορδανίας και Αιγύπτου, αλλά και η στάση που τηρεί για το Ιράκ και την Παλαιστίνη, αποτελούν τον κύριο λόγο για τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και θεωρούνται ως αντίποινα (Goldschmidt και Boum 2016). Οι επιθέσεις είχαν ως αποτέλεσμα να χαθούν χιλιάδες ανθρώπινες ζωές, η οικονομία της Νέας Υόρκης να δοκιμαστεί σοβαρά, όπως και πολλές οικονομίες άλλων χωρών που υπέστηκαν οικονομική ύφεση (Moghadam 2008).

Αρχικά η πλειοψηφία των διεθνών κυβερνήσεων, ακόμα και χώρες παραδοσιακά αντιαμερικανικές όπως η Λιβύη, το Αφγανιστάν και το Ιράν, καταδίκασαν τις επιθέσεις και πρόσφεραν υποστήριξη, εκτός από το Ιράκ, όπου δήλωσε επίσημα ότι οι Αμερικάνοι θερίζουν τον καρπό των εγκλημάτων τους κατά της ανθρωπότητας⁶ (CNN 2001). Την ίδια ημέρα η κυβέρνηση των ΗΠΑ αναζητά στοιχεία για την εμπλοκή του Ιράκ στην επίθεση, ενώ στις 15 Σεπτεμβρίου 2001, ο

⁶ Η εφημερίδα Al-Iraq έγραψε: "what happened in the United States yesterday is a lesson for all tyrants, oppressors and criminals" και η επίσημη δήλωση ήταν "The American cowboys are reaping the fruit of their crimes against humanity"

Τζορτζ Μπους δεν συμφωνεί για την επίθεση των ΗΠΑ στο Ιράκ, αν και λίγο καιρό αργότερα θα επικαλεστεί την συμμετοχή του Σαντάμ σε τρομοκρατικά κτυπήματα και θα επιτεθεί. Τρία χρόνια αργότερα θα παραδεχτεί τη λάθος υπόθεση του (The_Guardian 2006).

Αργότερα η Αλ Κάιντα ανέφερε ότι κίνητρο της επίθεσης ήταν αφενός η υποστήριξη της Αμερικής στο Ισραήλ και αφετέρου οι οικονομικές κυρώσεις στο Ιράκ, αλλά και η παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων στη Σαουδική Αραβία.

Εν κατακλείδι, οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου σηματοδοτούν την έναρξη μιας νέας εποχής. Μιας εποχής κατά της τρομοκρατίας ακόμη και με «προληπτικό πόλεμο», σύμφωνα με το δόγμα Μπους. Η ημερομηνία αυτή αποτελεί ορόσημο για όλον τον πλανήτη και σηματοδοτεί μια νέα περίοδο σχετικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αφ' ενός και αφ' ετέρου αναδιαμορφώνει την αμερικανική πολιτική. Η εξωτερική πολιτική των κυρίαρχων κρατών αλλάζει, ιδίως των ΗΠΑ, ενώ οι τρομοκρατικές επιθέσεις καταδικάζονται σχεδόν από όλα τα κράτη, αν και δεν προκύπτει κάποιος κοινός ορισμός, ο οποίος να περιγράφει την έννοια της τρομοκρατίας (Colombani 2011). Η CIA επιχειρεί να δώσει έναν κοινά αποδεκτό ορισμό, περιγράφοντας την τρομοκρατία ως χρήση βίας ή ως μια απειλή, η οποία εκδηλώνεται για πολιτικούς λόγους, είτε από ομάδες, είτε από άτομα, που δρύνε είτε υπέρ, είτε κατά μιας κυβερνητικής εξουσίας (αναγνωρισμένης). Η τρομοκρατία δε, έχει ως στόχο τον εκφοβισμό πολύ περισσότερων ατόμων, πέρα των άμεσων θυμάτων (Goldschmidt και Boum 2016). Οι τρομοκρατική αυτή επίθεση είχε ως αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους περισσότερα από 3.000 άτομα, οι δε καταστροφές που προκλήθηκαν επηρέασαν όλους τους τομείς της ζωής στις ΗΠΑ και όχι μόνο.

Η 11^η Σεπτεμβρίου είναι η ημέρα που άλλαξε όλον τον κόσμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

Ο σχεδιασμός της εισβολής (2001 – 2003)

Προεκλογικά ο Τζορτζ Μπους ο νεότερος, δεν έκανε καμιά αναφορά για χρήση στρατιωτικών δυνάμεων κατά του Σαντάμ Χουσεΐν, παρά μόνο τόνιζε την αναγκαιότητα των οικονομικών κυρώσεων στο Ιράκ, ενώ επισήμαινε και την ανάγκη αποφυγής εμπλοκής των στρατευμάτων των ΗΠΑ στην οικοδόμηση των κρατών (nation building) και στην μη αστυνόμευση των χωρών της γης. Οι απόψεις αυτές άλλαξαν, όπως ήταν αναμενόμενο, μετά την επίθεση που δέχτηκε η Αμερική την 11η Σεπτεμβρίου 2001 (Καρβουναράκης Μάρτιος 2009)

Την χρονική αυτή στιγμή το ζητούμενο ήταν να οργανωθεί ένας πόλεμος, κυρίως έναντι της τρομοκρατίας. Η απειλή, σε διεθνές επίπεδο, ήταν εμφανής κι έτσι οι ΗΠΑ επιχειρούν να αναμορφώσουν την εξωτερική τους πολιτική, όπως επίσης και να δημιουργήσουν στενότερους δεσμούς με ισχυρές χώρες, όπως η Κίνα, η Ρωσία και η Ινδία, προκειμένου όλοι μαζί να αντιμετωπίσουν την τρομοκρατία (Baylis, Smith και Owens 2013). Τα πρώτα χρόνια της Προεδρίας Μπους, του νεότερου, τα ζητήματα που απασχολούσαν την κυβέρνηση του αναφέρονταν σε θέματα οικονομικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος και δεν σχετίζονταν με την εξωτερική πολιτική. Όμως οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου άλλαξαν τα δεδομένα και τις προτεραιότητες και η εξωτερική πολιτική αποτέλεσε την κορωνίδα των ζητημάτων της κυβέρνησης (Παπασωτηρίου 2018). Σημαντικό ρόλο βέβαια στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής έπαιξε και η στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ, το 2001, στο Αφγανιστάν και η ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα, όταν εκείνοι αρνήθηκαν να παραδώσουν τον Μπιν Λάντεν και μέλη της οργάνωσης του, τα οποία ζούσαν στην χώρα. Η άρνηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την σύρραξη.

Με δεδομένο ότι την ευθύνη των επιθέσεων ανέλαβε η Αλ Κάιντα, οι ΗΠΑ έστρεψαν όλο τους το ενδιαφέρον στην Μέση Ανατολή. Οι ΗΠΑ επίσης είχαν πληροφορίες για την ύπαρξη όπλων μαζικής καταστροφής στο Ιράκ, πληροφορίες οι οποίες όμως δεν ήταν ταυτοποιημένες, ενώ είχαν και υπόνοιες ότι το Ιράκ θα

πραγματοποιήσει τρομοκρατικές επιθέσεις. Το ενδεχόμενο αυτό αποτέλεσε και την αιτία για την κρίσιμη απόφαση της εισβολής στο Ιράκ το 2003 (Παπασωτηρίου 2018).

Οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ εμφανίζονται ενισχυμένες, έναντι των Ιρακινών, εξαιτίας της ανάπτυξης νέων τεχνολογικών στρατιωτικών εφαρμογών, ενώ και η προοπτική της δημιουργίας ενός νέου δημοκρατικού πολιτεύματος σε αυτήν την περιοχή, αποτέλεσαν τους κυριότερους λόγους για την απόφαση της εισβολής. Στην περίπτωση κατά την οποία το Ιράκ θα εκδημοκρατιζότανε, σε όλη την περιοχή της Μέσης Ανατολής θα επέρχονταν σταθερότητα και παράλληλα θα δημιουργείτο ένα ευνοϊκότερο για το Ισραήλ περιβάλλον. Ο στόχος των ΗΠΑ ήταν γεωστρατηγικός, ενώ η επιδίωξη ήταν το Ιράκ από εχθρός να μετατραπεί σε φίλο και επιτέλους ο Σαντάμ Χουσεΐν να απομακρυνθεί από την εξουσία, κάτι το οποίο δεν συνέβη το 1990-91 στον Πόλεμο του Κόλπου (Gompert, Binnendijk και Lin 2014).

Έτσι στις 17 Σεπτεμβρίου 2002, ο Τζορτζ Μπους, ανακοινώνει την «Νέα Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας», η οποία στοχεύει στην μείωση των απειλών της ασφάλειας των ΗΠΑ, ενώ παράλληλα δημιουργείται σχέδιο αποτροπής των εχθρικών δράσεων. Όλη αυτή η νέα στρατηγική σχετίζεται με την πρόληψη (προληπτικός πόλεμος) και αποτελεί την «δικαιολογία» για την εισβολή στο Ιράκ έπειτα από ένα χρόνο (D. Johnson 2007).

Ο Τζορτζ Μπους και η κυβέρνηση του δεν έλαβαν υπόψη όλους τους εξωτερικούς παράγοντες και επικρίθηκαν για την απόφαση της εισβολής, η οποία έγινε δίχως την συγκατάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας (Goldschmidt και Boum 2016). Σημειωτέο ότι ο Μπους στην ομιλία του στο Κογκρέσο διέθεσε τετραπλάσιο χρόνο αναφερόμενος στο Ιράκ, αντί για την Αλ Κάιντα, ενώ αναφέρθηκε δεκαοκτώ φορές στον Σαντάμ Χουσεΐν και καθόλου στον Μπιν Λάντεν, με αποτέλεσμα να υπάρξει σύγχυση, μιας και ομαδοποιήθηκαν οι απειλές και να αιωρείται ότι πίσω από τις επιθέσεις κρύβεται ο Σαντάμ Χουσεΐν. Η επίθεση στο Ιράκ έμοιαζε επιβεβλημένη, παρ' όλη την αδυναμία δημιουργία μιας κοινής πολιτικής άποψης και παρ' όλη την εσωτερική αναταραχή στην κυβέρνηση. Όμως ο γεωστρατηγικός στόχος ήταν σαφής και αποτελούσε το ισχυρότερο κίνητρο για την χάραξη της στρατηγικής των ΗΠΑ. Έτσι στις 20 Μαρτίου 2003, η εισβολή στο Ιράκ

πραγματοποιήθηκε, παρ' όλα τα προβλήματα. Η εκστρατεία χαρακτηρίστηκε ως «εκστρατεία σοκ και δέους» και μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα επλήγη από αέρος όλη η χώρα και όχι μόνο στρατιωτικοί στόχοι. Οι απώλειες ήταν σημαντικές και στον άμαχο πληθυσμό και στις ένοπλες δυνάμεις. Ο Καναδάς και ακόμη σαράντα χώρες δημιούργησαν την «Συμμαχία των προθύμων», ενισχύοντας έτσι την Αμερικανική επιχείρηση κατά του Ιράκ. Κάποια κράτη προσέφεραν οικονομική βοήθεια, κάποια άλλα συμμετείχαν με στρατιωτικές δυνάμεις, ενώ η Βρετανία απέστειλε στρατό 45.000 ανδρών (E. MacAskill 2003).

Η στάση του Συμβουλίου Ασφαλείας, του ΝΑΤΟ, του ΟΗΕ και των τρίτων χωρών

Η διεθνής κοινότητα καταδίκασε τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου, ενώ τα διεθνή όργανα, όπως το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αναφέρθηκαν στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μιας και υπήρχαν οι υπόνοιες ύπαρξης πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων στο Ιράκ. Οι υπόνοιες αυτές αποτέλεσαν και την κρίσιμη πρόφαση και οδήγησαν στην εισβολή. Το 1991, με την απόφαση 687, είχε δοθεί έγκριση καταστροφής των ιρακινών πυρηνικών όπλων, όμως η απόφαση του 2002 (απόφαση 1441) αναφερόταν στις συνέπειες που θα υπήρχαν στην περίπτωση που τα όπλα δεν παραδίδονταν, ενώ το 2003 η απόφαση δεν ανέφερε σαφώς ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί βία εναντίον του Ιράκ. Αυτός ήταν και ο κύριος λόγος που η κυβέρνηση Μπους επικρίθηκε, ενώ επλήγη και η αξιοπιστία του ΟΗΕ (Baylis, Smith and Owens 2013).

Παράλληλα και στο ΝΑΤΟ το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον, ενεργοποιήθηκε, με στόχο την εθνική ασφάλεια και την διατήρηση της. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό όταν κάποιο από τα μέλη της Συμμαχίας δέχεται ένοπλη επίθεση, τότε η επίθεση θεωρείται ότι είναι επίθεση προς όλους. Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα της συλλογικής ή της ατομικής αυτοάμυνας (άρθρο 51 του ΟΗΕ), όπου συμπεριλαμβάνεται και η χρήση βίας.

Σχετικά δε με την στρατηγική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ στο Ιράκ, δεν υπήρξε ποτέ κάποια συμφωνία. Και στο εσωτερικό των ΗΠΑ και στην Γερμανία και στην Γαλλία, υπήρξαν έντονες αντιδράσεις, ενάντια στην εισβολή. Ακόμη και η Ρωσία τελικά συμφωνούσε περισσότερο με τις Ευρωπαϊκές θέσεις, ενώ η θέση της

Τουρκίας ήταν κατηγορηματική, σχετικά με την χρήση του εδάφους της από τον στρατό των ΗΠΑ (Hunter 2004).

Όσον αφορά την εμπλοκή της Βρετανίας στην εισβολή και την στάση του Τόνυ Μπλερ, από την αρχή υπήρχαν αντιδράσεις, ενώ στη συνέχεια θεωρήθηκε ιστορικό λάθος της κυβέρνησης Μπλερ. Ο Μπλερ όμως επεδίωκε την στενή προσωπική σχέση με τον Μπους κι έτσι αγνόησε όλες τις συμβουλές των στρατιωτικών, των διπλωματών και των μυστικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν συμφωνούσαν με την συμμετοχή της Βρετανίας στην εισβολή. Σε έρευνα που διεξήχθη αργότερα, μάρτυρες κατέθεσαν ότι η Βρετανία υπήρξε ο υπηρέτης της πολεμικής μηχανής των ΗΠΑ, ενώ δεν είχε καμιά αρμοδιότητα ούτε στις επιχειρήσεις, αλλά ούτε και στον σχεδιασμό για την εισβολή το 2003 (NY 2009).

Η εισβολή στο Ιράκ (2003)

Στις 19 Μαρτίου 2003, οι ΗΠΑ, μαζί με τις συμμαχικές δυνάμεις, κυρίως από το Ηνωμένο Βασίλειο, ξεκινούν τον πόλεμο στο Ιράκ. Αμέσως μετά τις πρώτες εκρήξεις που συγκλόνισαν την πρωτεύουσα του Ιράκ, Βαγδάτη, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους, υποστήριξε σε τηλεοπτική του ομιλία: «Αυτή την ώρα, οι αμερικανικές δυνάμεις και οι δυνάμεις των συμμάχων βρίσκονται στα πρώτα στάδια των στρατιωτικών επιχειρήσεων για τον αφοπλισμό του Ιράκ και την απελευθέρωση του λαού του. Παράλληλα η εισβολή αυτή γίνεται για να υπερασπίσουμε όλο τον κόσμο απομακρύνοντας έναν τόσο σοβαρό κίνδυνο (τα όπλα μαζικής καταστροφής)». Ο Πρόεδρος Μπους και οι σύμβουλοί του, υποστήριζαν με σθένος ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν βρισκόταν στην διαδικασία κατασκευής όπλων μαζικής καταστροφής. Οι εχθροπραξίες ξεκίνησαν περίπου 90 λεπτά μετά την παρέλευση της προθεσμίας, που επιβλήθηκε από τις ΗΠΑ στον Σαντάμ Χουσεΐν, ή να εγκαταλείψει το Ιράκ ή να αντιμετωπίσει τον πόλεμο. Οι πρώτοι στόχοι, για τους οποίους ο Μπους είπε ότι ήταν στρατιωτικής σημασίας, χτυπήθηκαν με πυραύλους Tomahawk, από αμερικανικά μαχητικά βομβαρδιστικά και πολεμικά πλοία, τα οποία ήταν αγκυροβολημένα στον Περσικό Κόλπο. Σε απάντηση στις επιθέσεις, το ραδιόφωνο της Δημοκρατίας του Ιράκ στη Βαγδάτη ανακοίνωνε, ότι «οι κακοί, οι εχθροί του Θεού, της πατρίδας και της ανθρωπότητας, διαπράττουν μια επίθεση εναντίον της πατρίδας και του λαού μας» (HISTORY 2009).

Αν και ο Σαντάμ Χουσεΐν είχε δηλώσει στις αρχές Μαρτίου του 2003, ότι αναμφίβολα οι πιστοί ισλαμιστές θα είναι οι νικητές από αυτή τη σύρραξη, αμέσως μετά την αμερικανική εισβολή, κρύφτηκε και επικοινωνούσε με τον λαό του μόνο μέσω μαγνητοφωνημένων ηχητικών μηνυμάτων. Οι συμμαχικές δυνάμεις κατάφεραν να ανατρέψουν το καθεστώς του και κατέλαβαν τις μεγάλες πόλεις του Ιράκ μέσα σε μόλις τρεις εβδομάδες, έχοντας ελάχιστες απώλειες. Ο Τζορτζ Μπους κήρυξε το τέλος των μεγάλων πολεμικών επιχειρήσεων την 1η Μαΐου 2003. Παρά την ήττα των συμβατικών στρατιωτικών δυνάμεων στο Ιράκ, ο ανταρτοπόλεμος συνεχίστηκε με έντονους ρυθμούς, με αποτέλεσμα να υπάρξουν χιλιάδες θάνατοι συμμαχικών στρατιωτών, ανταρτών και αμάχων (HISTORY 2009).

Εκ του αποτελέσματος υπάρχουν δύο κύριες θεωρήσεις, σχετικά με την εισβολή στο Ιράκ, οι οποίες εκφράζονται από τους σύγχρονους μελετητές:

Το πρώτο αξίωμα (Bolton 2013), υποστηρίζει ότι η εισβολή στο Ιράκ, εκείνη την εποχή, ήταν δικαιολογημένη. Παρουσιάστηκαν αρκετοί λόγοι που συνηγορούσαν υπέρ της εισβολής, αν και πολλοί απ' αυτούς αποδείχτηκαν αβάσιμοι εκ των υστέρων. Η εισβολή θεωρείται επιτυχημένη και πρότυπο επέμβασης για τους Αμερικανούς και για τους συμμάχους τους. Κύριος λόγος για την εισβολή, υπήρξε και η βαναυσότητα του δικτατορικού καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον λαό του και η αφήφιση του διεθνούς δικαίου, όπως και η αγνόηση των απαιτήσεων άλλων κρατών σχετικά με την παύση παραγωγής όπλων. Ο πόλεμος πρέπει να είναι πάντα η τελευταία λύση, αλλά από την άλλη υπάρχει ηθικό ζήτημα, όταν ένα καθεστώς προβαίνει σε γενοκτονία. Ο Σαντάμ Χουσεΐν από το 1979 που ανέλαβε την εξουσία, ασκούσε τρομοκρατία και στον λαό του και στους γειτονικούς λαούς .

Ο Σαντάμ, προκειμένου να παραμείνει στην εξουσία, συμφώνησε να καταστρέψει τα όπλα μαζικής καταστροφής (χημικά, βιολογικά, πυρηνικά και βλήματα μεγάλου βεληνεκούς), όμως αυτήν την συμφωνία δεν την τήρησε ποτέ. Έτσι υπήρξαν οικονομικές κυρώσεις, ενώ δημιουργήθηκε και μια ζώνη απαγόρευσης πτήσεων, την οποία παραβίασε προσβάλλοντας με πυρά τα συμμαχικά αεροπλάνα που την είχαν επιβάλει. Παρατηρητές από τα Ηνωμένα Έθνη διεξήγαγαν επιθεωρήσεις για να διαπιστώσουν εάν το Ιράκ συμμορφώνονταν με τους όρους της συμφωνίας, αν και το 1998 το Ιράκ σταμάτησε να επιτρέπει τις

επιθεωρήσει, τις οποίες δεν της επέτρεψε έως τον Νοέμβριο του 2002, μιας και απειλήθηκε εκ νέου με μια εισβολή. Μέχρι εκείνη την στιγμή αμερικανικά και βρετανικά μαχητικά είχαν ρίξει χιλιάδες βόμβες, προκειμένου να εμποδίσουν τον Σαντάμ να αναπτύξει όπλα μαζικής καταστροφής. Παρ' όλους τους βομβαρδισμούς, οι επιθεωρητές ανέφεραν ότι το Ιράκ διεξήγαγε διαρκώς προγράμματα βιολογικών, χημικών και πυρηνικών όπλων. Ταυτόχρονα, οι οικονομικές κυρώσεις είχαν συμβάλει στο να δημιουργηθεί μία ανθρωπιστική κρίση στην χώρα, όπου χιλιάδες παιδιά πέθαιναν κάθε μήνα.

Μέχρι το 2003, ήταν ξεκάθαρο σε πολλούς παρατηρητές και πολιτικούς ότι κάτι δραστικό έπρεπε να γίνει, μιας και τα διπλωματικά εργαλεία είχαν επανειλημμένα δοκιμαστεί και αποτύχει. Από το 1991, ο Σαντάμ Χουσεΐν είχε αγνοήσει 17 διαφορετικά ψηφίσματα του ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένης της άρνησης του να επιτρέψει επιθεωρήσεις για την παραγωγή όπλων και συνέχισε να διαπράττει παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά του λαού του. Αυτή η θέση ενισχύθηκε όταν οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι είχε αναπτύξει τα όπλα μαζικής καταστροφής και είχε δώσει καταφύγιο και σε ισλαμιστές τρομοκράτες. Μετά την 11η Σεπτεμβρίου, οι περισσότεροι Αμερικανοί, και από τα δύο πολιτικά κόμματα, έβλεπαν τον Σαντάμ ως μια απειλή, που δεν μπορούσε πλέον να είναι ανεκτή. Έτσι ο πόλεμος, αν και είναι πάντα η τελευταία λύση, ήταν ο μόνος δρόμος που είχε απομείνει. Και τα δύο σώματα του Κογκρέσου ενέκριναν με ψήφισμα τους, στις 16 Οκτωβρίου 2002, την στρατιωτική δράση κατά του Ιράκ. Το κόμμα των Ρεπουμπλικάνων ψήφισαν, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, υπέρ της χρήσης βίας, ενώ οι Δημοκρατικοί διχάστηκαν. Μεταξύ των πολλών παραγόντων που δικαιολογούσαν τη χρήση βίας ήταν η βίαιη καταστολή του άμαχου πληθυσμού στο Ιράκ. Στις 8 Νοεμβρίου 2002, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ απαίτησε ομόφωνα, με την απόφαση 1441, τον αφοπλισμό του Ιράκ αλλά δεν επέτρεπε τη χρήση βία. Τους επόμενους μήνες, οι επιθεωρητές όπλων κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το Ιράκ δεν συμμορφωνόταν με τις εντολές του ΟΗΕ κι έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους αποφάσισαν να δράσουν.

Στις 20 Μαρτίου 2003, οι Ηνωμένες Πολιτείες ηγήθηκαν της εισβολής και ανέτρεψαν γρήγορα τον Σαντάμ Χουσεΐν και το βάνουσο καθεστώς του. Ωστόσο, δεν βρέθηκαν ποτέ όπλα μαζικής καταστροφής. Οι επικριτές υποστήριξαν ότι το επιχείρημα των όπλων αποτέλεσε ένα τέχνασμα που διαδόθηκε από μια

αμερικανική κυβέρνηση, η οποία ήταν αποφασισμένη να αποκτήσει τον έλεγχο ενός σημαντικού, πετρελαιοπαραγωγού κράτους της Μέσης Ανατολής. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αγωνίστηκαν να εγκαθιδρύσουν και να διατηρήσουν την τάξη και να επιβλέψουν μια ειρηνική μετάβαση σε μια δημοκρατική κυβέρνηση. Καθώς περνούσαν τα χρόνια, οι αμερικανικές απώλειες αυξάνονταν και η νέα ιρακινή κυβέρνηση θεωρήθηκε από πολλούς αναποτελεσματική. Ο πόλεμος στο Ιράκ έγινε όλο και πιο αντιδημοφιλής στο εσωτερικό των ΗΠΑ και όχι μόνο μιας και οι περισσότεροι Αμερικανοί θα τον θεωρούσαν τελικά ως ένα λάθος που έπρεπε να αποφευχθεί. Ωστόσο, παρά την κριτική, γεγονός παραμένει ότι η εισβολή ήταν από ηθικής άποψης, το σωστό (Pollak 2015). Έπρεπε η δράση του Σαντάμ να σταματήσει, για να μην μπορεί πλέον να συνεχίσει να τρομοκρατεί 22 εκατομμύρια Ιρακινούς, (συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών του κρατουμένων και των θυμάτων βασανιστηρίων). Επίσης σε αυτούς πρέπει να προστεθούν και οι εκατοντάδες χιλιάδες Ιρακινοί που σκότωσε, από τότε που ανέλαβε την εξουσία το 1979.

Το ερώτημα είναι εάν οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ θα έπρεπε να αναπτυχθούν για να πολεμήσουν, μιας και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανήκουν στην σφαίρα της πολιτικής. Από ηθική άποψη, ωστόσο, δεν μπορεί να υπάρξει συζήτηση. Εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως παγκόσμια δύναμη, δεν υπερασπιστούν τις αξίες που πρεσβεύουν στο εσωτερικό τους, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας και της ισότητας, θα είναι συνένοχοι στις βάνουσες ενέργειες των αυταρχικών καθεστώτων σε όλο τον κόσμο. Όποια κι αν ήταν τα μειονεκτήματα της μετα-Σαντάμ εποχής στο Ιράκ, η απομάκρυνσή του από την εξουσία έσωσε ζωές και έκανε ασφαλέστερες τις ζωές εκείνων που θα είχαν τρομοκρατηθεί και βασανιστεί υπό το σκληρό καθεστώς του.

Το δεύτερο αξίωμα υποστηρίζει ότι η προληπτική εισβολή στο Ιράκ δεν δικαιολογούνταν εκείνη την εποχή, ούτε από τις πληροφορίες που σχετίζονται με τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, ούτε από την υποψία ότι το Ιράκ διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής. Η απόφαση της κυβέρνησης του Τζορτζ Μπους να εισβάλει στο Ιράκ βασίστηκε σε ψευδείς υποθέσεις, στη χονδροειδή υπερβολή της απειλής, από το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν και σε ανακριβείς ισχυρισμούς σχετικά με τους δεσμούς μεταξύ του Ιράκ και της Αλ Κάιντα.

Στις 26 Αυγούστου 2002, ο Αντιπρόεδρος Ντικ Τσένι εκφώνησε μια σημαντική ομιλία στο Νάσβιλ του Τενεσί, στην οποία ουσιαστικά κάλεσε τον λαό σε πόλεμο κατά του Ιράκ. Ο Τσένι χαρακτήρισε το κράτος του Ιράκ ως επικίνδυνο, συνδέοντάς το με τις επιθέσεις της Αλ Κάιντα της 11ης Σεπτεμβρίου κατά των Ηνωμένων Πολιτειών και τις ευρύτερες τρομοκρατικές απειλές που αντιμετώπισαν εκ των υστέρων οι Αμερικανοί. «Ο πρόεδρος και εγώ δεν ξεχνάμε ποτέ για μια στιγμή την υπ' αριθμόν ένα ευθύνη μας», δήλωνε ο Τσένι. «Οφείλουμε να προστατέψουμε τον αμερικανικό λαό από μια περαιτέρω επίθεση και να κερδίσουμε τον πόλεμο που ξεκίνησε τον περασμένο Σεπτέμβριο». Επειδή δεν υπήρχε «καμία αμφιβολία» ότι το Ιράκ διέθετε μεγάλα αποθέματα βιολογικών και χημικών όπλων και επειδή «πολλοί από εμάς είμαστε πεπεισμένοι ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν θα αποκτήσει πυρηνικά όπλα αρκετά σύντομα», οι Ηνωμένες Πολιτείες απλά δεν έχουν πια την πολυτέλεια να αγνοήσουν αυτήν την αυξανόμενη απειλή. «Οι κίνδυνοι της αδράνειας είναι πολύ μεγαλύτεροι από τους κινδύνους της δράσης», προειδοποίησε ο Τσένι. Αυτό συνέβη επειδή ο Ιρακινός δικτάτορας «συγκέντρωνε» όπλα μαζικής καταστροφής «για να τα χρησιμοποιήσει εναντίον των φίλων μας, εναντίον των συμμάχων μας και εναντίον μας».

Η πολεμική ομιλία του Τσένι αποτέλεσε την εναρκτήρια πράξη, αυτού που έγινε μια συντονισμένη εκστρατεία από την κυβέρνηση Τζορτζ Μπους για να κερδίσει την υποστήριξη του κοινού και του Κογκρέσου για μια ενέργεια που ο πρόεδρος, ο αντιπρόεδρος και οι κορυφαίοι σύμβουλοί του είχαν ήδη λάβει την απόφαση: να ανατρέψουν με στρατιωτική βία την κυβέρνηση του Σαντάμ Χουσεϊν. Ο φόβος ήταν αυτός που έπαιξε κεντρικό ρόλο σε εκείνη την εκστρατεία. Στις 8 Σεπτεμβρίου, η Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας, Κοντολίζα Ράις, επανέλαβε τα κύρια θέματα του Τσένι, ενώ χρησιμοποίησε ακόμη πιο τρομακτικές εικόνες. «Το πρόβλημα εδώ είναι ότι θα υπάρχει πάντα κάποια αβεβαιότητα σχετικά με το πόσο γρήγορα μπορεί να αποκτήσει το Ιράκ πυρηνικά όπλα», παρατήρησε. «Αλλά δεν θέλουμε το όπλο που καπνίζει να είναι ένα σύννεφο με σχήμα μανιταριού». Ο Τζορτζ Μπους, τέσσερις ημέρες αργότερα, έδωσε ακόμη μια σημαντική ομιλία, αυτή τη φορά ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Το Ιράκ, υποστήριζε, «αντιπροσωπεύει ένα σοβαρό και συγκεντρωτικό κίνδυνο». «Με κάθε βήμα που κάνει το ιρακινό καθεστώς προς την απόκτηση και την ανάπτυξη αυτών των

τρομερών όπλων, οι δικές μας επιλογές για να αντιμετωπίσουμε αυτό το καθεστώς θα περιορίζονται».

Στις 7 Οκτωβρίου, ο Μπους εκφώνησε ακόμη μια ομιλία στο Σινσινάτι, στην οποία περιέγραψε την απειλή που προέρχεται από το Ιράκ, χρησιμοποιώντας τους πιο τρομερούς και ανησυχητικούς όρους μέχρι εκείνη τη στιγμή. Ο Μπους επέστησε την προσοχή στις «επαφές υψηλού επιπέδου» μεταξύ του Ιράκ και της Αλ Κάιντα, οι οποίες, είπε, «μας γυρίζουν μια δεκαετία πίσω». Υποστήριξε ότι ο Χουσεΐν διατηρούσε βιολογικά και χημικά όπλα, ενώ διαρκώς «αύξανε τις δυνατότητές του να κάνει περισσότερα» και ταυτόχρονα, «πλησίαζε πιο κοντά στην ανάπτυξη του πυρηνικού όπλου». Ο χρόνος ήταν λοιπόν αμείλικτος. «Η Αμερική δεν πρέπει να αγνοήσει την απειλή που συγκεντρώνεται εναντίον μας», προειδοποίησε ο Μπους. «Αντιμετωπίζουμε ξεκάθαρα μια απειλή» (Bailey και Immerman 2015).

Οι συχνά επιβεβαιωμένες, αλλά αναπόδεικτες, σχέσεις μεταξύ της Αλ Κάιντα, της τρομοκρατικής οργάνωσης που πραγματικά επιτέθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες την 11η Σεπτεμβρίου και του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν, που δεν το έκανε, αποτέλεσαν κρίσιμο μέρος της εκστρατείας πειθούς και χειραγώγησης της κυβέρνησης. Αυτή η εκστρατεία χειραγώγησης κορυφώθηκε στις 5 Φεβρουαρίου 2003, με την υποβολή μιας έκθεσης, η οποία έλαβε μεγάλη δημοσιότητα, προς τον ΟΗΕ, από τον Υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Κόλιν Πάουελ. Η έκθεση ήταν γεμάτη με γραφήματα, με διαγράμματα και με όλες τις πρόσφατες αναφορές πληροφοριών. Η έκθεση του Πάουελ αντιμετώπιζε ως αδιαμφισβήτητα γεγονότα, θέματα τα οποία παρέμεναν αρκετά αβέβαια, ακόμη και εντός των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά και άλλων δυτικών κύκλων. «Η συντηρητική μας εκτίμηση είναι ότι το Ιράκ σήμερα έχει απόθεμα μεταξύ εκατό και πεντακοσίων τόνων χημικών όπλων», δήλωνε με βεβαιότητα. Ο Σαντάμ «παραμένει αποφασισμένος να αποκτήσει πυρηνικά όπλα». Ο υπουργός Εξωτερικών μίλησε επίσης ευθέως για τον απαίσιο δεσμό μεταξύ του Ιράκ και του τρομοκρατικού δικτύου της Αλ Κάιντα, επιμένοντας και πάλι σε ένα ζήτημα για το οποίο δεν υπήρχε αλήθεια, μιας και δεν υπήρχαν απτές αποδείξεις (Anderson 2011).

Ο Μπους έδωσε μια τελευταία συνέντευξη τύπου πριν ανακοινώσει, στις 19 Μαρτίου, την έναρξη των εχθροπραξιών κατά του Ιράκ. Κατά τη διάρκεια αυτής της εμφάνισης, αναφέρθηκε στις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου και

στην απειλή του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν τουλάχιστον οκτώ φορές. Οι χειροπιαστοί φόβοι που γεννήθηκαν στην αμερικανική κοινωνία, προερχόμενοι από την πρώτη επίθεση στις ΗΠΑ, μετά τον πόλεμο του 1812, έδωσαν στην κυβέρνηση Μπους ένα σημείο αναφοράς, ιδιαίτερα συγκινητικό, το οποίο εκμεταλλεύτηκε επανειλημμένα, στις προσπάθειές της να κινητοποιήσει υπέρ της το λαϊκό αίσθημα για τη σχεδιαζόμενη εισβολή στο Ιράκ. Η απουσία οποιουδήποτε αδιαμφισβήτητου στοιχείου που να συνδέει το Ιράκ με την Αλ Κάιντα δεν φαινόταν να έχει σημασία, καθώς οι εκπρόσωποι της κυβέρνησης τόνιζαν συνεχώς, χωρίς σημαντική επιφύλαξη, ότι υπήρχαν τέτοιοι δεσμοί. Οι δημοσκοπήσεις της κοινής γνώμης και η μια βασική ψηφοφορία στο Κογκρέσο, εξουσιοδότησαν την κυβέρνηση του Μπους για να χρησιμοποιήσει βία στο Ιράκ. Ο φόβος βοήθησε κι έτσι πείστηκε ο αμερικανικός λαός, για έναν εντελώς αδικαιολόγητο πόλεμο με το Ιράκ (Ricks 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΙΡΑΚ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΕΡΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

Αμερικανική Διακυβέρνηση (2003 – 2005)

Μετά την πτώση του καθεστώτος, οι ΗΠΑ εγκατέστησαν στο Ιράκ μία κατοχική δομή ανησυχώντας ότι, η άμεση παράδοση της εξουσίας στους Ιρακινούς θα ευνοούσε τις πληθυσμιακές ομάδες που ήταν εναντίον του Σαντάμ (Κούρδους, Σίιτες) και ως εκ τούτου δεν θα αποκαθίστατο πραγματική δημοκρατία με ισότιμη εκπροσώπηση όλων των εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων. Αρχικά ανατέθηκε στον απόστρατο Στρατηγό Jay Garner να διευθύνει την ανοικοδόμηση του Ιράκ, με τη βοήθεια ενός επιτελείου Αμερικανών αξιωματούχων οι οποίοι θα δρούσαν ως σύμβουλοι στα Υπουργεία της Ιρακινής Κυβέρνησης. Ο Garner τοποθετήθηκε διοικητής του Γραφείου για την Ανοικοδόμηση και Ανθρωπιστική Βοήθεια⁷ [Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance (ORHA)], το οποίο δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο 2003, στο εσωτερικό του Υπουργείου Άμυνας. Σκοπός της δομής αυτής ήταν να βοηθήσει στην ανοικοδόμηση και να διαχειριστεί τη μετάβαση σε μία νέα δημοκρατικά εκλεγμένης Ιρακινής κυβέρνησης. Ο Garner και το επιτελείο του αναπτύχθηκαν στο Ιράκ τον Απρίλιο 2003.

Ο Garner προσπάθησε να εγκαταστήσει ταχέως ένα διάδοχο Ιρακινό καθεστώς. Οργάνωσε συσκέψεις, στις οποίες συμμετείχαν πάνω από 250 Ιρακινοί, οι οποίοι αντιπροσώπευαν διάφορες εθνότητες και ιδεολογίες, με σκοπό να προκύψει μία προσωρινή κυβέρνηση. Η προσέγγιση αυτή και το γεγονός ότι επέτρεπε στους Ιρακινούς να προσδιορίζονται ως τοπικοί ηγέτες, προκάλεσε τη δυσαρέσκεια Αμερικανών αξιωματούχων. Τον Μάιο 2003, μόλις δύο εβδομάδες από τη λειτουργία του ORHA στο Ιράκ, η Αμερικανική διοίκηση αντικατέστησε τον Garner με τον πρέσβη Paul Bremer, στον οποίο ανέθεσε να διοικήσει την Συμμαχική

⁷ Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance (ORHA) δημιουργήθηκε από τις ΗΠΑ την 20 Ιανουαρίου 2003, δύο μήνες πριν την εισβολή στο Ιράκ. Αποσκοπούσε να λειτουργήσει ως υπηρεσιακή διοίκηση στο Ιράκ μέχρι την εκλογή μίας δημοκρατικά εκλεγμένης ιρακινής κυβέρνησης.

Προσωρινή Αρχή⁸ [Coalition Provisional Authority(CPA)], η οποία διαδέχθηκε την ORHA (Katzman, Iraq: U.S. Regime Change Efforts 2006, 13-14).

Τον Μάιο 2003 ο Πρέσβης Paul Bremer, ως διοικητής της CPA, εξέδωσε τις δύο πρώτες οδηγίες της. Η πρώτη αφορούσε την «από-Μπααθοποίηση» της ιρακινής κοινωνίας, με την απόλυση δεκάδων χιλιάδων δημόσιων υπαλλήλων που ήταν μέλη του κόμματος Μπααθ του Σαντάμ. Η απόφαση αυτή οδήγησε στην απώλεια έμπειρου κυβερνητικού προσωπικού σε μία πολύ κρίσιμη μεταβατική περίοδο. Η δεύτερη εντολή της CPA ήταν η διάλυση των Ιρακινών Ενόπλων Δυνάμεων και των Μυστικών Υπηρεσιών. Αυτό οδήγησε στην ανεργία εκατοντάδες χιλιάδες εμπειροπόλεμου και καλά εκπαιδευμένου στρατιωτικού προσωπικού. Οι αποφάσεις της CPA θα κατακριθούν αργότερα ότι οδήγησαν στον αποκλεισμό της Σουνιτικής πλευράς από τα πολιτικά δρώμενα και αποτέλεσαν εύφορο έδαφος για την στρατολόγηση και εξάπλωση της Αλ Κάιντα στο Ιράκ (Sayle 2019, 7).

Τον Ιούλιο 2003 ο Bremer όρισε το 25-μελές Συμβούλιο Διακυβέρνησης του Ιράκ [Iraq Governing Council (IGC)], το οποίο απαρτιζόταν από τους αρχηγούς των κυριότερων αντι-Σανταμικών παρατάξεων, γεγονός που συνέβαλε στην αντίληψη, ειδικά στο σουνιτικό κομμάτι, ότι το IGC στερείται νομιμότητας. Τον Σεπτέμβριο 2003, το IGC επέλεξε ένα 25-μελές υπουργικό συμβούλιο για να διευθύνει μεμονωμένα υπουργεία. Ο αρχικός σχεδιασμός της κυβέρνησης Μπους ήταν η παρουσία της κατοχικής κυβέρνησης να ολοκληρωθεί μετά τη σύνταξη νέου Συντάγματος και τη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών στη χώρα, μέχρι το τέλος του 2005. Υπό τις πιέσεις όμως των ιρακινών παρατάξεων για ταχεία αποκατάσταση της κυριαρχίας του Ιράκ, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν τον Νοέμβριο 2003 ότι θα επιστρέψουν την εξουσία στους Ιρακινούς μέχρι την 30 Ιουν 2004 και εκλογές για μόνιμη κυβέρνηση θα διεξαχθούν μέχρι το τέλος του 2005.

Στο πλαίσιο αυτό η CPA προχώρησε στη σύνταξη ενός χρονοδιαγράμματος που θα οδηγούσε σε μία προσωρινή Ιρακινή κυβέρνηση. Τον Μάρτιο του 2004 μία επιτροπή, που απαρτιζόταν από μέλη των κομμάτων που συνέθεταν το IGC, συνέταξε ένα μεταβατικό σύνταγμα το Transitional Administrative Law (TAL). Σε

⁸ Coalition Provisional Authority (CPA) αποτέλεσε την μεταβατική κυβέρνηση του Ιράκ το χρονικό διάστημα που ακολούθησε από την εισβολή των Συμμαχικών δυνάμεων στο Ιράκ και την πτώση του Σαντάμ Χουσεΐν. (https://en.wikipedia.org/wiki/Coalition_Provisional_Authority)

αυτό προβλέπονταν η διενέργεια εκλογών τον Ιανουάριο 2005, για εκλογή μεταβατικής κυβέρνησης, σύνταξη μόνιμου Συντάγματος μέχρι τον Οκτώβριο 2005 και εκλογές για ανάδειξη μόνιμης κυβέρνησης τον Δεκέμβριο 2005. Κύρια σημεία του TAL ήταν η πρόβλεψη για συμμετοχή γυναικών σε ποσοστό 25% στο Εθνικό Συμβούλιο, τη διατήρηση της αυτονομίας των Κουρδων και ότι ο Ισλαμικός Νόμος θα αποτελούσε μία, αλλά όχι την κύρια, πηγή δικαίου.

Η μη πρόβλεψη στο TAL για τη σύνθεση προσωρινής κυβέρνησης, που θα αναλάμβανε τη διοίκηση από την κατοχική αρχή, οδήγησε τελικά στην επιλογή αυτής από τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ Lakhdar Brahimi. Η προσωρινή κυβέρνηση διορίστηκε την 1 Ιουν 2004, οπότε και διαλύθηκε το IGC. Την 28 Ιουν 2004, πραγματοποιήθηκε η επίσημη παράδοση της εξουσία από την CPA στην προσωρινή Ιρακινή κυβέρνηση, που σηματοδοτούσε το τέλος της αμερικανικής κατοχής και την παύση λειτουργία της CPA. Ο Πρόεδρος Μπους ενημερώθηκε για την μεταβίβαση της εξουσίας με ένα σημείωμα που του δόθηκε ενώ συμμετείχε σε σύσκεψη του NATO. Το σημείωμα έγραφε «Ας βρέξει ελευθερία!»⁹ (Sayle 2019, 7).

Οι ΗΠΑ επιδίωκαν διαρκώς την στήριξη της διεθνούς κοινότητας και την μεγαλύτερη συμμετοχή του ΟΗΕ στις μεταπολεμικές προσπάθειες για την ανοικοδόμηση του Ιράκ. Με το ψήφισμα 1483 (6 Μαΐου 2003) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ η CPA αναγνωρίστηκε από τον ΟΗΕ ως προσωρινή κυβέρνηση και καθορίστηκε η εγκατάσταση ειδικού απεσταλμένου. Το ψήφισμα 1500 (14 Αυγούστου 2003) καθόριζε τη δημιουργία της United Nations Assistance Mission for Iraq (UNAMI) με αποστολή να συμβουλεύει και να παρέχει βοήθεια στην Ιρακινή κυβέρνηση, να προωθεί τον πολιτικό διάλογο με τους γείτονες της, την ειρηνική συμβίωση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το ψήφισμα 1511 (16 Οκτωβρίου 2003) επίσημα εξουσιοδοτούσε μία «πολυεθνική στρατιωτική δύναμη υπό ενιαία διοίκηση να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να συνεισφέρει στη διατήρηση της ασφάλειας και σταθερότητας στο Ιράκ». Με το ψήφισμα 1546 (8 Ιουνίου 2004) ο ΟΗΕ θα έπαιζε σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία της χώρας για τις εκλογές του Ιανουαρίου 2005. Επίσης, στο ψήφισμα ρυθμίζονταν το νομικό καθεστώς των δυνάμεων των ΗΠΑ στο Ιράκ, ενώ οι σχέσεις μεταξύ Αμερικανικών και Ιρακινών δυνάμεων προσδιορίζονταν ως σχέσεις «συνεργασίας και

⁹ "Let Freedom Reign!"

συντονισμού», χωρίς η Ιρακινή κυβέρνηση να έχει δικαίωμα να προβάλλει βέτο στις επιχειρήσεις των συμμαχικών δυνάμεων (Katzman, Iraq: U.S. Regime Change Efforts 2006, 15-16).

Το καλοκαίρι του 2003 υπήρξε έξαρση λεηλασιών στα αστικά κέντρα, καταστροφές σε κυβερνητικά κτήρια και εγκαταστάσεις ζωτικής σημασίας για την λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να υπάρξουν σοβαρά προβλήματα στη συντήρηση του δικτύου ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. Επιπρόσθετα, παρά τη λήξη του πολέμου και το τέλος των εχθροπραξιών, οι επιθέσεις ανταρτών κατά των αμερικανικών και συμμαχικών δυνάμεων συνεχίστηκαν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ βομβιστές αυτοκτονίας χτύπησαν σημαντικούς στόχους.

Μετά από ένα έντονο ανθρωποκνηγητό, οι Αμερικανοί στρατιώτες στις 13 Δεκεμβρίου 2003 εντόπισαν την κρυψώνα του Σαντάμ Χουσεΐν, εννέα μίλια έξω από τη γενέτειρά του, το Τικρίτ. Κατά την σύλληψη του ο Σαντάμ Χουσεΐν δεν αντιστάθηκε καθόλου. Χαρακτηριστικά ένας στρατιώτης που ήταν παρόν, τον περιέγραψε ως «έναν άνθρωπο που παραιτήθηκε και αφέθηκε στη μοίρα του». Η δίκη του Σαντάμ για εγκλήματα κατά του λαού του ξεκίνησε τον Οκτώβριο 2005 και ολοκληρώθηκε στις 5 Νοεμβρίου του 2006. Ο πρώην δικτάτορας κρίθηκε ένοχος για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και καταδικάστηκε σε θάνατο δια απαγχονισμού. Την 30 Δεκεμβρίου 2006, ο Σαντάμ Χουσεΐν, κρατώντας ένα Κοράνι, πηγαίνει στην αγχόνη μετά από πολλά χρόνια, βίαιης και δικτατορικής διακυβέρνησης. Ο Πρόεδρος Μπους λέει χαρακτηριστικά ότι ο Σαντάμ έλαβε «το είδος της δικαιοσύνης, που του άρμοζε».

Στις 24 Ιανουαρίου 2004 ματαιώνεται η αναζήτηση των όπλων μαζικής καταστροφής και η κυβέρνηση Μπους παραδέχεται ότι τα προπολεμικά επιχειρήματά της, σχετικά με τα εκτεταμένα αποθέματα χημικών, βιολογικών, ακόμη και πυρηνικών όπλων στο Ιράκ του Σαντάμ Χουσεΐν, φαίνεται ότι ήταν λανθασμένα. Τον Ιανουάριο του 2004, ο Ντέιβιντ Κέι, ο πρώην ανώτατος επιθεωρητής, αρμόδιος για τα όπλα των ΗΠΑ, λέει στο Κογκρέσο ότι «Κάναμε σχεδόν όλοι λάθος». Μια επιτροπή επίσης, τον Μάρτιο του 2005, καταλήγει στο συμπέρασμα δεν υπήρξε καμιά προπολεμική πληροφορία σωστή, σχετικά με τα όπλα μαζικής καταστροφής.

Στις αρχές του 2004, ο Ιορδανός τζιχαντιστής Abu Musab al Zarqawi πρότεινε στην Αλ Κάιντα την διεξαγωγή τρομοκρατικών επιθέσεων κατά θρησκευτικών τόπων των Σιιτών του Ιράκ, με σκοπό να προκαλέσει σύγκρουση μεταξύ Σιιτών και Σουνιτών. Το 2004 ορκίστηκε πίστη στον Οσάμα Μπιν Λάντεν και η τρομοκρατική του οργάνωση, η οποία μέχρι τότε διεξήγαγε ανταρτοπόλεμο κατά των συμμαχικών δυνάμεων, μετονομάστηκε σε Αλ Κάιντα στο Ιράκ [al-Qaeda in Iraq (AQI)]. Στις 3 Μαρτίου 2004, η AQI εξαπολύει ένα κύμα βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας, πλήττοντας ιερούς τόπους των Σιιτών στη Βαγδάτη και την Καρμπάλα. Από τις επιθέσεις σκοτώνονται εκατοντάδες, ενώ πυροδοτείται η θρησκευτική δυσaráσκεια. Στη Φαλούτζα, την ίδια χρονική περίοδο, έτερο παρακλάδι της Αλ Κάιντα σκοτώνει τέσσερις Αμερικανούς με το βίντεο της σφαγής να μεταδίδεται σε όλο τον κόσμο.

Στις 28 Απριλίου 2004, τα αποδεικτικά στοιχεία κακοποίησης κρατουμένων, εντός της φυλακής Άμπου Γκράιμπ, η οποία διοικείται από τις ΗΠΑ, γίνονται γνωστά από φωτογραφικά στοιχεία που κυκλοφορούν. Ακολουθεί η καταδίκη επτά στρατιωτών για τα βασανιστήρια και τον εξευτελισμό των κρατουμένων και οι δράστες φυλακίζονται, ενώ καταγγέλλεται ότι ανώτεροι αξιωματικοί και αξιωματούχοι γλιτώνουν την ποινή.

Στις 11 Μαΐου 2004, οι απαγωγείς του Αμερικανού επιχειρηματία Νίκολας Μπεργκ, επικαλούμενοι αντίποινα για τους βασανισμούς στο Άμπου Γκράιμπ, βιντεοσκοπούν τον αποκεφαλισμό του και αναρτούν το βίντεο σε ιστότοπο των τζιχαντιστών. Η αμερικανική κυβέρνηση ισχυρίζεται αργότερα ότι ο Μπεργκ σκοτώθηκε στα χέρια του Zarqawi, του ιδρυτή της AQI.

Στις 7 Νοεμβρίου 2004, καθώς πλησιάζουν οι εθνικές εκλογές στο Ιράκ, δεκαπέντε χιλιάδες στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ, Βρετανίας και Ιράκ επιτίθενται στο προπύργιο των ανταρτών της Φαλούτζα στο κεντρικό Ιράκ. Η μάχη, η οποία χαρακτηρίστηκε η πιο αιματηρή ολόκληρου του πολέμου, ολοκληρώθηκε την 20 Δεκεμβρίου 2004 με τις συμμαχικές δυνάμεις να ανακτούν τον έλεγχο. Οι απώλειες ανήλθαν στους 107 νεκρούς και 613 τραυματίες, ενώ των ανταρτών εκτιμήθηκαν

στους 1200 με 1500. Το αποτέλεσμα ήταν η πρόκληση σοβαρών καταστροφών στην πόλη και ο θάνατος εκατοντάδων Ιρακινών αμάχων¹⁰.

Παρά τα βίαια ξεσπάσματα, το 2005 είναι έτος εκλογών για το Ιράκ και σημάδι ελπίδας για την Ουάσιγκτον. Οι πρώτες εκλογές για την μεταβατική κυβέρνηση έλαβαν χώρα της 30 Ιανουαρίου 2005 με την ανάδειξη του Εθνικού Συμβουλίου 275 θέσεων, 18 περιφερειακών συμβουλίων και το συμβούλιο του αυτόνομου Κουρδιστάν. Τα μεγαλύτερα ποσοστά λήφθηκαν από τα σιιτικά κόμματα και τους Κούρδους, ενώ οι Σουνίτες (20% του πληθυσμού), φοβούμενοι εκλογική ήττα και τρομοκρατικές επιθέσεις, μπουκόταραν τις εκλογές κερδίζοντας μόλις 17 θέσεις στο Εθνικό Συμβούλιο. Η αποχή του σουνιτικού πληθυσμού προκάλεσε ανησυχία στους Αμερικανούς αξιωματούχους ότι ένα σημαντικό τμήμα του λαού του Ιράκ δεν θεωρούσε την εκλογική διαδικασία νόμιμη.

Ο σχηματισμός της μεταβατικής κυβέρνησης, ο οποίος καθυστέρησε λόγω διαφωνιών για την κατανομή των κυβερνητικών θέσεων, ολοκληρώθηκε μεταξύ Απριλίου και Μαΐου 2005. Η μεταβατική κυβέρνηση, ορίζοντας μία 55μελής επιτροπή στην οποία αργότερα προστέθηκαν ακόμα 15 Σουνίτες λόγω χαμηλής αρχικής αντιπροσώπευσης, συνέταξε το νέο Σύνταγμα της χώρας το οποίο τέθηκε σε δημοψήφισμα την 15 Οκτωβρίου 2005. Παρά το γεγονός ότι το σουνιτικό τμήμα του πληθυσμού ψήφισε κατά στο δημοψήφισμα, το Σύνταγμα πέρασε με 78,6% και τους Σίιτες να σχηματίζουν το σημάδι της νίκης (λερωμένα με μελάνι δάχτυλα) μπροστά από την εικόνα του Σίιτη κληρικού, Μεγάλου Αγιατολάχ Αλί αλ-Σιστάνι, μετά την ψηφοφορία.

Το επόμενο βήμα ήταν οι εκλογές για την ανάδειξη της πρώτης μόνιμης κυβέρνησης στο Ιράκ στη μετά Σαντάμ εποχή. Οι εκλογές διεξήχθησαν την 15 Δεκεμβρίου, για την ανάδειξη του «Συμβουλίου Αντιπροσώπων» [“Council of Representatives” (COR)], με σκοπό το κυβερνητικό σχήμα που θα προκύψει να αναλάβει εξουσία μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2005. Προκειμένου δε να διασφαλιστεί μεγαλύτερη συμμετοχή του σουνιτικού στοιχείου στο νέο κοινοβούλιο, εφαρμόστηκε διαφορετικό εκλογικό σύστημα κατανομής υποψηφίων. Συμμετείχαν 361 πολιτικές

¹⁰ Η εκτίμηση του Ερυθρού Σταυρού για το θάνατο αμάχων ανέρχονταν στους 800 , ενώ άλλων μη-κυβερνητικών οργανώσεων τις εκτιμούσαν στις 4000 με 6000 https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Battle_of_Fallujah

οντότητες, συμπεριλαμβανομένου και των κυριότερων σουνιτικών κομμάτων. Τα περιστατικά βίας ήταν ελάχιστα διότι οι σουνίτες αντάρτες υποστήριξαν τη συμμετοχή του πληθυσμού στην εκλογική διαδικασία. Τα αποτελέσματα των εκλογών έδωσαν, όπως και τον Ιανουάριο, την πλειοψηφία στους Σίιτες και τους Κούρδους, οι οποίοι κατέλαβαν 181 εκ των 275 θέσεων και το σιιτικό κόμμα Ενωμένη Ιρακινή Συμμαχία αναδείχτηκε νικητής των εκλογών (Katzman 2007, 2-5). Το COR ορκίστηκε στις 16 Μαρτίου 2006 αλλά ο σχηματισμός νέας κυβέρνησης δεν κατέστη δυνατός λόγω διαφωνιών για τη σύνθεση της. Τελικά στις 22 Απριλίου το COR επικύρωσε την παραμονή του Ταλαμπανί στη θέση του προέδρου και ο Νούρι Καμάλ αλ Μαλίκι ανέλαβε Πρωθυπουργός. Ο Μαλίκι είναι ένας παλιός Ιρακινός πολιτικός και διατηρεί στενούς δεσμούς με το Ιράν. Μέσα σε έναν μήνα, σχηματίζει μια κυβέρνηση ενότητας με τους Κούρδους του Ιράκ και τους Σουνίτες.

Έξαρση της βίας, το «Κύμα» και η «Αφύπνιση» (2005 – 2007)

Η στρατηγική της διακυβέρνησης Μπους μέχρι τις αρχές του 2007 εστιαζόταν στην ενίσχυση της Ιρακινής κυβέρνησης να καταστεί σταδιακά ικανή να διοικήσει τη χώρα και να παρέχει ασφάλεια στο εσωτερικό, με την παράλληλη μείωση της αμερικανικής εμπλοκής στο Ιράκ. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Πρόεδρος σε ομιλία του τον Ιούνιο 2005 «Καθώς οι Ιρακινοί θα σηκώνονται, εμείς θα υποχωρήσουμε»¹¹. Η επιτυχής διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας και η σταδιακή αύξηση των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας αποτελούσαν απόδειξη της επιτυχημένης αμερικανικής πολιτικής που θα οδηγούσε σε ένα σταθερό και ειρηνικό Ιράκ, όπως επεσήμανε ο Πρόεδρος Μπους σε μία σειρά ομιλιών στα τέλη του 2005. Παρόλα αυτά, οι προκλήσεις ασφαλείας αποτελούσαν το μεγαλύτερο πρόβλημα των ΗΠΑ. Παρά το γεγονός ότι οι αντάρτες δεν είχαν καταφέρει να εκτροχιάσουν την εκλογική διαδικασία, επέτυχαν σε ένα μεγάλο βαθμό να παρουσιάσουν την Κυβέρνηση του Ιράκ ως αδύναμη να επιβιώσει χωρίς την υποστήριξη των ΗΠΑ.

Το ανταρτικό κίνημα, κατά των συμμαχικών και ιρακινών δυνάμεων, υπερέβηκε τις εκτιμήσεις των αναλυτών, τόσο σε έντασή του όσο και σε διάρκεια. Αν και οι δυνάμεις των ΗΠΑ απέφευγαν να προβούν σε υπολογισμούς για τη δύναμη τους, το 2005 οι εκτιμήσεις κυμαίνονταν στην ύπαρξη 12.000 – 20.000

¹¹ "As the Iraqis stand up, we will stand down"

ανταρτών, ενώ οι Ιρακινοί αξιωματούχοι ανέβαζαν τα νούμερα αυτά στους 40.000 ενεργούς τρομοκράτες, οι οποίοι είχαν την υποστήριξη 150.000 πολιτών. Η ένταση της αντίστασης διαφαίνεται και από το γεγονός ότι οι επιθέσεις ανταρτών ανέρχονταν στις 100 περίπου ημερησίως, για το μεγαλύτερο διάστημα του 2005. Οι επιθέσεις των τρομοκρατών δεν περιορίζονταν μόνο στις συμμαχικές δυνάμεις, διπλωμάτες, αξιωματούχους διεθνών οργανισμών, ιρακινούς αξιωματούχους και τις δυνάμεις ασφαλείας του Ιράκ, αλλά και κατά ιρακινών πολιτών που εργάζονταν για τις συμμαχικές δυνάμεις, εργολάβους από ξένες χώρες, προσωπικό ανθρωπιστικών οργανώσεων, καθώς και εναντίον πετρελαιοπαραγωγικών εγκαταστάσεων και κοινωφελών υποδομών. Τα κίνητρα των ανταρτών ποικίλουν ανάλογα τη θρησκευτική, φυλετική, ιδεολογική και εθνική προέλευσή τους. Πολλοί εναντιώνονται στην αμερικανική κατοχή του Ιράκ, τη μετάβαση στη δημοκρατία και την ανάληψη της εξουσίας από τη σιιτική πλειοψηφία. Άλλοι επιθυμούν την επαναφορά στην εξουσία του κόμματος Μπααθ ή τουλάχιστον την ανάληψη μεγαλύτερου ποσοστού εξουσίας από τους Σουνίτες. Τέλος, ένα μέρος, κυρίως ξένοι μαχητές οι οποίοι διοικούνται κατά κύριο λόγο από τον Zarqawi, είναι υποστηρικτές της Αλ Κάιντα και θέλουν την εξάπλωση του ριζοσπαστικού Ισλάμ στη χώρα. (Katzman 2006, 25-28).

Την 30 Νοεμβρίου 2005, η κυβέρνηση Μπους εξέδωσε την «Εθνική Πολιτική για Νίκη στο Ιράκ»¹². Τα κύρια σημεία της πολιτικής αυτής ήταν τα παρακάτω:

- Αποστολή των ΗΠΑ στο Ιράκ παραμένει η οικοδόμηση ενός ελεύθερου έθνους, το οποίο θα είναι σύμμαχος κατά της τρομοκρατίας και η προώθηση της ελευθερίας στη Μέση Ανατολή.
- Η νίκη στο Ιράκ θα επιτευχθεί σε στάδια. Βραχυπρόθεσμα με την εγκαθίδρυση δημοκρατικών θεσμών, καταπολέμηση των τρομοκρατών, δημιουργία αξιόπιστων δυνάμεων ασφαλείας και εφαρμόζοντας οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την οικοδόμηση μίας ισχυρής οικονομίας. Μεσοπρόθεσμα, με το Ιράκ ικανό να εξασφαλίσει την ασφάλεια του, με μία δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση και στη σωστή πορεία για να αξιοποιήσει τις οικονομικές του δυνατότητες. Μακροπρόθεσμα, με ένα Ιράκ το οποίο θα είναι ειρηνικό, ασφαλές, δημοκρατικό, θα

¹² National Strategy for Victory in Iraq

αποτελεί σύμμαχο στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και συγχρόνως θα είναι κινητήριο δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη όλης της περιοχής.

- Η νίκη στο Ιράκ είναι ζωτικής σημασίας για τις ΗΠΑ γιατί θα επιτρέψει τη νίκη στον πόλεμο κατά της παγκόσμιας τρομοκρατίας, ενώ ότι θα συμβεί στο Ιράκ θα επηρεάσει την τύχη όλης της Μέσης Ανατολής.
- Η παροχή βοήθειας στον Ιρακινό λαό είναι ηθική υποχρέωση των ΗΠΑ και η επικράτηση στο Ιράκ θα καταστήσει την Αμερική ασφαλέστερη, πιο ισχυρή και πιο βέβαιη για το μέλλον της τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά.
- Τυχόν αποτυχία θα καταστήσει το Ιράκ ασφαλές καταφύγιο των τρομοκρατών για να οργανώσουν νέες επιθέσεις, εκμεταλλευόμενες τους τεράστιους φυσικούς πόρους της χώρας. Ταυτόχρονα το Ιράκ, ως αποτυχημένο κράτος, θα αποτελεί πηγή αστάθειας για όλη την περιοχή.
- Η στρατηγική του εχθρού είναι να εκφοβίσουν και να τρομοκρατήσουν τον Ιρακινό λαό για να μην υποστηρίξει τη μετάβαση στη δημοκρατία και να γκρεμίσει την πίστη τους στην ικανότητα της κυβέρνησης του Ιράκ να διοικήσει τη χώρα.
- Η στρατηγική που θα εφαρμόσουν οι ΗΠΑ είναι να βοηθήσουν τη δημιουργία ενός νέου Ιράκ με συνταγματική αντιπροσωπευτική κυβέρνηση, που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ικανή να επιβάλλει την ασφάλεια και σταθερότητα στη χώρα. Η στρατηγική θα στηριχθεί σε τρεις πυλώνες πολιτική, ασφάλεια και οικονομία.

Ο πυλώνας της ασφάλειας για την αντιμετώπιση των ανταρτών στηρίχθηκε στο τρίπτυχο «Εκκαθάριση, Διατήρηση και Οικοδόμηση»¹³. Εκκαθάριση των περιοχών υπό εχθρικό έλεγχο, με συνεχής επιθετικές επιχειρήσεις για τη σύλληψη και θάνατο των τρομοκρατών. Διατήρηση των περιοχών που έχουν εκκαθαριστεί με την τοποθέτηση ιρακινών δυνάμεων ασφαλείς, ώστε να εξασφαλιστεί η μη διείσδυση εκ νέου τρομοκρατών. Εγκατάσταση αμερικανικού πολιτικού προσωπικού για την ανοικοδόμηση των περιοχών αυτών, με σκοπό την δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού. Οικοδόμηση των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας και κυβερνητικών υπηρεσιών ώστε να παρέχουν υπηρεσίες στους πολίτες, προώθηση του κράτους δικαίου και προάσπιση της κοινωνικής ευημερίας.

¹³ "Clear – Hold – Build"

Στο πλαίσιο αυτό οι ΗΠΑ εφάρμοσαν το δόγμα που είχαν χρησιμοποιήσει στο Αφγανιστάν, τη δημιουργία «Περιφερειακών Ομάδων Ανοικοδόμησης» [Provincial Reconstruction Teams (PRTs)]. Οι PRTs ήταν πολιτικοστρατιωτικοί οργανισμοί σχεδιασμένοι να ενεργούν σε ημι-ασφαλή περιβάλλοντα με σκοπό την επίτευξη πολιτικών αντικειμενικών σκοπών, την αντιπρομοκρατία και να προωθήσουν την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Σε αντίθεση με το Αφγανιστάν, στο οποίο η σύνθεση των PRTs αποτελούταν σε συντριπτικό ποσοστό από στρατιωτικό προσωπικό, στο Ιράκ οι Ομάδες απαρτιζόνταν κατά κύριο λόγο από πολιτικό προσωπικό. Εδράζονταν εντός στρατιωτικών βάσεων των ΗΠΑ και διέθεταν ένοπλη συνοδεία για ασφάλεια. Η έναρξη λειτουργίας της πρώτης ομάδας έγινε από την Υπουργό Εξωτερικών Κοντολίζα Ράις σε επίσκεψή της στη Μοσούλη την 11 Νοεμβρίου 2005. Στο ζενίθ της λειτουργίας τους ο αριθμός των PRTs έφτασε τις 25, εκ των οποίων 3 υπό την διοίκηση του Ηνωμένου Βασιλείου, Ιταλίας και Νότιας Κορέας. Οι PRTs σταδιακά κατάφεραν να αναπτύξουν σημαντικό έργο βοηθώντας τις τοπικές αρχές και αποτελώντας τα «αυτιά και μάτια» των ΗΠΑ σε όλο το Ιράκ. Η τελευταία ομάδα αποχώρησε από το Ιράκ το τέλος του 2011 με την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων (United States Institute of Peace 2013).

Στις αρχές του 2006 διαφάνηκε ότι η πρόοδος που επιτεύχθηκε την προηγούμενη χρονιά απλά απέκρυπτε τα εσωτερικά προβλήματα της ιρακινής κοινωνίας, τα οποία την ταλαιπωρούσαν από το τέλος της εισβολής. Το βαθύ χάσμα μεταξύ Κούρδων, Σιιτών και Σουνιτών δεν επέτρεπε τη δημιουργία μίας ενιαίας εθνικής ταυτότητας. Η αύξηση της συμμετοχής των Σουνιτών στις τελευταίες εκλογές δεν σήμαινε ότι πραγματικά αποδέχονταν τη νέα κυβέρνηση. Τέλος, οι ηγέτες των Σιιτών, που είχαν επικρατήσει στις εκλογές, δεν είχαν σκοπό να μοιραστούν την εξουσία με τη σουνιτική μειοψηφία, η οποία κυριαρχούσε στη χώρα τη δημιουργία της μέχρι την πτώση του Σαντάμ. Αυτές οι υποκείμενες εντάσεις εξερράγησαν σε πραγματικό εμφύλιο πόλεμο (Schlosser 2017, 13).

Αφορμή για το ξέσπασμα δόθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2006. Σουνίτες εξτρεμιστές, πιθανόν η AQI, καταστρέφουν το επιχρυσωμένο σιιτικό τζαμί στη Σαμάρρα. Το τζαμί, ο χώρος ανάπαυσης για τον δέκατο και ενδέκατο Ιμάμη, ήταν ένας από τους πιο σεβαστούς ιερούς τόπους για τους Σίιτες μουσουλμάνους. Η επίθεση εξαπολύει κύματα θρησκευτικής βίας στη σιιτική συνοικία Σαντρ Σίτυ της Βαγδάτης και εξαπλώνεται σύντομα σε ολόκληρη τη χώρα. Σιιτικές

παραστρατιωτικές ομάδες επιτέθηκαν κατά των σουνιτικών περιοχών και χώρων λατρείας προκαλώντας πανικό στην Βαγδάτη. Αν και η επίθεση δεν αποτέλεσε την έναρξη της αυξανόμενης βίας στο Ιράκ, αποτέλεσε το σύμβολο της αρχής της σεχταριστικής βίας μεταξύ Σιιτών και Σουνιτών, σύμφωνα με το σχέδιο του Zarqawi.

Ο Στρατηγός George W. Casey Jr.¹⁴ Διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων ήλπιζε αρχικά ότι η επίθεση θα ενώσει το σύνολο του Ιρακινού λαού κατά του Zarqawi. Η έξαρση της θρησκευτικής βίας όμως που ακολούθησε κατέστησε εμφανές ότι θα μπορούσε να απειλήσει την πρόοδο που είχε γίνει ως τότε, καθιστώντας πιο δύσκολο τον σχηματισμό εθνικής κυβέρνησης και προκαλώντας ρήγμα μεταξύ Σιιτών και Σουνιτών εντός των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας. Η παραπάνω εξέλιξη θα έθετε σε κίνδυνο την αποστολή και θα άλλαζε ριζικά την αποστολή των συμμαχικών δυνάμεων στο Ιράκ (Casey 2012, 90). Ο Casey, αν και τροποποίησε την επιχειρησιακή του προσέγγιση, συνέχισε την εφαρμογή της πολιτικής Μπους για συνέχιση των προσπαθειών μεταβίβασης της ευθύνης ασφαλείας από τις Αμερικανικές στις Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας και την υποστήριξη του κοινοβουλευτικού συστήματος.

Οι εθνικοί αυτοί οργανισμοί όμως αποτελούσαν, σε πολλές περιπτώσεις, την αιτία του προβλήματος. Όπως αναφέρει ο ίδιος ο Casey, οι επιχειρήσεις παρεμποδίζονταν από την απροθυμία της μεταβατικής κυβέρνησης να επιβάλει απαγορεύσεις στις παραστρατιωτικές ομάδες, ενώ ο Ιρακινός στρατός και αστυνομία, οι οποίοι απαρτίζονταν κατά τη μεγάλη πλειοψηφία από Σιίτες, συχνά συμμετείχαν στη σεχταριστική βία, υπό την σιωπηρή αποδοχή των πολιτικών αρχηγών. Αποτέλεσμα ήταν ο λαός, ειδικότερα οι Σουνίτες να χάσουν την εμπιστοσύνη τους στην ικανότητα των δυνάμεων ασφαλείας να επιβάλουν το νόμο. (Casey 2012, 91). Ακόμα και μετά την άνοδο του Μαλίκι στην πρωθυπουργική θέση, διαφάνηκε ότι ο ίδιος αποδέχεται σιωπηρά την εθνοτική βία, όσο ωφελούσε το σιιτικό κομμάτι και αποδυνάμωνε το σουνιτικό. Αποτέλεσμα αυτού ήταν ο Casey να ασκεί πιέσεις στον Μαλίκι για να λάβει δράση κατά των σιιτικών οργανώσεων.

¹⁴ Ο Στρατηγός George W. Casey Jr. υπηρέτησε ως Διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων στο Ιράκ από τον Ιούνιο 2004 έως το Φεβρουάριο 2007

Ο θάνατος του ηγέτη της AQI Abu Musab al Zarqawi τον Ιούνιο 2006, μετά από αεροπορική επιδρομή των ΗΠΑ, προκάλεσε μετρημένη αισιοδοξία στην Ουάσιγκτον, ότι θα αμβλυθούν οι εχθροπραξίες. Επιπρόσθετα η διεξαγωγή κοινών Αμερικανο-Ιρακινών επιχειρήσεων¹⁵ για τη μείωση της εθνοτικής βίας, αποσκοπούσε να στηρίξει την εξουσία της νέας ιρακινής κυβέρνησης και να αποδείξει ότι η υφιστάμενη στρατηγική εξυπηρετούσε το σκοπό της. Η Αμερικανική διοίκηση όμως αποδείχτηκε ανίκανη να ανακόψει την κατάρρευση του Ιράκ στην εμφύλια διαμάχη. Μέχρι το καλοκαίρι, είχε ξεσπάσει ανοιχτός πόλεμος μεταξύ σιιτικών και σουνιτικών παραστρατιωτικών δυνάμεων για τον έλεγχο της Βαγδάτης. Τα παρακλάδια της Αλ Κάιντα επιτίθεντο κατά των σιιτικών κοινοτήτων. Σε αντίποινα, σιιτικές τρομοκρατικές οργανώσεις προέβαιναν σε δολοφονίες και επιθέσεις κατά των σουνιτών. Ο φαύλος αυτό κύκλος εθνοτικής και σεχταριστικής βίας συνεχίστηκε σε όλη τη διάρκεια του 2006.

Καθόλη τη διάρκεια της άνοιξης και καλοκαιριού του 2006, αξιωματούχοι στο Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας, στο Υπουργείο Εξωτερικών, στο Γραφείο του Αντιπροέδρου και των Γενικών Επιτελείων επανεξέταζαν την πολιτική των ΗΠΑ στο Ιράκ (Sayle 2019, 9). Ο απόστρατος Στρατηγός John M. Keane, ανεπίσημος σύμβουλος της κυβέρνησης Μπους, υποστήριξε ότι, αν οι ΗΠΑ δεν δρούσαν για να αλλάξει η κατάσταση στο Ιράκ σύντομα, υπήρχε κίνδυνος να αποτύχει ολόκληρη η πολεμική προσπάθεια και πρότεινε την εγκατάλειψη της στρατηγικής μεταβίβασης ασφάλειας στους Ιρακινούς και αύξηση των αμερικανικών δυνάμεων στο Ιράκ. Ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι συμμαχικές δυνάμεις ήταν οι έλλειψη επαρκών δυνάμεων για να διατηρήσουν τις αστικές περιοχές, μετά την εκκαθάρισή τους από τους αντάρτες (Schlosser 2017, 15).

Στις 7 Νοεμβρίου 2006 διεξήχθησαν οι ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ στις οποίες οι Ρεπουμπλικάνοι υπέστησαν σοβαρές απώλειες, με τους Δημοκρατικούς να κερδίζουν την πλειοψηφία τόσο στην Βουλή των Αντιπροσώπων, όσο και στη Γερουσία. Παραδοσιακά, τα αποτελέσματα των ενδιάμεσων εκλογών θεωρούνται ως αξιολόγηση της ακολουθούμενης πολιτικής της Κυβέρνησης. Η ήττα των Ρεπουμπλικάνων, που αποτύπωνε τη δυσαρέσκεια και τη δριμεία κριτική του αμερικανικού λαού κατά της πολιτικής Μπους στο Ιράκ (Page 2006), οδήγησε σε

¹⁵ Επιχειρήσεις "Together Forward I" και "Together Forward II"

αναθεώρηση της ακολουθούμενης στρατηγικής. Στις 8 Νοεμβρίου του 2006, μία μέρα μετά τις εκλογές, ο Τζορτζ Μπους, αποδέχεται την παραίτηση του Υπουργού Άμυνας, Ντόναλντ Ράμσφελντ, ο οποίος είχε υποστεί οξεία κριτική για την διεξαγωγή του πολέμου. Ο αντικαταστάτης του Ράμσφελντ, Ρόμπερτ Μ. Γκέιτς, αναλαμβάνει τα καθήκοντά του την ίδια μέρα. Η αλλαγή αυτή ήταν από τα πρώτα σημάδια υιοθέτησης ενός νέου δρόμου στο Ιράκ.

Αν και η απαίτηση από το αμερικανικό κοινό και τη δημοκρατική πλειοψηφία στο Κογκρέσο ήταν να μειωθούν τα στρατεύματα και να αλλάξει η πολιτική στο Ιράκ, ο Πρόεδρος Μπους ακολούθησε διαφορετική προσέγγιση. Έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στις προτάσεις του απόστρατου Στρατηγού Keane και του Frederick W. Kagan, μελετητή του American Enterprise Institute, οι οποίοι υποστήριζαν την αύξηση των δυνάμεων στο Ιράκ με σκοπό να αυξηθεί η ασφάλεια στον πληθυσμό και να αντιμετωπισθεί η βία ¹⁶ (Schlosser 2017, 17). Η άποψη αυτή αντιμετωπιζόταν με σκεπτικισμό από την Υπουργό Εξωτερικών Κοντολίζα Ράις και τους αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων (Sayle 2019, 9), οι οποίοι ανησυχούσαν ότι αύξηση των δυνάμεων θα μπορούσε να χειροτερέψει την κατάσταση, ενώ θα είχε και επιπτώσεις στο αξιόμαχο του στρατού λόγω της μακροχρόνιας ανάπτυξης στο Ιράκ. Επιπρόσθετα, ο Διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων Στρατηγός Casey αμφισβητούσε ότι αύξηση των δυνάμεων θα διαφοροποιούσε την κατάσταση (Schlosser 2017, 17). Τελικά, η κυβέρνηση Μπους αποφάσισε ότι ήταν απαραίτητη.

Η αύξηση των αμερικανικών δυνάμεων το 2007 έμεινε κοινώς γνωστή ως «το Κύμα» (“The Surge”) και περιλάμβανε την ανάπτυξη πέντε επιπλέον Ταξιαρχιών, περίπου 30.000 προσωπικού, και αύξηση της θητείας των ήδη ανεπτυγμένων δυνάμεων στο Ιράκ από τους δώδεκα στους δεκαπέντε μήνες. Το ύψος των αμερικανικών στρατευμάτων αυξήθηκε μέσα στο 2007 από τις 132.000 σε πάνω από 160.000, με την πλειοψηφία των νέων στρατευμάτων να αναπτύσσεται περίξ της Βαγδάτης. Με απόφαση του Προέδρου ο Στρατηγός Casey αντικαταστάθηκε στις 10 Φεβρουαρίου από τον Στρατηγό David H. Petraeus.

¹⁶ Τον Ιανουάριο του 2007, ο Keane και ο μελετητής Frederick W. Kagan κυκλοφόρησαν ένα έγγραφο πολιτικής με τίτλο “Choosing Victory: A Plan for Success in Iraq”, μέσω του American Enterprise Institute, που υποστήριζε την βελτίωση της κατάστασης ασφαλείας με αποστολή 30.000 επιπλέον στρατευμάτων στο Ιράκ για περίοδο τουλάχιστον 18 μηνών (https://en.wikipedia.org/wiki/Jack_Keane)

Ο Πρόεδρος Μπους ανακοίνωσε την απόφαση του στο λαό στην ομιλία του την 10 Ιανουαρίου 2006 με τίτλο «Ο Νέος Δρόμος Μπροστά». Αναγνώρισε ότι, παρά τη διεξαγωγή εκλογών και την ανάδειξη εθνικής κυβέρνησης, το Ιράκ δεν είχε την πρόοδο που ο ίδιος ήλπιζε, το περιβάλλον ασφαλείας κατέρρευσε μετά τη βομβιστική επίθεση στη Σαμάρρα και η εθνική και σεχταριστική βία λειτούργησε ενάντια στην προσπάθεια για εθνική ενότητα. Αποφάσισε ότι για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση ήταν αναγκαία η αύξηση των αμερικανικών δυνάμεων για την παροχή περισσότερης ασφάλειας, ώστε να υποβοηθηθεί η διαδικασία της εθνικής συμφιλίωσης. Η επίτευξη ασφάλειας στην πρωτεύουσα του Ιράκ ήταν η πρώτη προτεραιότητα για την επιτυχία στο Ιράκ. Ο Πρόεδρος τόνισε ότι οι προηγούμενες προσπάθειες για ειρήνευση στην περιοχή της Βαγδάτης¹⁷ απέτυχαν επειδή δεν επαρκούσαν οι αμερικανικές και ιρακινές δυνάμεις και υπήρχαν πολλοί περιορισμοί στον τρόπο ενέργειάς τους. Οι ιρακινές δυνάμεις θα είχαν την πρωτοκαθεδρία στις επιχειρήσεις αλλά θα ήταν αναγκαία η υποστήριξή τους με επιπλέον δυνάμεις των ΗΠΑ. Η βάση της νέας στρατηγικής ήταν ότι η βελτίωση της ασφάλειας θα επέτρεπε στην Ιρακινή κυβέρνηση να προχωρήσει σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις για την βελτίωση της κατάστασης στη χώρα (D. Johnson 2008, 251 -253).

Η νέα στρατηγική του Προέδρου δέχθηκε σφοδρή πολιτική επίθεση. Ο τότε γερουσιαστής Μπάρακ Ομπάμα κατέθεσε την 30 Ιανουαρίου σχέδιο νόμου¹⁸ για αποκλιμάκωση του πολέμου στο Ιράκ με σκοπό να σταματήσει περαιτέρω αύξηση των δυνάμεων και πρόβλεψη για πλήρη απόσυρση αυτών μέχρι την 31 Μαρτίου 2008. Το δε Κογκρέσο καταδίκασε την απόφαση του Προέδρου, εκφράζοντας για πρώτη φορά μετά την εισβολή αντίθεση στην πολιτική του Μπους. Στις 16 Φεβρουαρίου με 246 ψήφους υπέρ και 182 κατά, πέρασε ένα μη δεσμευτικό ψήφισμα εναντίον της αποστολής επιπλέον δυνάμεων στο Ιράκ. Οι Δημοκρατικοί ήλπιζαν ότι θα αποτελούσε σημείο καμπής και θα ωθούσε τον Πρόεδρο να αποσύρει τα αμερικανικά στρατεύματα. Η θετική ψήφος δεκαεπτά Ρεπουμπλικάνων Γερουσιαστών κατέδειξε επίσης την αντίθεση στην πολιτική Μπους και μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Ο γερουσιαστής Τζο Μπρίντεν, πρόεδρος της επιτροπής εξωτερικών σχέσεων της Γερουσίας, ανακοίνωσε ότι θα προσπαθήσει να ακυρώσει

¹⁷ Το 80% των περιστατικών βίας λάμβανε χώρα γύρω από τη Βαγδάτη.

¹⁸ Iraq War De-Escalation Act of 2007

την ψηφοφορία στο Κογκρέσο του 2002 που έδωσε στον Μπους την εξουσία να διεξάγει πόλεμο (Goldenberg 2007). Τελικά, το Κογκρέσο δεν προχώρησε στην ψήφιση νομοθετημάτων που θα εμπόδιζαν την αύξηση των στρατευμάτων και τον Μάιο ψήφισε υπέρ του Νόμου που κατέθεσε η Κυβέρνηση Μπους για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων στο Ιράκ, κατοχυρώνοντας νομοθετικά τη νέα στρατηγική (D. Johnson 2008, 255-256).

Ο Στρατηγός Petraeus εκτιμώντας την κατάσταση στις αρχές του 2007, διαπίστωσε βαθύ χάσμα μεταξύ της Ιρακινής κυβέρνησης και του πληθυσμού το οποίο είχε καλυφθεί από μη-κρατικούς παράγοντες, όπως παραστρατιωτικές και τρομοκρατικές οργανώσεις. Για να αντιμετωπίσει την κατάσταση συμπέρανε ότι έπρεπε να μειώσει τη βία, να ελέγξει τον πληθυσμό και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και νομιμότητα της κυβέρνησης. Η αποστολή ήταν εξαιρετικά δύσκολη και απαιτούσε επιχειρήσεις σε πολλαπλές γραμμές επιχειρήσεων. Το κέντρο βάρους¹⁹ των επιχειρήσεων αποτέλεσε η αποκατάσταση της ασφάλειας στη Βαγδάτη. Κρίσιμο στοιχείο του σχεδίου του Petraeus ήταν η συνεργασία και ο συντονισμός με τις ιρακινές δυνάμεις. Το πρόβλημα ήταν ότι οι περισσότεροι Σουνίτες δεν αποδέχονταν τη νομιμότητα των εθνικών δυνάμεων, τις οποίες θεωρούσαν ότι συνεργάζονταν με τις шиιτικές παραστρατιωτικές οργανώσεις. Μια εναλλακτική προσέγγιση προέκυψε από την ασταθή επαρχία Αλ Ανμπάρ (Schlosser 2017, 29-35).

Η επαρχία Αλ Ανμπάρ αποτελούσε προπύργιο των Σουνιτών και το επίκεντρο της εξέγερσής τους. Παρά τις προσπάθειες των συμμαχικών δυνάμεων, η επαρχία μέσα στο 2006 διαφαινόταν ότι είχε περιέλθει στον έλεγχο της AQI. Η φονική εκστρατεία όμως της AQI να επιβάλει τον Ισλαμικό νόμο και να αφαιρέσει την οικονομική και πολιτική εξουσία από τις τοπικές φυλές, οδήγησε πολλές από αυτές να στραφούν εναντίον της και να επιζητήσουν συνεργασία με τις συμμαχικές δυνάμεις. Τον Σεπτέμβριο 2006 ο Σείχης Abdul Sattar al-Rishawi, ανακήρυξε την «Αφύπνιση του Αλ Ανμπάρ» (Al Anbar Awakening) με σκοπό την εκδίωξη της AQI. Ο Sattar οργάνωσε το πρώτο «Συμβούλιο Αφύπνισης» (Sahwa) στο οποίο συμμετείχαν οι αρχηγοί από 45 φυλές και κατάφερε να πείσει 4.500 Σουνίτες,

¹⁹ Κέντρο Βάρους (KB) (Centre of Gravity) ορίζεται ως το/α χαρακτηριστικό/ά, η/οι ικανότητα/ες, ή η/οι τοποθεσία/ες, στα οποία ένα Έθνος, μία Συμμαχία ή μία στρατιωτική Δύναμη, στηρίζει την ελευθερία ενεργείας, την ισχύ και τη θέληση να πολεμήσει (ΔΚ 2-1/20012/ΓΕΕΘΑ).

συμπεριλαμβανομένου πολλών πρώην ανταρτών, να συμμετέχουν στην αστυνομία του Ανμπάρ (KNIGHTS 2009). Με την βοήθεια της οι Αμερικανικές δυνάμεις κατάφεραν μέχρι τον Ιανουάριο 2007 να επιτύχουν αξιοσημείωτη επιτυχία στην αντιμετώπιση της AQI στην επαρχία.

Η «Αφύπνιση» αντιμετωπίστηκε με ανάμεικτα συναισθήματα από τη στρατιωτική ηγεσία των συμμαχικών δυνάμεων και τον Στρατηγό Casey, ενώ ο Πρωθυπουργός Μαλίκι ανησυχούσε ότι θα μπορούσε να αποτελέσει απειλή κατά της σιιτικής κατά το πλείστο κυβέρνησης. Ο Petraeus όμως προσείδε στην «Αφύπνιση» όχι μόνο ένα τρόπο για να βελτιώσει την ασφάλεια στην Ανμπάρ, αλλά και ένα πιθανό τρόπο μείωσης της βίας σε ολόκληρη τη χώρα. (Schlosser 2017, 38). Υποστήριξε την δημιουργία συμμαχιών των αμερικανικών δυνάμεων με τις φυλετικές πολιτοφυλακές και την επέκταση των Sahwa πέρα από την επαρχία της Ανμπάρ. Πραγματικά πολλοί φυλετικοί ηγέτες και ιμάμηδες συμμετείχαν στο κίνημα και προκάλεσε την κινητοποίηση χιλιάδων σουνιτών μαχητών. Μέσα σε ένα χρόνο τα Sahwa αριθμούσαν 80.000 μέλη που πολεμούσαν κατά της AQI. Επιπρόσθετα, το κίνημα έστρεψε πολλούς Σουνίτες να μετατραπούν σε υποστηρικτές, αν και συχνά όχι ένθερμους, της κυβέρνησης. Η επιτυχία του κινήματος ήταν εκπληκτική αν και μη αναμενόμενη (Benraad 2011, 122). Στις 13 Σεπτεμβρίου 2007, η AQI δολοφονώντας τον Σεΐχη Abdul Sattar, προσπάθησε να αποθαρρύνει τη συμμετοχή στην «Αφύπνιση». Ο θάνατός του όμως δεν άμβλυσε το αυξανόμενο κίνημα κατά της Αλ Κάιντα.

Μέχρι το τέλος της θερινής περιόδου του 2007 η κατάσταση άρχισε να αλλάζει υπέρ των συμμαχικών δυνάμεων, παρά το γεγονός ότι η περίοδος από τον Φεβρουάριο έως τον Αύγουστο 2007 ήταν η πιο αιματηρή του πολέμου για τα στρατεύματα των ΗΠΑ στο Ιράκ. Στο τέλος του πρώτου έτους εφαρμογής του «Κύματος» τα αποτελέσματα ήταν εμφανή. Το περιβάλλον ασφαλείας είχε βελτιωθεί σημαντικά στη χώρα με σημαντική μείωση των περιστατικών βίας και η AQI είχε υποστεί σημαντικά πλήγματα. Παρόλα αυτά οι σιιτικές παραστρατιωτικές ομάδες συνέχιζαν να παραμένουν ενεργές και θα αποτελούσαν το στόχο των συμμαχικών δυνάμεων για το επόμενο έτος (Schlosser 2017, 62 - 70).

Τον Σεπτέμβριο 2007 ο Λευκός οίκος παρέδωσε στο Κογκρέσο τη δεύτερη αναφορά προόδου επί των σημείων απόδοσης της Ιρακινής κυβέρνησης σύμφωνα

με τις προβλέψεις του νομοσχεδίου για τη χρηματοδότηση των στρατευμάτων στο Ιράκ²⁰. Η αναφορά κατέγραφε θετική πορεία η οποία οδηγεί σε ικανοποιητική εκπλήρωση των σημείων μέτρησης προόδου στο μέλλον. Η Ιρακινή κυβέρνηση αν και είχε κάνει προόδους σε ορισμένους τομείς συνέχιζε να υστερεί σε θέματα νομοθεσίας και στην ισότιμη επιβολή του νόμου από τις δυνάμεις ασφαλείας (ειδικά την αστυνομία). Στις 10 και 11 Σεπτεμβρίου, στο πλαίσιο της αναφοράς προόδου, κατέθεσαν στο Κογκρέσο ο Πρέσβης των ΗΠΑ στο Ιράκ Ryan Crocker και ο Στρατηγός Petraeus σχετικά με την απόδοση αμερικανικών και συμμαχικών δυνάμεων (D. Johnson 2008, 259-262).

Η κατάθεση ήταν πολυαναμενόμενη, τόσο σε πολιτικό επίπεδο όσο και από το αμερικάνικο κοινό, αποδεικνύοντας τον βαθμό στον οποίο η κοινή γνώμη στις ΗΠΑ επηρέαζε την εξέλιξη του πολέμου. Το πόσο φορτισμένη πολιτικά θα ήταν η κατάθεση διαφάνηκε και από την δημοσίευση διαφήμισης στους New York Times από την οργάνωση “moveon.org”, η οποία έκανε λογοπαίγνιο με το όνομα του Petraeus²¹, κατηγορώντας τον ότι θα παραποιούσε τα στοιχεία που θα κατέθετε στο Κογκρέσο. Το δημοσίευμα, που ουσιαστικά συκοφαντούσε τον Petraeus, προκάλεσε την αντίδραση του συνόλου του πολιτικού κόσμου. Η κατάθεση του Στρατηγού ήταν μετρημένη και ακριβής. Ανέφερε ότι η πλειονότητα των στόχων του «Κύματος» είχε επιτευχθεί, χωρίς όμως να ωραιοποιήσει την κατάσταση και να προβεί σε μεγάλες υποσχέσεις, όπως είχαν κάνει οι προκάτοχοί του αλλά και μέλη της κυβέρνησης Μπους (Schlosser 2017, 68-69). Εκτίμησε δε ότι οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να προβούν σε μείωση δυνάμεων μέχρι το καλοκαίρι του 2008 (Petraeus 2007). Η κατάθεση του ήταν κρίσιμης σημασίας για την συνέχιση των επιχειρήσεων. Παρουσιάζοντας ειλικρινή εκτίμηση για σταθερή πρόοδο στο Ιράκ, καθησύχασε τις ανησυχίες πολλών μελών του Κογκρέσου και επέτυχε ακόμα και οι ηγέτες των Δημοκρατικών να μην απαιτούν πλέον την άμεση απόσυρση των δυνάμεων (Byrd 2007).

²⁰ Ο νόμος U.S. Troop Readiness, Veterans' Care, Katrina Recovery and Iraq Accountability Appropriations Act καθόριζε ότι η αποδέσμευση χρηματοδότησης θα βασιζόταν στην απόδοση της Ιρακινής κυβέρνησης επί συγκεκριμένων σημείων αναφοράς. Ο νόμος προέβλεπε την υποβολή δύο αναφορών τον Ιούλιο και Σεπτέμβριο 2007. Η δεύτερη αναφορά θα περιλάμβανε και αναφορά από τον Πρέσβη των ΗΠΑ στο Ιράκ και τον Διοικητή της Συμμαχικής Δύναμης <https://www.govtrack.us/congress/bills/110/hr2206/summary#libraryofcongress>

²¹ Η διαφήμιση αποκαλούσε το Στρατηγό Petraeus “General Betray Us.”

Μείωση Δυνάμεων και Αποχώρηση (2008 – 2011)

Στις αρχές του 2008, η AQI στο Ιράκ δεν αποτελούσε την κύρια απειλή κατά των συμμαχικών δυνάμεων αλλά η αποκατάσταση της τάξης δεν ήταν δυνατή αν δεν αντιμετωπιζόνταν η σιιτική οργάνωση Jaysh al-Mahdi, η οποία υποστηριζόταν από το Ιράν και τις ιρανικές μυστικές υπηρεσίες. Η οργάνωση, αρχικά υπό την ηγεσία του εξτρεμιστή σίιτη κληρικού Moqtada al-Sadr, αποτέλεσε αγκάθι στα πλευρά των αμερικανικών δυνάμεων από το 2004. Το 2007 όμως το πολιτικό κόμμα του Sadr αποτελούσε καίριο κομμάτι της κυβέρνησης που είχε προκύψει από τις εκλογές του 2005. Η είσοδος στην κυβέρνηση, που σήμαινε αποστασιοποίηση από ριζοσπαστικές ενέργειες και η απόφαση για παύση των εχθροπραξιών της παραστρατιωτικής του οργάνωσης τον Αύγουστο 2007, αποτέλεσαν τις αιτίες για να απωλέσει σταδιακά τον έλεγχο της Jaysh al-Mahdi. Το ρόλο αυτό ανέλαβε το Ιράν και οι μυστικές του υπηρεσίες, οι οποίες χρησιμοποίησαν την οργάνωση για την αύξηση της επιρροής τους στο Ιράκ. Επιπρόσθετα, η αντίθεση του Sadr σε αποφάσεις του Μαλίκι οδήγησαν στη δημιουργία χάσματος με τον Πρωθυπουργό μειώνοντας την επιρροή του σε πολιτικό επίπεδο.

Τα κύρια προπύργια της οργάνωσης, που δρούσε σε ολόκληρο το σιιτικό Ιράκ, ήταν η πόλη της Βασόρας και η συνοικία Σαντρ Σίτι στη Βαγδάτη. Μετά τη απόσυρση των Βρετανών από τη Βασόρα το 2007, η πόλη και οι πλουτοπαραγωγικές της πηγές (ναυτιλία, πετρέλαιο) πέρασαν στον έλεγχο των σιιτικών οργανώσεων, οι οποίες εγκατέστησαν Ισλαμικό καθεστώς. Οι αμερικανικές δυνάμεις είχαν επίγνωση της κατάστασης αλλά παρέμεναν απασχολημένες στην αντιμετώπιση της AQI στη Μοσούλη. Ο Πρωθυπουργός Μαλίκι ανησυχώντας για την κατάσταση στη Βασόρα αποφάσισε να πάρει την κατάσταση στα χέρια της ιρακινής κυβέρνησης. Παρά την αντίθετη άποψη του Petraeus²², στις 25 Μαρτίου οι Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας ξεκίνησαν την επιχείρηση για την εκκαθάριση της πόλης. Τελικά απαιτήθηκε η ισχυρή υποστήριξη των δυνάμεων των ΗΠΑ ώστε να υπογραφεί εκχειρίδια, με μεσολάβηση του al-Sadr και των Φρουρών της Επανάστασης του Ιράν. Οι μάχες μεταφέρθηκαν στη Σαντρ Σίτι, όπου η Jaysh al-Mahdi υπό ισχυρή πίεση και έχοντας απωλέσει τη λαϊκή υποστήριξη διαλύθηκε και

²² Ο Petraeus ήθελε να προχωρήσει σε επιχειρήσεις για την εκκαθάριση της Βασόρας μέσα στο καλοκαίρι του 2008, ενώ είχε σοβαρούς ενδοιασμούς για την ικανότητα του Ιρακινού Στρατού <https://understandingwar.org/operation/operation-knights-charge-saulat-al-fursan>

πολλά μέλη της κατέφυγαν στο Ιράν. Στις 30 Μαΐου τα ιρακινά στρατεύματα ολοκλήρωσαν την εκκαθάριση της Σαντρ Σίτι.

Το πέρας των εαρινών επιχειρήσεων κατά της Jaysh al-Mahdi αποτέλεσε ένα σημείο καμπής της κατάστασης στο Ιράκ. Από τη μία πλευρά φανέρωσε τις αδυναμίες των Ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας. Από την άλλη πλευρά, αν και η απόφαση του Σίιτη Πρωθυπουργού Μαλίκι να διεξάγει επιχειρήσεις κατά της σημαντικότερης σιιτικής οργάνωσης αποσκοπούσε κυρίως στο να εδραιώσει την εξουσία του, επιδείκνυε και στροφή προς μία εθνική πολιτική και προσπάθεια για ισχυροποίηση της κεντρικής κυβέρνησης (Schlosser 2017, 88-89).

Η εφαρμογή του «Νέου Δρόμου Μπροστά» του Προέδρου Μπους και του «Κύματος» ολοκληρώθηκε με την επιστροφή των επιπλέον δυνάμεων μεταξύ του Μαρτίου και Ιουνίου 2008. Τον Σεπτέμβριο ο Στρατηγός Petraeus παρέδωσε τα καθήκοντά του στον συνεργάτη του καθόλη αυτή την παραγμένη περίοδο, Στρατηγό Raymond Thomas Odierno και τοποθετήθηκε Διοικητής της Κεντρικής Διοίκησης των Αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων²³. Στις 1 Σεπτεμβρίου 2008, οι αμερικανικές δυνάμεις παρέδωσαν στην ευθύνη ασφάλειας στις επαρχίες Ανμπάρ στις ιρακινές δυνάμεις. Η κίνηση θεωρήθηκε ορόσημο στον πόλεμο του Ιράκ και ένα συμβολικό πρώτο βήμα προς την τελική αποχώρηση των ΗΠΑ.

Η μείωση της βίας στο Ιράκ αποτελούσε απόδειξη της αλλαγής της κατάστασης στη χώρα. Η Διοίκηση Μπους ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση του Ιράκ για να καθορίσει τις σχέσεις των δύο χωρών και το καθεστώς των δυνάμεων και του προσωπικού των ΗΠΑ στο Ιράκ, μετά την αλλαγή κυβέρνησης στις ΗΠΑ, επιθυμώντας να επιτευχθεί μία στρατηγική συμφωνία που θα εξασφάλιζε την προστασία για τα εύθραυστα κέρδη που είχαν επιτευχθεί λόγω του «Κύματος» (Sayle 2019). Από την ιρακινή πλευρά, ο Πρωθυπουργός Μαλίκι, απαιτούσε στην υιοθέτηση συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος από τις ΗΠΑ για την αποχώρηση των δυνάμεων τους. Η απαίτηση αυτή οφειλόταν σε μία σειρά λόγων. Στην επιθυμία του να εδραιώσει την πολιτική του θέση, να αποδείξει ότι δεν υπακούει τυφλά σε αμερικανικές εντολές και ότι σέβεται τις ανησυχίες του κόμματος του al-Sadr, το οποίο είχε μεγάλη απήχηση στο σιιτικό πληθυσμό, ενώ τέλος ήταν

²³ U.S. Central Command

δεδομένο ότι δεχόταν και πιέσεις από το Ιράν, το οποίο έβλεπε με αρνητικό μάτι την παρουσία των Αμερικανών δίπλα στα σύνορά του (Katzman 2008). Ο Πρόεδρος Μπους συμφώνησε στην απομάκρυνση όλων των δυνάμεων των ΗΠΑ από τις μεγάλες αστικές περιοχές μέχρι την 30 Ιουνίου 2009 και την αποχώρησή τους από τη χώρα μέχρι το τέλος του 2011.

Στις 17 Νοεμβρίου 2008, μετά από μήνες διαπραγματεύσεων ο Πρέσβης των ΗΠΑ στο Ιράκ Ryan Crocker και ο Υπουργός Εξωτερικών του Ιράκ Hoshiyar Zebari υπέγραψαν δύο ιστορικές συμφωνίες. Το Στρατηγικό Πλαίσιο Συμφωνίας για Σχέσεις Φιλίας και Συνεργασίας μεταξύ των ΗΠΑ και της Δημοκρατίας του Ιράκ²⁴ και τη Συμφωνία για το Καθεστώς Δυνάμεων των ΗΠΑ στο Ιράκ (SOFA²⁵). Η πρώτη συμφωνία κάλυπτε το πλαίσιο σχέσεων των δύο κρατών στους τομείς της πολιτικής, οικονομία και ασφάλειας με σκοπό να θέσει τα θεμέλια για ισχυρές μακροπρόθεσμες σχέσεις που βασίζονται σε κοινούς στόχους. Η SOFA ρύθμιζε τις σχέσεις στον τομέα της ασφάλειας και καθόριζε την παρουσία των δυνάμεων των ΗΠΑ, τις δραστηριότητες τους και την τελική αποχώρησή τους από το Ιράκ (THE WHITE HOUSE Office of the Press, Secretary 2008). Η SOFA προσδιόριζε ότι η αποχώρηση των Αμερικανικών δυνάμεων θα πραγματοποιηθεί σε δύο φάσεις. Απόσυρση όλων των μάχιμων τμημάτων από τις πόλεις, χωριά και αστικές περιοχές του Ιράκ μέχρι την 30 Ιουνίου 2009 σε πρώτη φάση και αποχώρηση όλων των δυνάμεων από το Ιρακινό έδαφος μέχρι την 30 Δεκεμβρίου 2011, σε δεύτερη. Οι συμφωνίες υπογράφηκαν από το Ιρακινό κοινοβούλιο την 27 Νοεμβρίου, επικυρώθηκαν από το Προεδρικό Συμβούλιο την 4 Δεκεμβρίου και τέθηκαν σε ισχύ την 01 Ιανουαρίου 2009.

Η υπογραφή των δύο συμφωνιών πραγματοποιήθηκε μετά τις Προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ την 4 Νοεμβρίου 2008, οι οποίες ανέδειξαν νικητή τον υποψήφιο των Δημοκρατικών Μπάρακ Ομπάμα. Η εξέλιξη του πολέμου στο Ιράκ αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα θέματα της προεκλογικής αναμέτρησης και θεωρείται ένας από τους κύριους λόγους που οδήγησαν στη νίκη του Ομπάμα εναντίον του αντιπάλου του Ρεπουμπλικάνου Γερουσιαστή Τζον ΜακΚέιν. Η στάση του Ομπάμα

²⁴ The Strategic Framework Agreement for a Relationship of Friendship and Cooperation between the United States and the Republic of Iraq.

²⁵ Status of Forces Agreement Συμφωνία που καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας Των Ενόπλων Δυνάμεων που επιχειρούν στο έδαφος ξένης χώρας.

για τον πόλεμο στο Ιράκ ήταν ξεκάθαρη. Μίλησε εναντίον της προσφυγής σε πόλεμο με το Ιράκ στα τέλη του 2002 δηλώνοντας «Δεν αντιτίθεται σε όλους τους πολέμους. Αυτό στο οποίο είμαι αντίθετος είναι ένας ανόητος πόλεμος. Αυτό στον οποίο είμαι αντίθετος είναι ένας βιαστικός πόλεμος. Αυτό στο οποίο είμαι αντίθετος είναι η κυνική απόπειρα ... να χώσουν τις δικές τους ιδεολογικές ατζέντες στο λαιμό μας , ανεξάρτητα από το κόστος σε χαμένες ζωές και κακουχίες». Η αντίθεση του αυτή θεωρείται ότι του έδωσε και τη νίκη εναντίον της Χίλαρι Κλίντον για το χρίσμα των Δημοκρατικών, η οποία είχε ψηφίσει υπέρ του πολέμου το 2002 (White 2020). Οι προεκλογικές του θέσεις ήταν η άμεση απομάκρυνση των στρατευμάτων από το Ιράκ και η μη δημιουργία ή διατήρηση μόνιμων στρατιωτικών βάσεων. Σχεδίαζε την προσωρινή παραμονή μόνο του αναγκαίου προσωπικού με αποστολή την προστασία της αμερικανική πρεσβείας και διπλωματών, καθώς και την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας.

Σε αντίθεση με τον Ομπάμα, ο ΜακΚέιν ψήφισε υπέρ της εισβολής στο Ιράκ και σε όλη τη διάρκεια της διακυβέρνησης Μπους παρέμεινε ένθερμος υποστηρικτής του πολέμου, παρά τις περιστασιακές αντιρρήσεις στην ακολουθούμενη στρατηγική. Ο ΜακΚέιν στην προεκλογική του εκστρατεία υποστήριξε ότι αποτελεί ηθική υποχρέωση των ΗΠΑ να υποστηρίξουν την κυβέρνηση του Ιράκ να καταστεί ικανή να κυβερνήσει και να προστατέψει τη χώρα, διαφωνώντας με την απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων πριν ολοκληρωθεί αυτό. Οι θέσεις αυτές του Μακ Κέιν δέχτηκαν έντονη κριτική, ενώ και η κυβέρνηση Μπους διαφωνούσε μαζί του, όπως φάνηκε από την υπογραφή των συμφωνιών στις 17 Νοεμβρίου. Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία της κοινής γνώμης αποδοκίμαζε τον πόλεμο. Η στάση του Ομπάμα στο θέμα του πολέμου ήταν καθοριστική στο να στρέψει τους ψηφοφόρους υπέρ του (White 2020).

Ο Μπάρακ Ομπάμα, αν και προεκλογικά υποστήριζε την άμεση απομάκρυνσή από το Ιράκ, μετά την ανάληψη της Προεδρίας τήρησε το χρονοδιάγραμμα που είχε συμφωνήσει η κυβέρνηση Μπους. Επιπρόσθετα, ζήτησε από τον νυν υπουργό Άμυνας Ρόμπερτ Γκέιτς να παραμείνει στη θέση του ώστε να υπάρχει συνέχεια στην ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων σε μία κρίσιμη στιγμή του πολέμου στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Στις 27 Φεβρουαρίου σε ομιλία του στη Βάση “Lejeune” παρουσίασε το σχέδιο του για τον τερματισμό του πολέμου. Σύμφωνα με αυτό, θα ολοκληρωνόταν μέσα σε 18 μήνες η απομάκρυνση από το Ιράκ των

μάχιμων Ταξιαρχιών, ολοκληρώνοντας την πολεμική αποστολή των ΗΠΑ μέχρι της 31 Αυγούστου 2010. Μετά την ολοκλήρωση της αποχώρησης, αποστολή των αμερικανικών δυνάμεων θα είναι η υποστήριξη της Ιρακινής Κυβέρνησης και των Δυνάμεων Ασφαλείας, οι οποίες θα αναλάβουν την ασφάλεια της χώρας. Στο Ιράκ θα παραμείνουν 35-50.000 στρατεύματα για την εκπαίδευση και καθοδήγηση των ιρακινών δυνάμεων, την εκτέλεση στοχευμένων αντιτρομοκρατικών αποστολών και την προστασία των αμερικανικών δραστηριοτήτων. Ο Πρόεδρος επιβεβαίωσε την πρόθεσή του για ολοκληρωτική αποχώρηση μέχρι το τέλος του 2011. Το δεύτερο σκέλος της στρατηγικής Ομπάμα αφορούσε στην ανάληψη διπλωματικών προσπαθειών για την προώθηση των πολιτικών μεταρρυθμίσεων ώστε να καταστεί το Ιράκ ένα ειρηνικό και ασφαλές κράτος.

Η ομιλία του Ομπάμα θεωρήθηκε από πολλούς ως η αρχή του τέλους του πολέμου και απέσπασε τον έπαινο από την κοινή γνώμη, στρατιωτικό προσωπικό και πολλούς Ρεπουμπλικανούς, συμπεριλαμβανομένου και του ΜακΚέιν. Παρόλα αυτά προκάλεσε την αντίδραση αρκετών Δημοκρατικών, οι οποίοι θεώρησαν ότι το παραμένον προσωπικό μετά τον Αύγουστο 2010 είναι υπερβολικά μεγάλο. Επίσης, ορισμένοι ειδικοί εξέφρασαν ανησυχία για το σύντομο διάστημα αποχώρησης των δυνάμεων θεωρώντας ότι μπορεί να προκαλέσει τη διολίσθηση του Ιράκ ξανά στη βία. Ο Υπουργός Άμυνας Ρόμπερτ Γκέιτς καθησύχασε αυτές τις ανησυχίες αναφέροντάς ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για το πότε και ποιες δυνάμεις θα αναδιπλωθούν και η αποφάσεις θα ληφθούν με βάση την εισήγηση του Διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων στο Ιράκ και την κατάσταση στο έδαφος.

Στις 31 Ιανουαρίου 2009 πραγματοποιήθηκαν στο Ιράκ οι δεύτερες περιφερειακές εκλογές μετά την εισβολή για την εκλογή των περιφερειακών συμβουλίων. Στις εκλογές του 2005 ο λαός του Ιράκ είχε ψηφίσει με βάση τη θρησκευτική και εθνοτική του προέλευση, ενώ το μπουκοτάζ των εκλογών από τους σουνίτες είχε οδηγήσει στην περιθωριοποίησή τους από τις πολιτικές διαδικασίες. Αυτό οδήγησε στο να ανέλθουν στην εξουσία σεχταριστικά κόμματα γεγονός που συνέβαλε στο να οδηγηθεί η χώρα στον εμφύλιο πόλεμο το 2006. Επιπρόσθετα, η διακυβέρνηση από αυτά χαρακτηρίστηκε από διαφθορά, κακοδιαχείριση και νεποτισμό. Όλα αυτά προκάλεσαν δυσφορία του λαού. Στις εκλογές στις οποίες δεν υπήρξαν περιστατικά βίας, ενδυναμώθηκε ο Πρωθυπουργός Μαλίκι καθώς το κόμμα του κέρδισε την πλειοψηφία στην περιφέρεια της Βαγδάτης ενώ ενισχυμένα

βγήκαν και τα κοσμικά κόμματα. Η άνοδος αυτή αποτελούσε απόδειξη ότι οι Ιρακινοί ψηφοφόροι στρέφονταν προς τις παρατάξεις που υποστήριζαν μία ισχυρή κεντρική κυβέρνηση, την αξιοκρατία καθώς και την εθνική κυριαρχία (Katzman 2009, 3-5).

Στις 30 Ιουνίου 2009, υλοποιήθηκε το πρώτο ορόσημο της SOFA μεταξύ των ΗΠΑ και του Ιράκ. Τα μάχιμα τμήματα των αμερικανικών δυνάμεων αποσύρθηκαν από τη Βαγδάτη και τις άλλες ιρακινές πόλεις. Περισσότερες από 150 βάσεις και φυλάκια των ΗΠΑ σε πόλεις του Ιράκ έκλεισαν πριν από την αρχική προθεσμία της 30 Ιουνίου. Η αυστηρή εφαρμογή της συμφωνίας από πλευράς των ΗΠΑ οδήγησε στην αποχώρηση από ταραγμένες περιοχές, όπως η Μοσούλη και η Σαντρ Σίτι, σε αντίθεση με την άποψη του Στρατηγού Odierno Διοικητή των Αμερικανικών Δυνάμεων. Ο πρωθυπουργός Μαλίκι αποκάλυψε την απόσυρση «μεγάλη νίκη», κηρύσσοντας εθνική εορτή, γεγονός που προκάλεσε δυσαρέσκεια στα αμερικανικά στρατεύματα που θεώρησαν ότι προσπαθεί να πιστωθεί την επιτυχία για τις προσπάθειές τους να σταθεροποιήσουν τη χώρα (Katzman 2009, 6). Οι αδυναμίες που παρουσίαζαν ακόμη οι ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας και η εξάρτησή τους σε πολλούς τομείς από τα αμερικανικά στρατεύματα προκαλούσαν ανησυχία στη στρατιωτική ηγεσία των ΗΠΑ, αλλά και στο εσωτερικό του Ιράκ, σχετικά με την ικανότητά τους να διατηρήσουν την ασφάλεια, με δεδομένη τη μειωμένη παρουσία των αμερικανικών τμημάτων.

Το Ιράκ κατά τη διάρκεια του 2009 συνέχιζε να εξελίσσεται με αργά αλλά σταθερά βήματα στον πολιτικό, διπλωματικό και οικονομικό τομέα, ενώ και οι δυνάμεις ασφαλείας παρουσίαζαν πρόοδο στις επιχειρησιακές τους ικανότητες. Το περιβάλλον ασφαλείας συνέχιζε να βελτιώνεται σταθερά, τα βίαια περιστατικά ήταν τα χαμηλότερα των τελευταίων πέντε χρόνων και υπήρξε σημαντική μείωση στους θανάτους αμάχων, παρότι υπήρξαν τρεις πολύνεκρες βομβιστικές επιθέσεις. Και για τις αμερικανικές δυνάμεις το 2009 αποτέλεσε τη χρονιά με τις μικρότερες απώλειες στρατιωτικού προσωπικού (149 νεκροί). Παρότι υπήρχε βελτίωση, η κατάσταση σε πολλούς τομείς παρέμενε εύθραυστη και υπήρχαν πολλές προκλήσεις που έπρεπε να αντιμετωπιστούν (U.S. Department of Defense 2009).

Στον πολιτικό τομέα οι εκλογές του 2009 είχαν ενισχύσει την θέση του Πρωθυπουργού Μαλίκι και αναμενόταν ότι θα διατηρήσει τη θέση του στις βουλευτικές εκλογές του Μαρτίου 2010. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν

χώρα όμως τον Αύγουστο, Οκτώβριο και Δεκέμβριο 2009 αμαύρωσαν την εικόνα του ως ικανού να υπερασπιστεί την διατήρηση της τάξης στη χώρα, ενώ κατηγορήθηκε και για αυταρχισμό. Επιπλέον, υπήρξε διάσπαση των σιιτών ψηφοφόρων του Μαλίκι προς άλλες σιιτικές παρατάξεις, ενώ το κοσμικό κόμμα του πρώην Πρωθυπουργού Ιγιάντ Αλάουι (Iyad al-Allawi)²⁶ προκάλεσε τη συσπείρωση κυρίως των Σουνιτών αλλά και Σιιτών. Επιπρόσθετα η ακύρωση περίπου 500 σουνιτών υποψηφίων από τις εκλογές, από την «Επιτροπή για Δικαιοσύνη και Λογοδοσία»²⁷, έθεσε σε κίνδυνο την πρόοδο που είχε επιτευχθεί για τη μεγαλύτερη συμμετοχή του σουνιτικού πληθυσμού στην πολιτική διαδικασία, επιβαρύνοντας περισσότερο τη θέση του Πρωθυπουργού (Katzman 2009, 7).

Στις 7 Μαρτίου 2010, διεξάγονται οι βουλευτικές εκλογές, υπό αυστηρά μέτρα ασφαλείας από τις ιρακινές δυνάμεις. Δεκάδες εκρήξεις συγκλονίζουν τη Βαγδάτη και άλλες πόλεις του Ιράκ, αλλά η προσέλευση των ψηφοφόρων ξεπερνά το 62%. Περισσότεροι από 6.200 υποψήφιοι από ογδόντα έξι λίστες συμμετέχουν στις εκλογές. Το αποτέλεσμα των εκλογών έδωσε την νίκη στο κόμμα του Αλάουι με δύο έδρες πάνω από το αντίστοιχο του Μαλίκι. Αν και το ιρακινό Σύνταγμα προέβλεπε στο κόμμα με τη πλειοψηφία στο COR να έχει πρώτο τη δυνατότητα να σχηματίσει κυβέρνηση, ο Μαλίκι αρνήθηκε να παραδώσει την εξουσία ισχυριζόμενος νοθεία. Με απόφαση δε του Ανώτατου Δικαστηρίου του Ιράκ, υπό την πίεση του Μαλίκι, στις 28 Μαρτίου καθορίστηκε ότι το ίδιο δικαίωμα σχηματισμού κυβέρνησης θα είχε και συνασπισμός κομμάτων, που θα προέκυπτε μετά τις εκλογές. Αποτέλεσμα ήταν να ακολουθήσει πολιτικό αδιέξοδο που λύθηκε τον Οκτώβριο 2010, όταν ο Μαλίκι έλαβε την υποστήριξη των βουλευτών του κόμματός του Sadr.

Η Διοίκηση Ομπάμα συνεχάρη το λαό του Ιράκ για την συμμετοχή του στις εκλογές, τις οποίες θεώρησε επιτυχημένες. Η έλλειψη αντίδρασης εκ μέρους της όμως, στην προσπάθεια του Μαλίκι να ανατρέψει το αποτέλεσμα των εκλογών, προκάλεσε δυσαρέσκεια στην Ουάσιγκτον. Θεωρήθηκε ότι χάνει την ευκαιρία να επιτύχει στην προσπάθεια εκδημοκρατικοποίησης του Ιράκ σιωπώντας και μη

²⁶ Μετά την πτώση του Σαντάμ Χουσεΐν την άνοιξη του 2003, ο Αλάουι διορίστηκε από τις αμερικανικές κατοχικές δυνάμεις μέλος του Ιρακινού Κυβερνητικού Συμβουλίου και στις 28 Μαΐου 2004 ανέλαβε καθήκοντα κατοχικού πρωθυπουργού

²⁷ Accountability and Justice Commission ιδρύθηκε με το νόμο για «Δικαιοσύνη και Λογοδοσία» τον Ιανουάριο 2008 που είχε σκοπό να αναμορφώσει την «από-Μπαθοποίηση» του δημοσίου τομέα https://en.wikipedia.org/wiki/Accountability_and_Justice_Act

στηρίζοντας την ακεραιότητα της εκλογικής διαδικασίας (Rogin 2010). Πολλοί επίσης κατέκριναν την ανοχή που επεδείκνυε προς τον Μαλίκι, ο οποίος στην προσπάθεια του να διατηρηθεί στην εξουσία στρεφόταν ολοένα και περισσότερο στο σεχταρισμό και τον απολυταρχισμό. Αν και αρχικά η κυβέρνηση Ομπάμα προσπάθησε οι δύο υποψήφιοι να έρθουν σε συνεννόηση για τη δημιουργία κυβέρνησης, τελικά αποφάσισε να στηρίξει την παραμονή του Μαλίκι στη θέση του Πρωθυπουργού. Εν όψει των επερχόμενων ενδιάμεσων εκλογών στις ΗΠΑ το Νοέμβριο 2010, ο Μαλίκι θεωρήθηκε ο πιο κατάλληλος για να διατηρήσει τη σταθερότητα και τη συνέχεια που απαιτούνταν για να ολοκληρωθεί η μείωση των αμερικανικών δυνάμεων σύμφωνα με τις προβλέψεις της SOFA. Επιπρόσθετα, η εκτίμηση των Αμερικανών αξιωματούχων ήταν ότι ο Μαλίκι τελικά θα συμφωνούσε σε υπογραφή νέας SOFA που θα επέτρεπε την παραμονή μικρού αριθμού μάχιμων δυνάμεων των ΗΠΑ στο Ιράκ μετά το 2011 (Sky 2015). Παράλληλα με τις ΗΠΑ, συμφέρον για την παραμονή του Μαλίκι στην εξουσία είχε και το Ιράν, το οποίο ήθελε να διατηρήσει την επιρροή του στην πολιτική ζωή του Ιράκ. Αντιλαμβανόταν ότι με τον Σίιτη Μαλίκι στην εξουσία θα εξυπηρετούσε καλύτερα τα συμφέροντά του και μεσολάβησε για να υπάρξει συμφωνία με τον al-Sadr (Sayle 2019, 10).

Στις 31 Αυγούστου του 2010, μετά από επτά χρόνια πολέμου, μετά από 4.400 απώλειες για τις ΗΠΑ και απώλειες δεκάδων χιλιάδων Ιρακινών αμάχων, οι ΗΠΑ τερματίζουν επίσημα την εισβολή στο Ιράκ. Σε μια ομιλία του προς το έθνος, ο Πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα υπογραμμίζει τις από κοινού θυσίες του πολέμου, ενώ τονίζει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα εγκαταλείψουν το Ιράκ. «Στο τέλος, μόνο οι Ιρακινοί μπορούν να επιλύσουν τις διαφορές τους και να αστυνομεύσουν τους δρόμους τους», λέει ο Ομπάμα. «Αυτό που μπορεί να κάνει και θα κάνει η Αμερική είναι να παρέχει υποστήριξη στον ιρακινό λαό και ως φίλο και ως εταίρο». Τα στρατεύματα των ΗΠΑ που παρέμειναν στο Ιράκ ήταν 47.000 (από τις 138.000 στις αρχές του 2009) και από αυτό το σημείο και μετά θα συνεχιζόταν να μειώνονται σταδιακά μέχρι την οριστική αποχώρηση το 2011.

Στις 21 Δεκεμβρίου του 2010, μετά από εννέα μήνες πολιτικής διαμάχης, το ιρακινό κοινοβούλιο ενέκρινε μια κυβέρνηση συνασπισμού, η οποία σχηματίστηκε από το κόμμα του Πρωθυπουργού Μαλίκι και πολλές άλλες φατρίες. Η συμφωνία διατηρεί τον Μαλίκι στην πρωθυπουργία, ο οποίος διορίζει τριάντα τέσσερις υπουργούς στο υπουργικό του συμβούλιο, συμπεριλαμβανομένων αντιπάλων

σουνιτών πολιτικών σε υψηλόβαθμες θέσεις. Το ψήφισμα του ιρακινού κοινοβουλίου χαρακτηρίστηκε από τον Πρόεδρο Ομπάμα ως σημαντική στιγμή στην ιστορία του Ιράκ, ενώ η τοποθέτηση σουνιτών σε υψηλόβαθμες θέσεις μειώνει τις πιθανότητες δυσαρεστημένοι σουνίτες να αποκηρύξουν την πολιτική διαδικασία και θα στραφούν στον σεχταριστικό πόλεμο, σύμφωνα με την άποψη Αμερικανών αξιωματούχων. Ωστόσο, ο Μαλίκι δεν όρισε επικεφαλής του υπουργείου Άμυνας και Εσωτερικών, διορίζοντας τον εαυτό του ως προσωρινό επικεφαλής, προκαλώντας ανησυχίες για έναν αυξανόμενο συγκεντρωτισμό της εξουσίας.

Μέσα στο 2011, και με την προθεσμία για την απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων να πλησιάζει, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να έλθουν σε συμφωνία με την Ιρακινή κυβέρνηση για συνέχιση της παρουσίας στρατευμάτων στη χώρα μετά το 2011. Οι αδυναμίες των Ιρακινών Δυνάμεων ασφαλείας, ο φόβος ότι το χάσμα μεταξύ των διαφορετικών εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων θα μπορούσε να οδηγήσει ξανά τη χώρα στην εμφύλια διαμάχη, αλλά και η αδυναμία των Ιρακινών Ενόπλων Δυνάμεων να υπερασπιστούν τα σύνορα της χώρας²⁸, έκαναν πολλούς Αμερικανούς πολιτικούς και στρατιωτικούς αξιωματούχους να εκφράζουν την άποψη ότι το Ιράκ θα μπορούσε να μετατραπεί σε «αποτυχημένο» κράτος μετά την αποχώρηση των ΗΠΑ. Στο πλαίσιο αυτό, αν και η επίσημη θέση της Κυβέρνησης Ομπάμα παρέμενε ότι πρόθεση του Προέδρου είναι η απόσυρση των δυνάμεων από το Ιράκ, Αμερικανοί αξιωματούχοι εισήλθαν σε πολύμηνες διαπραγματεύσεις με τους Ιρακινούς για παραμονή αρκετών χιλιάδων στρατευμάτων μετά το 2011.

Αρχικά η κυβέρνηση του Μαλίκι φάνηκε ανοιχτή στο ενδεχόμενο παραμονής Αμερικανών με σκοπό την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό των δυνάμεων ασφαλείας της χώρας, η οποία εκτιμούσε ότι θα είχε και υποστήριξη από σημαντικό τμήμα του πληθυσμού. Στη συνέχεια όμως ζήτησε να υπάρξει συναινετική απόφαση από τη βουλή. Με τον ελιγμό αυτό ο Μαλίκι, αφενός ήθελε να αποφύγει να φανεί στα μάτια των φανατικών Σιιτών ότι υποχωρεί στις θελήσεις των Αμερικανών και αφετέρου να μεταφέρει το βάρος της απόφασης και στις υπόλοιπες πολιτικές παρατάξεις. Αν και υπήρξε συναίνεση από τους Κούρδους, Σουνίτες και αριθμό Σιιτών βουλευτών να προχωρήσει σε διαπραγματεύσεις για μία καινούργια SOFA, ο al-Sadr απείλησε με

²⁸ Σύμφωνα με εκτιμήσεις οι Ιρακινές Ένοπλες Δυνάμεις δε θα ήταν έτοιμες να υπερασπιστούν ικανοποιητικά την εδαφική ακεραιότητα της χώρας πριν το 2020-2024.

επανεναρξη του ένοπλου αγώνα σε περίπτωση παραμονής των δυνάμεων των ΗΠΑ. Επιπρόσθετα, η επιμονή των ΗΠΑ για διατήρηση της ασυλίας των αμερικανικών στρατευμάτων από την ιρακινή δικαιοσύνη αποτέλεσε κύρια αίτια για να μην προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις (Davis 2011). Πλέον αυτού, ο Αλάουι, ηγέτης του δεύτερου μεγαλύτερου κόμματος, συνέδεσε τη συναίνεση του για νέα SOFA με την δημιουργία πολιτικού συμβουλίου υπό τον έλεγχο του και τον ορισμό υπουργού Εθνικής Άμυνας από την παράταξή του. Ο Μαλίκι δεν είχε πρόθεση να παραχωρήσει τίποτε από τα δύο (Rojin 2011).

Στις 21 Οκτωβρίου 2011 και σύμφωνα με προηγούμενες συμφωνίες ασφαλείας, ο Μπαράκ Ομπάμα ανακοινώνει ότι οι υπόλοιποι τριάντα εννέα χιλιάδες στρατιώτες των ΗΠΑ θα επιστρέψουν από το Ιράκ μέχρι το τέλος του 2011, σηματοδοτώντας την ολοκλήρωση του σχεδόν εννιάχρονου πολέμου και «μια νέα φάση στη σχέση μεταξύ των ΗΠΑ και του Ιράκ». Επιβεβαίωσε ότι, οι ΗΠΑ με τη διπλωματική καθώς και με την υπόλοιπη παρουσία τους στη χώρα θα εξασφαλίσουν ότι το Ιράκ θα παραμείνει σταθερό, σύμμαχος των ΗΠΑ και θα συνεχίσει την πρόοδό του. Η αποτυχία όμως των διαπραγματεύσεων με το Ιράκ για την παραμονή δυνάμεων χαρακτηρίστηκε σημαντική διπλωματική και στρατιωτική ήττα των ΗΠΑ. Η αποχώρηση εκτιμήθηκε ότι θα θεωρηθεί ως στρατηγική νίκη του Ιράν, το οποίο είχε εργαστεί ακατάπαυστα για την απομάκρυνση των αμερικανικών στρατευμάτων και θα ενισχύσει την περαιτέρω επιρροή του. Η στρατηγική που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια των πολύμηνων διαπραγματεύσεων επικρίθηκε ως λανθασμένη από την αρχή καθώς, δεν έλαβε υπόψη την πολυπλοκότητα της ιρακινής πολιτικής, δεν κατάφερε να προσεταιριστεί ικανοποιητικό αριθμό ιρακινών πολιτικών και τέλος έστειλε αντιφατικά μηνύματα στα στρατεύματα (E. MacAskill 2011).

Στις 15 Δεκεμβρίου μία στρατιωτική τελετή έλαβε χώρα στη Βαγδάτη ολοκληρώνοντας επίσημα την αποστολή των ΗΠΑ στο Ιράκ. Την 18 Δεκεμβρίου 2011 οι τελευταίοι 500 Αμερικανοί στρατιώτες περνούσαν στο Κουβέιτ, εγκαταλείποντας το Ιράκ και τερματίζοντας μια σχεδόν εννεαετή στρατιωτική εκστρατεία. Ο τερματισμός του πολέμου υπήρξε μία βασική προεκλογική υπόσχεση του Προέδρου Ομπάμα την οποία εκπλήρωσε. Αν και στις 14 Δεκεμβρίου ο Πρόεδρος σε ομιλία του στη στρατιωτική βάση Fort Bragg ανέφερε ότι «οι ΗΠΑ αφήνουν πίσω ένα κυρίαρχο, σταθερό και αυτοδύναμο Ιράκ», η αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων έβρισκε πολλές περιοχές της χώρας βρίσκονταν ακόμη σε

κατάσταση πολιτικής και ανθρωπιστικής κρίσης, ενώ το ιρακινό κράτος, το οποίο υπήρχε πριν από τον πόλεμο, είχε καταστραφεί ολοσχερώς (Jeremy Scahill 2019)

Η αποστολή στο Ιράκ κόστισε τη ζωή σχεδόν 4500 Αμερικανών και πάνω από 150.000 Ιρακινών πολιτών, ενώ το κόστος του πολέμου ανήλθε στα 800 δισεκατομμύρια δολάρια. Η ερώτηση αν τελικά άξιζαν όλα αυτά παραμένει σε μεγάλο βαθμό ακόμα αναπάντητη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Αποτιμώντας την στρατηγική του Τζορτζ Μπους

Εκ των υστέρων γίνεται αντιληπτό ότι οι ΗΠΑ δεν επεδίωκαν μόνο την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν, αλλά επιζητούσαν την διαμόρφωση ενός δημοκρατικού πολιτικού σχήματος στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, με στόχο τον έλεγχο των αναταραχών. Η εισβολή επικρίθηκε από το σύνολο σχεδόν των κρατών, όπως επίσης αμφισβητήθηκε και το αποτέλεσμα της, ιδίως σε συνδυασμό με τα υπέρογκα έξοδα του πολέμου (Goldschmidt και Boum 2016). Στον πόλεμο του Ιράκ έγιναν καθοριστικά σφάλματα, αρχής γενομένης από την αδυναμία επιβολής ειρήνης και τάξης μετά την εκδίωξη του Σαντάμ Χουσεΐν από την εξουσία. Αιτία της μη επιβολής τάξης ήταν το μειωμένο από το 2002 δυναμικό των στρατιωτικών δυνάμεων, κατά 355.000 άνδρες. Σημαντικό ρόλο έπαιξε και η απόφαση του Πολ Μπρέμερ, να δημιουργήσει επιτροπή και μην παραδώσει άμεσα την εξουσία στο Ιράκ, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η εντύπωση ενός ξένου ζυγού στη χώρα, ο οποίος ήταν απεχθής και ταπεινωτικός (Παπασωτηρίου 2018).

Το σημαντικότερο όμως αποτύπωμα που άφησε πίσω ο πόλεμος αυτός είναι ότι υπήρξε μια αδίστακτη ενέργεια της κυβέρνησης Τζορτζ Μπους. Ένας πόλεμος με χιλιάδες απώλειες ανθρώπινων ζωών, ο οποίος στηρίχτηκε σε υποψίες ότι υπάρχουν όπλα μαζικής καταστροφής. Υποψίες οι οποίες τελικά αποδείχτηκαν αβάσιμες (Gregg 2018).

Απολογιστικά ο πόλεμος στο Ιράκ

Ιστορικά, οι πόλεμοι γίνονται κυρίως για το υλικό κέρδος, όπως για τα ζώα, για θησαυρούς, για φόρους τιμής ή για το έδαφος. Στα πιο πρόσφατα χρόνια όμως, το κίνητρο του κέρδους για τον πόλεμο άλλαξε, καθώς η ζωή έγινε πιο πολύτιμη και οι κατακτήσεις και οι λεηλασίες έγιναν λιγότερο αποδεκτές, αν και οι συγκρούσεις που διεξάγονται για τον έλεγχο των διαμαντιών και άλλων πολύτιμων αγαθών συνεχίζονται σε κάποιες περιοχές του κόσμου. Το διεθνές δίκαιο γενικά απαγορεύει τη στρατιωτική δράση ενός κράτους εναντίον ενός άλλου, εκτός εάν υπάρχουν λόγοι αυτοάμυνας. Στον σύγχρονο πόλεμο, τα «κέρδη» πρέπει να μετρούνται με

διαφορετικές μορφές, όπως είναι η διατήρηση της εθνικής ασφάλειας, η απελευθέρωση των απειλούμενων πληθυσμών από την τυραννία και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η στρατιωτική δράση για την επίτευξη τέτοιων σκοπών θεωρείται αναπόφευκτη και σπάνια αξιολογείται διαφορετικά (Jenkins 2013).

Ωστόσο, η εισβολή στο Ιράκ ήταν ένας πόλεμος επιλογής και ως εκ τούτου θα πρέπει να αξιολογηθεί ως προς το κόστος και τα οφέλη. Ούτε οι Ηνωμένες Πολιτείες, ούτε οι σύμμαχοί τους είχαν δεχτεί επίθεση από το Ιράκ και δεν υπήρχε καμία ένδειξη για μια επικείμενη επίθεση. Ο Σαντάμ ήταν ένας βάνουσος τύραννος και το καθεστώς του ήταν προσβλητικό για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά η χώρα υπέφερε υπό την κυριαρχία του για πολλά χρόνια. Η απελευθέρωση του Ιράκ δεν ήταν ο λόγος για αυτόν τον πόλεμο. Ο επίσημος σκοπός της εισβολής ήταν να εξαλειφθεί κάθε απειλή, από το υποτιθέμενο οπλοστάσιο όπλων μαζικής καταστροφής του Ιράκ. Η αλλαγή του καθεστώτος ήταν η συνέπεια, όχι η αιτία. Και παρόλο που οι πολίτες του Ιράκ είναι πιο ελεύθεροι τώρα, δεν είναι σε καμία περίπτωση πιο φιλοαμερικανοί. Το κόστος, σε αυτήν την περίπτωση, είναι ευκολότερο να ποσοτικοποιηθεί, απ' ό,τι τα κέρδη. Ο πόλεμος στο Ιράκ κόστισε τη ζωή σε 4.480 Αμερικανούς στρατιώτες και τουλάχιστον σε 3.400 Αμερικανούς «εργολάβους», οι δε σύμμαχοι των ΗΠΑ έχασαν 318 στρατιώτες. Επιπλέον, 31.928 Αμερικανοί στρατιώτες τραυματίστηκαν στη μάχη, πολλοί υποφέρουν από σοβαρές αναπηρίες, οι οποίες έχουν κόστος και για την οικογένεια τους, αλλά και μακροπρόθεσμο κόστος για την υγειονομική του περίθαλψη και υποστήριξη. Περίπου 150.000 Ιρακινοί σκοτώθηκαν στον πόλεμο και οι εκτιμήσεις για τους συνολικούς θανάτους, που σχετίζονται με διάφορες συγκρούσεις φτάνουν το ένα εκατομμύριο. Οι εκτιμήσεις για το άμεσο και έμμεσο κόστος, για τις Ηνωμένες Πολιτείες κυμαίνονται από 1,7 τρισεκατομμύρια δολάρια έως 3 τρισεκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον, εκτιμάται ότι το συνολικό κόστος θα μπορούσε να φτάσει τα 6 τρισεκατομμύρια δολάρια, τις επόμενες τέσσερις δεκαετίες, συνυπολογίζοντας το κόστος περίθαλψης των βετεράνων πολέμου. Επίσης ο πόλεμος στο Ιράκ δεν προκάλεσε την παγκόσμια ύφεση, αλλά σίγουρα επιδείνωσε τις οικονομικές δυσκολίες της Αμερικής. Δεν βρέθηκαν ποτέ όπλα μαζικής καταστροφής, που αποτέλεσε κι ένα μάθημα, μιας και τα πράγματα μπορεί να αποδειχτούν λανθασμένα, παρόλες τις «έγκυρες» πληροφορίες. Αλλά αυτό το μάθημα είχε τελικά

μεγάλο κόστος και στην αξιοπιστία των ΗΠΑ. Στο μέλλον, θα είναι πιο δύσκολο να πειστεί το αμερικανικό κοινό ή να κινητοποιηθεί η διεθνής κοινή γνώμη και να γίνει υποστηρικτική για μια δράση, ακόμη και όταν όλα τα στοιχεία φαίνονται πειστικά. Η αρχική εισβολή ήταν μια θεαματική επίδειξη της στρατιωτικής ισχύος των ΗΠΑ, αλλά η επακόλουθη εξέγερση του Ιράκ αμαύρωσε αυτή τη φήμη. Οι διοικητές των ΗΠΑ πήραν τελικά το μήνυμα, αλλά η μάθηση άργησε να έρθει, όπως και η απόσυρση, η οποία έγινε όταν ήταν πια πολιτική αναγκαιότητα. Η κούραση από τον πόλεμο είναι ένα άλλο κόστος, μη μετρήσιμο (Jenkins 2013).

Οι πόλεμοι στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν είχαν ως αποτέλεσμα οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ να υποστούν σημαντικές απώλειες τόσο σε έμψυχο δυναμικό όσο και σε εξοπλισμό και να υποστούν σημαντικές πιέσεις και να απαιτηθούν αρκετά χρόνια για να ανακάμψουν, ενώ τα υπέρογκα ποσά που δαπανήθηκαν περιορίσαν τις επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη νέων στρατιωτικών εφαρμογών. Αν και αναμφίβολα ο αμερικανικός στρατός απέκτησε εμπειρία από αυτούς τους δύο πολέμους, φαίνεται απίθανο οι Ηνωμένες Πολιτείες να δεσμεύσουν, τουλάχιστον σε σύντομο διάστημα, μαχητικά στρατεύματα σε παρόμοιες εκστρατείες. Η εισβολή στο Ιράκ θεωρήθηκε ως ένα άλλο μέτωπο στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» και ήταν η απάντηση της Αμερικής στις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, με ορισμένους Αμερικανούς αξιωματούχους να υποστηρίζουν ότι και το Ιράκ είχε παίξει ρόλο στις επιθέσεις. Αυτός ο ισχυρισμός δεν υποστηρίχθηκε ποτέ από τις υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ και δεν ήταν αυτός που οδήγησε στην απόφαση για την εισβολή, αν και χρησιμοποιήθηκε ευρέως για να δικαιολογήσει τον πόλεμο. Παρά τις μεταγενέστερες δημόσιες δηλώσεις της κυβέρνησης Μπους, ότι ο Σαντάμ δεν ήταν υπεύθυνος για τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, πολλοί Αμερικανοί συνεχίζουν να πιστεύουν ότι η χώρα του εμπλέκεται. Συνολικά, η εισβολή στο Ιράκ δεν προώθησε τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, ενώ υπάρχει, στην πραγματικότητα, συναίνεση μεταξύ των αναλυτών, ότι ο πόλεμος στο Ιράκ απέσπασε την προσοχή και τους πόρους μακριά από την εκστρατεία κατά της Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν. Ταυτόχρονα, παρείχε στην Αλ Κάιντα ένα νέο μέτωπο, μια νέα πηγή στρατολόγησης και έναν νέο προορισμό για τους παγκόσμιους τζιχαντιστές. Πάντα οπορτουниστική, η Αλ Κάιντα εκμεταλλεύτηκε την εξέγερση, αν και οι αιματηρές υπερβολές της στο Ιράκ αποξένωσαν τελικά τους μουσουλμάνους σε όλο τον κόσμο. Το μέτωπο της Αλ

Κάιντα στο Ιράκ επιβιώνει και δραστηριοποιείται ολοένα και περισσότερο ενάντια στην Ιρακινή κυβέρνηση και στον εμφύλιο πόλεμο της Συρίας. Δεν είναι ακόμη σαφές ότι ο πόλεμος στο Ιράκ έχει εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ασφαλείας της Αμερικής, ενώ το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ισχυρίζεται ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ιράκ «έχουν σφυρηλατήσει, μια στρατηγικής σημασίας διμερή σχέση», αυτό δεν γίνεται εύκολα αντιληπτό. Το Ιράκ δεν απειλεί πλέον τους άμεσους γείτονές του, ενώ το Ιράν θεωρείται πλέον ως η πιο σοβαρή απειλή για την περιοχή, καθώς το πυρηνικό του πρόγραμμα είναι πραγματικό και ανησυχητικό. Η κυβέρνηση του Ιράκ που κυριαρχείται από Σίιτες φαίνεται πιο πρόθυμη να υποστηρίξει τις φιλοδοξίες του Ιράν, παρά να στηρίξει τις προσπάθειες αποθάρρυνσης αυτών των φιλοδοξιών. Πιο συγκεκριμένα, το Ιράκ διευκολύνει τις αποστολές όπλων στις κυβερνητικές δυνάμεις της Συρίας, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες θα προτιμούσαν να έχει παραιτηθεί ο πρόεδρος της Συρίας. Είναι δύσκολο να εντοπιστούν στοιχεία συνεργασίας μεταξύ του Ιράκ και των Ηνωμένων Πολιτειών, εκτός από την αποδοχή ότι το Ιράκ δέχτηκε την αμερικανική βοήθεια για τη δημιουργία δυνάμεων για την εσωτερική ασφάλεια του και για την καταπολέμηση των τζιχαντιστών ανταρτών και ενδεχομένως, των σουνιτών αντιπάλων. Εν κατακλείδι, η απομάκρυνση ενός τυράννου, του Σαντάμ Χουσεΐν, ο οποίος απειλούσε τον λαό του και τις γειτονικές χώρες, δεν κέρδισε την ευγνωμοσύνη του ιρακινού λαού προς τις ΗΠΑ, δεν δημιούργησε κάποιον αξιόπιστο σύμμαχο και δεν απέφερε ένα διαρκές στρατιωτικό όφελος (Jenkins 2013).

Τα ανάμεικτα αποτελέσματα του πολέμου στο Ιράκ

Το 2003 οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους εισέβαλαν στο Ιράκ και δέκα χρόνια αργότερα τέθηκε μια βασική ερώτηση: τι ακριβώς κατάφεραν οι ΗΠΑ; Όποιος έχει παρακολουθήσει τον πόλεμο στο Ιράκ γνωρίζει ότι αυτή η απλή ερώτηση, είναι φορτισμένη με πολιτικές, κοινωνικές, ακόμη και με προσωπικές ήττες και η κάθε απάντηση είναι πιθανό να μην ευσταθεί. Ωστόσο, υπάρχει αρκετή απόσταση από το 2013 και από το συναίσθημα εκείνης της εποχής και μπορεί να γίνει μια συζήτηση, σχετικά με τον τρόπο που ο πόλεμος στο Ιράκ, μπορεί να χωρέσει στο πάνθεον της αμερικανικής στρατιωτικής ιστορίας. Με ψυχρούς τεχνικούς όρους, είναι πολύ λογικό, ο πόλεμος αυτός να αξιολογηθεί με βάση τους στόχους, οι οποίοι τέθηκαν στην αρχή του. Επισήμως οι ΗΠΑ εισήλθαν στο Ιράκ για

να άρουν την απειλή των όπλων μαζικής καταστροφής του Ιράκ και να αντιμετωπίσουν την υποτιθέμενη παρουσία της Αλ Κάιντα εκεί (Connable 2013).

Σύντομα αποκαλύφθηκε ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν δεν είχε πραγματική ικανότητα για να αναπτύξει όπλα μαζικής καταστροφής, αν και διατηρούσε την ικανότητα να επανεκκινήσει το πρόγραμμά αυτό στο μέλλον. Εισβάλλοντας στην χώρα οι ΗΠΑ, νικώντας τον ιρακινό στρατό και οδηγώντας σε κατάρρευση ολόκληρο το κράτος, οι ΗΠΑ αφαίρεσαν κατηγορηματικά την ικανότητα του ιρακινού κράτους να χρησιμοποιεί ή να αναπτύσσει τα όπλα μαζικής καταστροφής. Τεχνικά, αυτό ήταν μια επιτυχία. Από την άλλη πλευρά όμως η Αλ Κάιντα δεν ηττήθηκε στο Ιράκ, αφού στην πραγματικότητα έγινε πιο ισχυρή τα επόμενα τρία χρόνια. Η οργάνωση που είναι γενικά γνωστή ως Αλ Κάιντα στο Ιράκ, (AQI), εξακολουθεί έως και σήμερα να υπάρχει.

Ενώ το AQI είχε αποδυναμωθεί μεταξύ 2006 και 2012, αυτή και οι θυγατρικές οργανώσεις της, συνδέθηκαν με τον εμφύλιο πόλεμο στη Συρία, όπου απείλησε να μετατρέψει τη λαϊκή εξέγερση σε ένα ριζοσπαστικό πεδίο μάχης των σουνιτών ισλαμιστών. Από τεχνικής άποψης, αυτό είναι μια αποτυχία. Φυσικά αυτή η τεχνική αξιολόγηση αφαιρεί τον πόλεμο από το ουσιαστικό πλαίσιο. Μέσα σε ένα χρόνο από την εισβολή, το Ιράκ διολίσθησε σε βίαιες κοινωνικές αναταραχές και άρχισε να υποφέρει από μια πολυεπίπεδη εξέγερση. Τα σχέδια για μια γρήγορη αναχώρηση από το Ιράκ διαλύθηκαν και οι αμερικανικές δυνάμεις παρασύρθηκαν σε έναν πόλεμο κατά της εξέγερσης. Μέχρι τον Νοέμβριο του 2005, οι ΗΠΑ είχαν αλλάξει τον σκοπό της αποστολής στο Ιράκ και ο Πρόεδρος Μπους έθετε μάλλον σαφείς όρους για την «Εθνική Στρατηγική για τη Νίκη», το 2005, ότι το Ιράκ θα γινόταν μια ειρηνική, ενωμένη, σταθερή και ασφαλής χώρα, με μια συνταγματικά εκλεγμένη κυβέρνηση. Αυτή η στρατηγική οραματιζόταν επίσης ένα Ιράκ που θα ήταν «καλά ενσωματωμένο στη διεθνή κοινότητα και θα ήταν πλήρης εταίρος στον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας». Αυτά ήταν τα πρότυπα, που ουσιαστικά παρέμειναν σε ισχύ για το υπόλοιπο του πολέμου. Σύμφωνα με τα πρότυπα που τέθηκαν στη στρατηγική του Μπους, ο πόλεμος στο Ιράκ ήταν στην καλύτερη περίπτωση μια αδύναμη, ειδική επιτυχία.

Το Ιράκ δεν βρίσκεται σε ανοιχτή σύγκρουση με τους γείτονές του, ενώ η τρομοκρατία και η περιορισμένη εξέγερση συνεχίζονται σε ολόκληρη τη χώρα. Το

Ιράκ ήταν ενωμένο υπό μια συνταγματική κυβέρνηση, αλλά ορισμένοι θεωρούσαν την απόσχιση των Κούρδων ή ακόμη και των Σουνιτών ως αναπόφευκτη. Σε σύγκριση με τις συνθήκες στη Συρία, το Ιράκ είναι σταθερό, αν και βρίσκεται σε κατάσταση μετασταθερότητας. Με άλλα λόγια, φέρει πολλά από τα χαρακτηριστικά ενός δυνητικά ασταθούς κράτους, το οποίο περιλαμβάνει ασταθείς κυβερνητικούς θεσμούς, κοινωνική, πολιτική και οικονομική ανισότητα, εθνοτικές και θρησκευτικές τριβές και καταπιέζει τις μειονότητες. Το Ιράκ είναι περισσότερο αποδεκτό ως περιφερειακός και παγκόσμιος παράγοντας τώρα παρά υπό το καθεστώς του Χουσεΐν, αλλά εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται με καχυποψία από τους γείτονές του. Και ενώ το Ιράκ έχει μια σχέση συνεργασίας με τις ΗΠΑ, πιθανότατα δεν θα είναι ποτέ ουσιαστικός εταίρος στην προσπάθεια των ΗΠΑ να νικήσουν τα παγκόσμια τρομοκρατικά δίκτυα.

Η εκστρατεία στο Ιράκ κρίνεται σκόπιμο να διαχωριστεί σε δύο διαφορετικές πολεμικές περιόδους. Οι ΗΠΑ νίκησαν ξεκάθαρα τον ιρακινό στρατό το 2003 και πέτυχαν έναν στόχο: την εξάλειψη της πιθανής, μακροπρόθεσμης απειλής των όπλων μαζικής καταστροφής. Οι θυγατρικές της Αλ Κάιντα εξακολουθούν να υπάρχουν στο Ιράκ, αλλά δεν έχουν πραγματοποιήσει επιχειρήσεις κατά του εδάφους των ΗΠΑ από ιρακινό έδαφος. Υπό αυτή την έννοια, οι ΗΠΑ μπορούν να διεκδικήσουν μια ισχυρή νίκη για τον πρώτο πόλεμο στο Ιράκ, παρόλο που η απουσία όπλων μαζικής καταστροφής, η ολοκληρωτική κατάρρευση του ιρακινού κράτους και η εξέγερση που ακολούθησε, έκαναν αυτή τη νίκη αμφισβητήσιμη από πλευρά στρατηγικής αξίας. Οι ΗΠΑ έφτασαν πολύ κοντά στο να χάσουν τον πόλεμο στο Ιράκ του 2003-2011. Τελικά, οι ΗΠΑ μπόρεσαν να δώσουν στους Ιρακινούς τις βασικές ανάγκες για ένα σταθερό κράτος, αν και διατηρούν ελάχιστο έλεγχο για το τι θα συμβεί στη συνέχεια. Όμως, όπως σημείωσε κάποτε ο πρώην πρεσβευτής στο Αφγανιστάν, ο Ρόναλντ Νιούμαν, σε μια συζήτηση σχετικά με τον τερματισμό του πολέμου, «κάποια στιγμή, όλα γίνονται απλώς πολιτική» (Connable 2013).

Δέκα χρόνια μετά την έναρξη του πολέμου στο Ιράκ, η βία μπορεί να συνεχιζόταν, μιας και το ολοκληρωτικό καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν ήταν ένα καθεστώς που κυριαρχούταν από εθνικιστές Σίιτες. Ωστόσο, παρά την απαισιοδοξία, η νέα τάξη πραγμάτων επιβίωνε και χωρίς τη βοήθεια των ΗΠΑ, αν και ήταν αρκετά πιο εύθραυστη από ό,τι φαινόταν. Το 2003, όταν οι δυνάμεις των

ΗΠΑ έφτασαν στη Βαγδάτη, αντίκρουσαν την πλήρη αποσύνθεση του ιρακινού κράτους, ενώ οι Αμερικανοί αναλυτές δεν κατάφεραν να κατανοήσουν τον τεράστιο αντίκτυπο που είχαν οι διεθνείς κυρώσεις και γενικά η διεθνής οικονομική και κοινωνική απομόνωση του Ιράκ. Η ακραία διάβρωση του κράτους του Ιράκ, σε όλο αυτό το διάστημα, είχε δύο βαθιές συνέπειες. Πρώτον, όταν το καθεστώς ανατράπηκε, η εξουσία διασκορπίστηκε γρήγορα σε περιφερειακό και φυλετικό επίπεδο και δεύτερον, μια νέα εθνική πολιτική τάξη έπρεπε να οικοδομηθεί από την αρχή. Η δημιουργία αυτής της νέας πολιτικής τάξης ξεκίνησε μετά τις πρώτες γενικές εκλογές στο Ιράκ, τον Δεκέμβριο του 2005. Οι εκλογές ήταν περισσότερο μια απογραφή, παρά μια γνήσια δημοκρατική διαδικασία, με τον πλειοψηφικό σιιτικό πληθυσμό (περίπου το 60% του Ιράκ) να ψηφίζει σε μεγάλο βαθμό για ένα σιιτικό ισλαμικό μπλοκ κομμάτων, που ονομάζονταν «Ενωμένη Ιρακινή Συμμαχία».

Η ενότητα των σιιτών ψηφοφόρων εξασφάλισε ουσιαστικά τη σιιτική κυριαρχία, της κάθε δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης, ενώ μετά από μια περίοδο ρευστότητας της κατάστασης, ο Νούρι αλ Μαλίκι, διορίστηκε πρωθυπουργός και έκτοτε παρέμεινε η κυρίαρχη δύναμη στην πολιτική σκηνή του Ιράκ. Ο Αλ Μαλίκι ήταν ένας Ιρακινός εθνικιστής, ο οποίος από την αρχή προσπαθούσε να ενισχύσει τη δύναμη της εθνικής κυβέρνησης, με στόχο να ελέγχει τη χώρα. Ταυτόχρονα, επεδίωκε να διασφαλίσει, με κάθε τρόπο, ότι οι θεσμοί του κράτους είναι πιστοί στη νέα σιιτική πλειοψηφία και στην κυριαρχία του. Προσπάθησε, επίσης, να αφαιρέσει τις ξένες επιρροές στο κράτος του Ιράκ, συμπεριλαμβανομένης της στρατιωτικής κατοχής της χώρας από τις ΗΠΑ και της ιρακινής ανάμειξης στις εσωτερικές υποθέσεις του Ιράκ. Όμως, ενώ από την πλευρά της Αμερικής, συχνά θεωρούνταν υπερβολικά φιλικός προς το Ιράν, δεν δίστασε να αντισταθεί στην ιρακινή πίεση και να κυνηγήσει τις ομάδες εκείνες που υποστηρίζονται από το Ιράν, όταν αυτό το θεώρησε απαραίτητο. Όλα αυτά σημαίνουν ότι ο αγώνας για την εγκαθίδρυση και την διατήρηση της πρώτης κυβέρνησης, υπό σιιτική κυριαρχία στον αραβικό κόσμο, είχε στεφτεί με επιτυχία, αν και το κόστος ήταν μεγάλο. Μπροστά στις πολλαπλές βίαιες, εξεγέρσεις και τους χιλιάδες θανάτους των αμάχων, η πραγματικότητα οδηγούσε στην εθνοκάθαρση. Όμως ήταν δύσκολο για τους σουνίτες αντάρτες να κρυφτούν ή να αναμειχθούν με τον πληθυσμό. Ο πληθυσμός της Βαγδάτης, που προηγουμένως ήταν 35%

Σουνίτες, σήμερα είναι μόνο 10% με 15% Σουνίτες, μετά τη φυγή πολλών προσφύγων σε διάφορα αραβικά κράτη.

Οι σουνίτες, ως περιφερειακοί γείτονες του Ιράκ, φοβόνταν επίσης τη νέα σιιτική ελίτ της χώρας. Παρείχαν δε υποστήριξη στις εξεγέρσεις που αναπτύχθηκαν, συμπεριλαμβανομένων χρηματικών ενισχύσεων, υλικού και στρατιωτών. Μόνο όταν η βία στο Ιράκ απείλησε να διασχίσει τα σύνορα της χώρας, οι περιφερειακές κυβερνήσεις αναθεώρησαν τις θέσεις τους και άρχισαν να συνάπτουν κανονικές διπλωματικές σχέσεις με την ιρακινή κυβέρνηση. Το τελευταίο βήμα, για την αποδοχή της νέας πολιτικής τάξης του Ιράκ από την περιοχή, ήταν η διοργάνωση της συνόδου κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου, το 2012 στη Βαγδάτη και ήταν η πρώτη σύνοδος κορυφής η οποία πραγματοποιήθηκε στη Βαγδάτη, μετά από το 1990 και στην οποία συμμετείχαν όλες οι μεγάλες δυνάμεις της περιοχής. Αυτές οι προκλήσεις ασφαλείας έπρεπε να αντιμετωπιστούν την ίδια στιγμή που το ιρακινό κράτος, με τη βοήθεια των ΗΠΑ, προσπαθούσε να οικοδομήσει μια νέα διακυβέρνηση. Έπρεπε γρήγορα να επανδρωθούν, να οργανωθούν και να εξοπλιστούν οι νέες δυνάμεις ασφαλείας. Τα κυβερνητικά υπουργεία για τις βασικές υπηρεσίες όπως το νερό, το πετρέλαιο και ο ηλεκτρισμός, έπρεπε να οργανωθούν και να στελεχωθούν. και έπρεπε να καθιερωθεί η κατανομή των εξουσιών μεταξύ περιφερειακών και εθνικών αρχών. Ωστόσο, ενώ το Ιράκ παραμένει ένα από τα πιο διεφθαρμένα και δύσκολα μέρη στον κόσμο, για να αναπτυχθεί επιχειρηματική δραστηριότητα, η ιρακινή κυβέρνηση είχε σημειώσει κάποια πρόοδο στη σταθεροποίηση της κατάστασης. Η παραγωγή πετρελαίου βρισκόταν, εκείνη την χρονική περίοδο, στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων δεκαετιών και οι δυνάμεις ασφαλείας που ήταν πιστές στην κυβέρνηση, ξεπερνούσαν τα εμπόδια που είχαν δημιουργηθεί αρχικά από τις δυνάμεις των ΗΠΑ, ενώ είχε αυξηθεί και η ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας που παρέχονταν στη χώρα. Όπως σημειώθηκε σε μια έκθεση της RAND του 2009, από το 2008 είχε αρχίσει να παρατηρείται μια σημαντική αλλαγή στην πολιτική δυναμική του Ιράκ, με όλες τις κύριες πολιτικές φατρίες (Σουνίτες, Σίιτες και Κούρδους) να αποφεύγουν σε μεγάλο βαθμό τη βία υπέρ της πολιτικής ανάμειξης. Η καθημερινή βία στο Ιράκ, σήμερα διεξάγεται από εξτρεμιστικές δυνάμεις, οι οποίες όμως δεν έχουν την ικανότητα να αναζωπυρώσουν μια μεγάλης κλίμακας φατριακή βία, όπως αυτή που σημειώθηκε το 2006 και το 2007 (Schwartz 2013).

Σε σχεδόν μια δεκαετία πολέμου, οι Ηνωμένες Πολιτείες πήραν οδυνηρά μαθήματα σχετικά με την οικοδόμηση των εθνών, το υπέρογκο κόστος που μπορεί να επιφέρει κάθε παρέμβαση και τα θετικά και αρνητικά από την μεγάλη κλίμακας και χρονικής διάρκειας ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων σε υπερπόντια Θέατρα Επιχειρήσεων. Με βάση λοιπόν τα διδάγματα του Ιράκ γεννάται το ερώτημα εάν τελικά οι ΗΠΑ έπρεπε να εμπλακούν στην σταθεροποίηση της μετα-επαναστατικής Λιβύης ή εάν θα έπρεπε να βοηθήσουν τους αντάρτες στη Συρία ή εάν θα έπρεπε να δράσουν στη Συρία χωρίς να υπάρχει ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Δεν υπάρχει ξεκάθαρη απάντηση, καθώς δεν είναι δεδομένο ότι τα μαθήματα του Ιράκ ισχύουν σε άλλες περιπτώσεις. Έτσι οι ΗΠΑ μπορεί στην πραγματικότητα να χρειαστεί να διαφοροποιήσουν την κατανόησή τους, από τα μαθήματα του Ιράκ και να τροποποιήσουν την τακτική τους (Chivvis 2013).

Οι αλλαγές που προκλήθηκαν στις ΗΠΑ

Ο πόλεμος στο Ιράκ έχει προκαλέσει βαθιές αλλαγές στις ΗΠΑ, αλλαγές οι οποίες εκδηλώθηκαν από τον λαό και σχετίζονται με τον πόλεμο. Από τη μια πλευρά, η κουλτούρα των ΗΠΑ βρίσκει τη δική της ιδεολογική αντανάκλαση στον πόλεμο του Ιράκ. Από την άλλη πλευρά, τα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης, ασκούν επανειλημμένα κριτική στις κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που παράγουν τον πόλεμο. Αυτές οι πολλαπλές και αντιφατικές εκτιμήσεις έχουν χαρακτηριστεί από διάφορες εικόνες και αφηγήσεις, οι οποίες οφείλονται στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και επικοινωνιών (Fuchs 2011).

Υπήρξε μια εποχή, όπου ο πόλεμος του Βιετνάμ θεωρούνταν, ευρέως, ως το μεγαλύτερο λάθος στην αμερικανική στρατιωτική ιστορία. Η σύγκρουση, όχι μόνο δεν ήταν επιτυχής, αλλά αντίθετα η στρατηγική της Αμερικής οδηγήθηκε σε ήττα. Το αποτέλεσμα αυτής της ήττας, στο Ιράκ, δεν είναι τόσο ξεκάθαρο, ενώ τελικά και στην πραγματικότητα, ο πόλεμος στο Ιράκ και η επακόλουθη κατοχή θεωρήθηκαν ως το μεγαλύτερο λάθος, μεγαλύτερο λάθος και από την επέμβαση στο Βιετνάμ.

Αυτό που γνωρίζουν τώρα οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος των ΗΠΑ (περίπου το 60%), είναι ότι το Ιράκ δεν θα έπρεπε, εξ αρχής, να αποτελέσει αυτόνομη χώρα, επομένως η προσπάθεια να λειτουργήσει η δημοκρατία εκεί, είναι πιθανόν ανεδαφικό. Κάτι το οποίο διαφάνονταν από την

εποχή που η περιοχή ήταν μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και αποτελούνταν από τρεις ξεχωριστές επαρχίες με επίκεντρο τη Βαγδάτη, τη Βασόρα και τη Μοσούλη. Οι ξεχωριστές αυτές επαρχίες προέβαλαν η κάθε μια την δική της εθνοτική ποικιλομορφία.

Το Βιετνάμ μπορεί να ήταν χωρισμένο μεταξύ Βορρά και Νότου, αλλά περιλάμβανε έναν αρχαίο πολιτισμό με κοινή γλώσσα και παραδόσεις. Οι λόγοι για την υπεράσπισή του, βασίστηκαν σε μια εθνική στρατηγική, η οποία ονομάζεται «περιορισμός²⁹» και η οποία υιοθετήθηκε και από τα δύο πολιτικά κόμματα, ως απαραίτητη απάντηση στην κομμουνιστική επιθετικότητα. Το Ιράκ, αντίθετα, είναι μια χώρα αντιμαχόμενων εθνοτικών και σεχταριστικών κοινοτήτων και η στρατιωτική εμπλοκή εκεί, προέκυψε από μια ad hoc απάντηση για λανθασμένες πληροφορίες στον απόηχο των επιθέσεων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου.

Το πρώτο μάθημα που έλαβε η Δύση, μετά την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν, ήταν ότι ο κύριος λόγος για την εισβολή στη χώρα (το πρόγραμμα πυρηνικών όπλων του Ιράκ), τελικά δεν υπήρχε. Σύντομα διαπιστώθηκε, ότι ένας άλλος σημαντικός λόγος για τη επίθεση, ήταν η υποτιθέμενη παρουσία στοιχείων της Αλ Κάιντα στην χώρα, λόγος επίσης σε μεγάλο βαθμό φανταστικός. Αλλά το πραγματικά μεγάλο και διαρκές μάθημα, ήταν ότι οι Ιρακινοί δεν ήταν από τη φύση τους ένας ειρηνικός λαός, μιας και είχαν μακροχρόνιες υποθέσεις να διευθετήσουν και μεταξύ τους, αλλά και με τις ξένες δυνάμεις και αποδείχθηκαν εξαιρετικά επίμονοι στην επιδίωξη αυτού του σκοπού. Αν μη τι άλλο, η παρουσία των ΗΠΑ στην χώρα, βοήθησε στην τόνωση της στρατολόγησης, από σεχταριστικές πολιτοφυλακές και τοπικούς υποστηρικτές της Αλ Κάιντα.

Όταν τα συμπεράσματα για την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ, αποκάλυψαν ότι οι κινήσεις της κυβέρνησης Μπους, ήταν λανθασμένες, στη συνέχεια απορρίφθηκε και το επιχείρημα, ότι ένας βάνουσος δικτάτορας καθαιρέθηκε, με στόχο να ανοίξει ο δρόμος για την πρώτη πραγματική δημοκρατία στον αραβικό κόσμο. Αυτός ήταν σίγουρα ένας σημαντικός στόχος, αλλά δεν απαντούσε στο ερώτημα, πώς ο Σαντάμ είχε καταφέρει να παραμείνει στην εξουσία για τόσες δεκαετίες. Η σύντομη απάντηση ήταν ότι μόνο ένας αυταρχικός ηγέτης θα μπορούσε να ελέγχει τις φυγόκεντρες δυνάμεις, οι οποίες εγγενείς στην πολιτική κουλτούρα της χώρας. Ο

²⁹ Containment

Σαντάμ ήταν πιο βάνουσος απ' όσο έπρεπε, ενώ φοβόταν σχετικά με το τι θα συνέβαινε στη δική του κοινότητα, εάν η πλειοψηφία των Σιιτών αναλάμβανε στην εξουσία. Τώρα οι σίιτες βρίσκονται στην εξουσία, αν και ο πρωθυπουργός Νούρι Αλ-Μαλίκι, έχει κάνει προσπάθεια να συμπεριλάβει μέλη των άλλων δύο μεγάλων κοινοτήτων (Σουνίτες Άραβες και Κούρδους) στον κυβερνητικό συνασπισμό του. Πιθανότατα, οι εκλογές του 2010 ήταν οι πιο δίκαιες στην ιστορία του Ιράκ. Από την άλλη πλευρά, ο Μαλίκι δεν θα είχε κερδίσει μια δεύτερη θητεία χωρίς την υποστήριξη του σίιτη, Μοκτάντα Αλ-Σαρντ. Η εφημερίδα New York Times, αναφέρθηκαν στις αυξανόμενες «αυταρχικές τάσεις» του Μαλίκι, αλλά αυτές οι τάσεις του Μαλίκι, μπορεί να αποτελούσαν και την αντίδραση του, με στόχο να επιβιώσει σε μια πολύ σκληρή περιοχή. Ουσιαστικά, έπρεπε να περιθωριοποιήσει τους εχθρούς του και να βρει όσους περισσότερους φίλους μπορούσε.

Και σε αυτό το σημείο συναντάμε, τον μοναδικό, τεράστιας σημασίας λόγο, για τον οποίο η κατοχή στο Ιράκ μπορεί να αποδειχθεί ένα τεράστιο λάθος από την πλευρά της Αμερικής. Η μόνη τοπική κυβέρνηση που διοικείται από Σίιτες, στην οποία μπορεί να απευθυνθεί ο Μαλίκι για βοήθεια όταν φύγουν οι Αμερικανοί, είναι αυτή του Ιράν, που βασίζεται ουσιαστικά στη σιιτική θεοκρατία. Οι ανησυχίες για την ιρανική επιρροή, εξηγείται εφόσον γίνει αντιληπτό ότι όταν τα αμερικανικά στρατεύματα αναχωρούν από το Ιράκ, δεν πηγαίνουν και πολύ μακριά. Μέχρι και η Ουάσιγκτον αντιλαμβάνεται τις προθέσεις του Μαλίκι και της ικανότητάς του να ελέγχει τις πολλές πολιτικές φατρίες του Ιράκ. Και αυτός είναι ο λόγος που διατηρεί μια αρκετά μεγάλη στρατιωτική παρουσία στην ευρύτερη περιοχή. Αλλά δεν είναι μόνο οι αντιλήψεις περί αποδυνάμωσης της αποφασιστικότητας, που έχουν υπονομεύσει την ικανότητα της Ουάσιγκτον να επηρεάζει τις εξελίξεις στην περιοχή. Οι αναλυτές της CIA αποδείχθηκε ότι δεν είχαν γνώση του τι συνέβαινε στο Ιράκ. Οι Αμερικανοί στρατιώτες πέρασαν δύσκολα, στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν τους αυτοσχέδιους εκρηκτικούς μηχανισμούς, αλλά και τις απλές τακτικές τις οποίες χρησιμοποίησε ένας ανεπαρκώς εξοπλισμένος αντίπαλος που δεν είχε πόρους. Η επιτυχία των ανταρτών να ωθήσουν την τεράστια στρατιωτική μηχανή της Αμερικής στα πρόθυρα της ήττας, τρία χρόνια μετά τη σύγκρουση, θα αποτελέσει μάθημα για τους πιθανούς μελλοντικούς εχθρούς. Αναγνωρίζοντας αυτό το γεγονός, το Πεντάγωνο έχει ξοδέψει εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια στην

ανάπτυξη νέας τεχνολογίας, στην εκπαίδευση και σε τακτικές για την καταπολέμηση των ανταρτών (CFR 2011).

Πέρα από τις γεωπολιτικές και στρατιωτικές συνέπειες της κατοχής στο Ιράκ, υπάρχουν και άλλες επιπτώσεις. Η Ουάσιγκτον δανείστηκε ένα τρισεκατομμύριο δολάρια για να υποστηρίξει την εκστρατεία της στο Ιράκ και τώρα πρέπει να επιστρέψει αυτά τα χρήματα με τόκους. Θα πρέπει επίσης, να φροντίζει τους τραυματίες, τους βετεράνους του πολέμου και τα εξαρτώμενα μέλη τους. Και θα πρέπει να ζήσει με τον οικονομικό απόηχο αυτής της δεκαετίας. Ο Μπάρακ Ομπάμα, αφ' ενός αναδεικνύει τις αμερικάνικες επιτυχίες στο Ιράκ και αφ' ετέρου είναι ενάντια στον πόλεμο, ενώ όπως και όλοι, γνωρίζει ότι ο πόλεμος στο Ιράκ ήταν ένα λάθος. Και γίνεται σαφές ότι, όπως και στην περίπτωση του πολέμου στο Βιετνάμ, έτσι και σε αυτήν την περίπτωση, θα περάσουν χρόνια μέχρι η Ουάσιγκτον να αφήσει πίσω της τον πόλεμο στο Ιράκ (Thompson 2011).

30 χρόνια μετά τον πόλεμο

Η Ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ, στις 2 Αυγούστου 1990, σηματοδότησε την αρχή των «ατελείωτων πολέμων» της Αμερικής στη Μέση Ανατολή. Πριν από εκείνο το χρονικό σημείο, οι αμερικανικές πολεμικές επιχειρήσεις στην περιοχή ήταν συνήθως προσωρινές και βραχυπρόθεσμες. Ο Πρόεδρος Τζορτζ Μπους, ήθελε να συνεχίσει με αυτό το μοτίβο, όταν απάντησε στην επιθετικότητα του Ιράκ, όμως αυτή την φορά τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά, ενώ τέσσερις Πρόεδροι ανακάλυψαν ότι είναι δύσκολο τα στρατεύματά τους να επιστρέψουν στο σπίτι.

Οι Αμερικανοί πολέμησαν τους Ναζί στη Βόρεια Αφρική στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η πρώτη στρατιωτική επιχείρηση, στη Μέση Ανατολή, δεν έγινε παρά στις 18 Ιουλίου 1958, όταν ο Πρόεδρος Ντουάιτ Αϊζενχάουερ, έστειλε πεζοναύτες στη Βηρυτό του Λιβάνου. Η επιχείρηση «Μπλε νυχτερίδα» υποκινήθηκε από ένα πραξικόπημα και αυτό δεν έγινε στον Λίβανο αλλά στο Ιράκ. Στις 17 Ιουλίου του 1958, ο ιρακινός στρατός ανέτρεψε την πιο φιλοδυτική κυβέρνηση στη Μέση Ανατολή, τη Χασεμιτική μοναρχία, που τότε κυβερνούσε τόσο το Ιράκ όσο και την Ιορδανία, ενώ ο βασιλιάς Φαϊζάλ Β' και η οικογένειά του δολοφονήθηκαν άγρια. Ο Αϊζενχάουερ ανησυχούσε ότι ολόκληρη η περιοχή επρόκειτο να πέσει στα χέρια του Αιγύπτιου Προέδρου Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ, ο οποίος ήταν για όλο τον αραβικό

κόσμο πολέμιος των αποικιών και είχε κατατροπώσει τις δυνάμεις του δυτικού ιμπεριαλισμού. Ο Νάσερ ήταν μεν συνεργάτης των Σοβιετικών, αλλά δεν ήταν πίσω από το πραξικόπημα στη Βαγδάτη, μιας και ο Νάσερ ξαφνιάστηκε όπως και ο Αϊζενχάουερ. Οι Αμερικάνοι έκαναν συμφωνία με την αντιπολίτευση και στη συνέχεια υποχώρησαν, ενώ επιλέχθηκε νέος πρόεδρος και ο εμφύλιος έληξε ειρηνικά. Μόνο ένας Αμερικανός στρατιώτης πέθανε στο πεδίο της μάχης και μετά από 102 ημέρες στην ξηρά οι πεζοναύτες αναχώρησαν από τον Λίβανο. Στη συνέχεια η Αίγυπτος και οι Σοβιετικοί επενέβησαν στην Υεμένη, το 1962, για να υποστηρίξουν ένα δημοκρατικό πραξικόπημα ενάντια σε μια μοναρχία. Η Σαουδική Αραβία και η Ιορδανία υποστήριξαν τους βασιλόφρονες κατά της Αιγύπτου και έτσι ακολούθησε εμφύλιος πόλεμος. Οι Αιγύπτιοι βομβάρδισαν τα βασιλικά στρατόπεδα στη Σαουδική Αραβία και ο βασιλιάς Φαϊζάλ έκανε έκκληση στον Τζον Κέννεντυ για βοήθεια. Ο Κέννεντυ έστειλε την Πολεμική Αεροπορία των Ηνωμένων Πολιτειών για να προστατεύσει τους Σαουδάραβες στα μέσα του 1963 και η επιχείρηση αυτή διήρκεσε έξι μήνες, αν και δεν έλαβε χώρα κάποια μάχη, καθώς ο Νάσερ δεν ήθελε να αντιμετωπίσει τους Αμερικανούς και ο Κέννεντυ δεν ήθελε πόλεμο. Στα χρόνια μετά το 1964, οι αμερικανικές πολεμικές επιχειρήσεις στην περιοχή ήταν συνήθως βραχύβιες μεν, χάθηκαν ζωές δε. Τριάντα τέσσερα μέλη του πληρώματος σκοτώθηκαν στις 8 Ιουνίου 1967, όταν το Ισραήλ επιτέθηκε στο USS Liberty, διακόσιοι σαράντα ένας πεζοναύτες και ναύτες πέθαναν στη Βηρυτό στις 23 Οκτωβρίου 1983, όταν ο Ρόναλντ Ρήγκαν παρενέβη (ευτυχώς για πολύ λίγο) στον εμφύλιο πόλεμο του Λιβάνου (Riedel 2020).

Ο Ρήγκαν όμως ενεπλάκη στον μεγαλύτερο από τους σύγχρονους συμβατικούς πολέμους στην περιοχή, στον πόλεμο Ιράν – Ιράκ, τη δεκαετία του 1980. Αφού το Ιράκ επιτέθηκε, τον Μάιο του 1987, σκοτώνοντας 34 ναύτες, η κυβέρνηση Ρήγκαν κατηγόρησε το Ιράν για τον πόλεμο. Έτσι το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ πολέμησε σε έναν ακήρυχτο ναυτικό πόλεμο στον Περσικό Κόλπο για περισσότερο από ένα χρόνο εναντίον των Ιρανών. Ο πόλεμος αυτός τελείωσε όταν το Ιράν και το Ιράκ συμφώνησαν για την κατάπαυση του πυρός. Το ναυτικό εγκατέλειψε τον Περσικό Κόλπο, αφήνοντας μόνο μια μικρή βάση στο Μπαχρέιν και το 1990, αυτή ήταν η μόνη αμερικανική στρατιωτική βάση στη Μέση Ανατολή, εκτός Τουρκίας. Ο πόλεμος Ιράν - Ιράκ κόστισε στο Ιράκ πολλά, συμπεριλαμβανομένων και των δεκάδων δισεκατομμυρίων δανείων από το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία,

και ο Σαντάμ είδε την εισβολή στο Κουβέιτ ως τρόπο να ξεφύγει από την οικονομική του κρίση που ο ίδιος είχε προκαλέσει. Το βράδυ της 1^{ης} προς 2^{ης} Αυγούστου, η Ουάσιγκτον, προειδοποιήθηκε ότι η Σαουδική Αραβία ήταν ο επόμενος στόχος του Σαντάμ και έτσι ακολούθησε η Επιχείρηση «Καταιγίδα της Ερήμου». Από τότε οι Αμερικάνοι βρίσκονται στην περιοχή και στις περισσότερες χώρες της Μέσης Ανατολής, συμπεριλαμβανομένων όλων των μοναρχιών του Κόλπου, του Ιράκ, της Συρίας, της Ιορδανίας, της Τουρκίας και του Αφγανιστάν. Ακολούθησε η κρίση στο Κουβέιτ, τον Ιούνιο του 1990, αν και η εστίασή των Αμερικανών ήταν στις απειλές του Σαντάμ, ότι θα «κάψει» το Ισραήλ εκτοξεύοντας πυραύλους Σκουντ στο Τελ Αβίβ. Ο Μπους και ο σύμβουλός του για την Εθνική Ασφάλεια Μπρεντ Σκόουκροφτ, δημιούργησαν μια συμμαχική ομάδα εναντίον του Ιράκ, στην οποία συμμετείχαν διάφορες χώρες, όπως η Βρετανία, η Γαλλία, η Αίγυπτος και η Συρία και οι οποίες συνέφεραν στέλνοντας στην περιοχή στρατό, ενώ πάνω από μισό εκατομμύριο Αμερικανοί στρατιώτες αναπτύχθηκαν στον Κόλπο. Ο Μπους προσπάθησε να αποφύγει έναν πόλεμο χωρίς τέλος και σοφά τότε δεν εισέβαλε στο Ιράκ (μετά την απελευθέρωση του Κουβέιτ), αλλά δημιούργησε μια ζώνη απαγόρευσης πτήσεων στο βόρειο Ιράκ, με αποτέλεσμα τις πολύχρονες αεροπορικές περιπολίες πάνω από το Ιράκ.

Ο Τζορτζ Μπους ο νεότερος επέστρεψε στο Ιράκ το 2003, με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ενώ απέρριψε τις πληροφορίες οι οποίες ανέφεραν ότι το Ιράκ δεν είχε καμία σχέση με την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου. Η εισβολή έχει χαρακτηριστεί ως η χειρότερη απόφαση που ελήφθη στην αμερικανική εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ. Ο Πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα και ο αντιπρόεδρος του Τζο Μπάιντεν προσπάθησαν να φύγουν από το Ιράκ αλλά έμειναν εκεί λόγω του ISIS, ενώ ο Πρόεδρος Ντόναλντ Τράμπ, παρόλο που μιλούσε για την αποχώρηση από πολέμους δίχως νόημα, στην πραγματικότητα δεν μπορούσε να αποσύρει τα στρατεύματα, ενώ η Ουάσιγκτον αντιλαμβανόταν ότι «η είσοδος σε η είσοδος σε έναν πόλεμο είναι εύκολη, η έξοδος όμως μοιάζει αδύνατη» (Riedel 2020).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εισβολή στο Ιράκ αποτελεί την πιο αμφιλεγόμενη απόφαση εξωτερικής πολιτικής, στην πρόσφατη μνήμη. Οι αναλυτές είναι βαθιά διχασμένοι σχετικά με το τι συνέβη σε αυτόν τον πόλεμο. Σε σύγκριση με άλλους πολέμους, φαίνεται να υπάρχει διαφορά μεταξύ των δικαιολογιών που προέβαλαν οι υποστηρικτές του, για τα ιρακινά όπλα μαζικής καταστροφής και τα πραγματικά κίνητρα και τα αίτια. Η κυβέρνηση Μπους μοιάζει να εξαπατήθηκε, μιας και με μια πιο προσεκτική προσέγγιση, γίνεται αντιληπτό ότι το Ιράκ δεν θα μπορούσε να αναπτύξει όπλα μαζικής καταστροφής, μέσω των οποίων θα απειλούσε τις ΗΠΑ. Ο Ρόμπερτ Τζέρβις, είχε υποστηρίξει ότι ακόμη κι αν το πυρηνικό Ιράκ δεν αποτελούσε απειλή για τις ΗΠΑ, αυτός ο κίνδυνος έπρεπε να εξλειφθεί με έναν προληπτικό πόλεμο (Almond 2003).

Και γεννάται το ερώτημα, σχετικά με τις προθέσεις των ΗΠΑ προς το Ιράκ. Εάν οι προθέσεις ήταν καλοήθεις, γιατί τελικά οι ΗΠΑ κατέστρεψαν την χώρα, με τη διαδικασία της «απελευθέρωσής» της. Η διάλυση του ιρακινού κράτους, δικαιολογείται από τους υποστηρικτές του πολέμου ως απλό λάθος, αλλά, για τους επικριτές, αποτελεί περιφρόνηση προς τον ιρακινό λαό. Ενώ κάποιιοι κάνουν λόγο για εξυπηρέτηση συμφερόντων του Ισραήλ. Πολλοί αναλυτές πιστεύουν ότι ο πόλεμος έγινε σύμφωνα με την φιλοπολεμική κοσμοθεωρία των ΗΠΑ και ότι αποτελεί δημιούργημα των νεοσυντηρητικών αξιωματούχων.

Η Αμερική ως ηθικά ανώτερη, έχοντας διάχυτη την κουλτούρα του ιμπεριαλισμού και του μιλιταρισμού, με την δημοκρατική θεώρηση περί ειρήνης, παραπλανά εύκολα την κοινή γνώμη, η οποία θεωρεί ότι οι ΗΠΑ μπορούν να κερδίσουν έναν οποιοδήποτε πόλεμο χωρίς ιδιαίτερο κόστος. Σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο φόβος που ένοιωθαν οι Αμερικάνοι, μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. Ως εκ τούτου, αυτός ο πόλεμος δύσκολα μπορεί να εξηγηθεί (Kosterlitz 2003).

Η προφανής εξήγηση σχετικά με αυτόν τον πόλεμο είναι το πετρέλαιο και τα σημαντικά κοιτάσματα της περιοχής. Αναμφίβολα εμπλέκονται πολλοί παράγοντες, όπως στρατηγικοί, πολιτικοί και οικονομικοί. Σχετικά με το πετρέλαιο όμως, εκείνη την χρονική περίοδο, οι ΗΠΑ δεν ήταν τόσο εξαρτημένες από το πετρέλαιο της

Μέσης Ανατολής και δεν χρειαζόταν να εισβάλουν στο Ιράκ για να εξασφαλίσουν τον εφοδιασμό τους, δεδομένου ότι ο Σαντάμ δεν αποτελούσε απειλή για τα πετρελαιοπαραγωγά κράτη του Κόλπου, ενώ το Ιράκ δεν είχε κανέναν έλεγχο στην αγορά του πετρελαίου. Έτσι, το πετρέλαιο, από μόνο του, δεν μπορεί να εξηγήσει τον πόλεμο.

Ο πόλεμος στο Ιράκ αφορούσε αναμφισβήτητα λιγότερο το Ιράκ παρά τον παγκόσμιο ρόλο των ΗΠΑ. Ο πόλεμος αυτός ωστόσο, υποδηλώνει ότι ο ρόλος των ΗΠΑ βρίσκεται μακριά από την ηθική ηγεμονία, καθώς δεν υπάρχει πλέον αυτοσυγκράτηση, τουλάχιστον στη Μέση Ανατολή. Έτσι οι ΗΠΑ θεωρούνται κομματικός παίκτης και όχι εξισορροπητής. Ο ηγεμόνας, στην περίπτωση αυτή οι ΗΠΑ, επιβάλλεται σε παγκόσμιο επίπεδο, για να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα. Αυτό που υποδηλώνει ο πόλεμος στο Ιράκ, είναι μια στροφή προς την ηγεμονία των ΗΠΑ, εναντίον εκείνων που βρίσκονται εκτός της χώρας (Fawn και Hinnebusch 2006). Η Αμερική δεν δημιουργεί σταθερότητα, αλλά δημιουργεί μια «αυτοκρατορία χάους», μιας και είναι ικανή να ανατρέψει καθεστώτα που αντιπαθεί. Ωστόσο, η σχέση της αυτοκρατορίας και της ηγεμονίας με τον πόλεμο στο Ιράκ δεν μπορεί απλώς να υποτεθεί, μιας και θεωρείται αυτονόητο (Pringle 2005)

Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας του 2002, η οποία διατυπώθηκε ως απάντηση στις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, καθιστά σαφή την αναγκαστική στροφή: και το κάλεσμα για την «κυριαρχία πλήρους φάσματος». Όπως επίσης και η στρατηγική αντιμετώπισης των καταστάσεων μέσω ενός προληπτικού πολέμου. Η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ είναι κεντρικής σημασίας για την κατανόηση του πολέμου στο Ιράκ, παρόλο που το Ιράκ δεν συμμετείχε σε αυτήν την επίθεση. Αυτή η επίθεση ανέδειξε την απειλή από τη Μέση Ανατολή και τον μουσουλμανικό κόσμο, ενώ η κυβέρνηση Μπους, είχε υποστηρίξει μια επίθεση στο Ιράκ ακόμη και πριν από την 11η Σεπτεμβρίου. Το πρώτο εμπόδιο που έπρεπε να ξεπεράσει η κυβέρνηση Μπους ήταν να νομιμοποιήσει τον πόλεμο σε ένα κράτος που θεωρητικά δεν απειλούσε τις ΗΠΑ. Το θέμα των όπλων μαζικής καταστροφής, αποτέλεσε την απόλυτη δικαιολογία ώστε να ξεκινήσει ο «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας» και κατά του Ιράκ (Cirincione, Mathews και Perkonovich 2004). Για να το πετύχει αυτό όμως ο Μπους, έπρεπε να ισχυριστεί ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν ήταν συνδεδεμένος με την Αλ Κάιντα και ότι αναπτύσσει όπλα μαζικής καταστροφής, τα οποία θα τα χρησιμοποιήσουν οι τρομοκράτες. Αυτοί οι ισχυρισμοί έχουν απαξιωθεί

στο σύνολο τους, ενώ υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι η Ουάσιγκτον σκόπιμα υπέρβαλλε στους ισχυρισμούς αυτούς, ενώ γνώριζε ότι το Ιράκ δεν αποτελεί ήταν απειλή για τις ΗΠΑ. Για να κατανοηθούν τα πραγματικά κίνητρα πίσω από τον πόλεμο και γιατί η κυβέρνηση Μπους είδε την επίθεση στο Ιράκ ως την λύση στα προβλήματα των ΗΠΑ, πρέπει να μετατοπιστεί η εστίαση από την ασφάλεια και τις απειλές κατά των ΗΠΑ, σε αυτές καθαυτές τις απειλές για τη στρατηγική κατάσταση στη Μέση Ανατολή και στην ηγεμονία στην αγορά του πετρελαίου. Την εποχή εκείνη, η εξάρτηση των ΗΠΑ από το πετρέλαιο στην περιοχή συνεχώς αυξάνονταν, με αποτέλεσμα την ,μετατόπιση των ισορροπιών. Αυτή η συνθήκη, δυνητικά έκανε τις ΗΠΑ και την παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία ευάλωτες σε ένα πετρελαϊκό σοκ και η επίθεση στο Ιράκ αποτελούσε μια λύση. Το Ιράκ είχε τα δεύτερα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου στον κόσμο και πολύ χαμηλή παραγωγή, όμως όσο ο Σαντάμ ήταν στην εξουσία, το πετρέλαιο του δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για σκοπούς των ΗΠΑ. Έτσι οι κυρώσεις, που οι ΗΠΑ θεωρούσαν απαραίτητες για τον περιορισμό του Σαντάμ, σήμαιναν ότι το μεγαλύτερο μέρος του ιρακινού πετρελαίου παρέμεινε εκτός αγοράς. Όμως οι κυρώσεις στο Ιράκ όλο και περισσότερο απαξιωνόνταν, ενώ είχε προκληθεί σημαντική ζημιά στον ιρακινό λαό (Duffield 2005).

Επιπλέον, η ηγεμονία των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή απαιτούσε την υποστήριξη των ΗΠΑ προς το Ισραήλ, ενώ η κατάκτηση του Ιράκ θεωρήθηκε ως εναλλακτική λύση στην εξισορρόπηση αυτή. Οι δε δυνάμεις που προστάτευαν τη Σαουδική Αραβία, αποτέλεσαν και την πηγή δυσαρέσκειας και έστρεψαν τον Οσάμα Μπιν Λάντεν εναντίον της Αμερικής. Έτσι οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου και η χρηματοδότηση της Αλ Κάιντα έδωσαν στους νεοσυντηρητικούς την ευκαιρία να δαιμονοποιήσουν τη Σαουδική Αραβία στην αμερικανική κοινή γνώμη. Η Σαουδική Αραβία, νιώθοντας ότι οι ΗΠΑ αγνόησαν τα συμφέροντά της, είχε αρχίσει να αναζητά εναλλακτικές λύσεις, μέσω της συμφιλίωσης Ιράν και Ιράκ (Stokes 2005, 217-236)

Για την κυβέρνηση Μπους, ζητούμενο ήταν η καθιέρωση του δικαιώματος επίθεσης, σε χώρες που οι ΗΠΑ τις θεωρούσαν απειλές, ενώ το ζητούμενο ήταν και μια εύκολη νίκη στο Ιράκ, την οποία θα ακολουθούσαν και εικόνες Ιρακινών οι οποίοι υποδέχονται τα αμερικανικά στρατεύματα ως λυτρωτές. Προφανώς, ένας πόλεμος στο Ιράκ εγκυμονούσε σοβαρούς κινδύνους, ενώ οι απειλές που αντιμετώπισαν οι

ΗΠΑ δεν ήταν άμεσες κι έτσι τα στρατηγικά - εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ δεν μπορούν να εξηγήσουν με σαφήνεια γιατί τελικά έγινε αυτός ο πόλεμος. Ενώ μια εναλλακτική εξήγηση, είναι ότι ο πόλεμος εξυπηρετούσε τα ταξικά συμφέροντα των ΗΠΑ και τις ανάγκες του «κυρίαρχου κεφαλαίου» (Petras και Veltmeyer 2005).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Almond, M. «It's all about control, not the price of petrol.» *New Statesman*, 7 Απρίλιος 2003.
- Ambrosius, L. «WORLD WAR I AND THE PARADOX OF WILSONIANISM.» *The Journal Of The Gilded Age And Progressive Era*, 2017: 17(1), 5-22.
- Anderson, Terry H. *Bush's Wars*. New York: Oxford University Press, 2011.
- Bailey, Beth, και Richard, H. Immerman. *Understanding the U.S. Wars in Iraq and Afghanistan*. New York: New York University Press, 2015.
- Baylis, J., S. Smith, και P. Owens. *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής*. 5η. Μετάφραση: Ε. & Κοτσουφού, Ε. Ψευτελή. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2013.
- Benraad, Myriam. «Iraq's Tribal "Sahwa": Its Rise and Fall.» *Middle East Policy Council* , 2011: Vol. XVIII, No. 1.
- Bolton, John. «Overthrowing Saddam Hussein was the Right Move for the U.S. and Its Allies.» *The Guardian*, 2013.
- Boutz, Gary M., και Kenneth H. Williams. *U.S. Relations with Iraq - From the Mandate to Operation Iraqi Freedom*. Washington, D.C: Air Force History & Museums Progame, 2015.
- Brânda, O. E. « Changes in the American foreign policy: from Obama to Trump.» *International Conference Knowledge-Based Organization* . Sciendo, June 2018. (24) 2, 160-165.
- Britannica. «Presidency of George W. Bush.» <https://www.britannica.com/biography/George-W-Bush>. Χ.Χ. <https://www.britannica.com/biography/George-W-Bush> (πρόσβαση 10 29, 2021).
- Byrd, Lorie . *The Petraeus Effect*. 28 Σεπτέμβριος 2007. <https://townhall.com/columnists/loriebyrd/2007/09/28/the-petraeus-effect-n810815> (πρόσβαση Οκτώβριος 18, 2021).

- Casey, George W. *Strategic Reflections, Operation Iraqi Freedom July 2004–February 2007*. Washington, D.C: National Defense University Press, 2012.
- CFR. «The Iraq War 2004 - 2011.» <https://www.cfr.org/timeline/iraq-war>. The Council on Foreign Relations. 2011. <https://www.cfr.org/timeline/iraq-war> (πρόσβαση 11 6, 2021).
- Cha, T. «The Return of Jacksonianism: The International Implications of the Trump Phenomenon.» *The Washington Quarterly*, 2016: 39 (4), 83-97.
- Chivvis, Christopher S. «Unlearning the Lessons of Iraq.» <https://www.rand.org/blog/2013/03/unlearning-the-lessons-of-iraq.html>. 14 3 2013. <https://www.rand.org/blog/2013/03/unlearning-the-lessons-of-iraq.html> (πρόσβαση 11 17, 2021).
- CIA. «The World Fact Book.» <https://www.cia.gov/library/publications>. 2020. <https://www.cia.gov/library/publications> (πρόσβαση 11 3, 2021).
- Cirincione, J., J. Mathews, και G. Perkovich. *WMD in Iraq: Evidence and Implications*. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2004.
- Clarke, M., και A. Ricketts. «Shielding the republic: Barack Obama and the Jeffersonian tradition of American foreign policy.» *Diplomacy & Statecraft*, 2017: 28(3), 494-517.
- CNN. «Attacks draw mixed response in Mideast.» <https://web.archive.org/web/20071101150055/http://archives.cnn.com/2001/WORLD/europe/09/12/mideast.reaction/index.html>. 12 9 2001. <https://web.archive.org/web/20071101150055/http://archives.cnn.com/2001/WORLD/europe/09/12/mideast.reaction/index.html> (πρόσβαση 11 2, 2021).
- Colombani, J.M. «Nous sommes tous Américains.» *Le Monde*, 2011.
- Connable, Ben. «The Deeply Mixed Results of the Iraq War.» <https://www.rand.org/blog/2013/03/the-deeply-mixed-results-of-the-iraq->

war.html. 21 3 2013. <https://www.rand.org/blog/2013/03/the-deeply-mixed-results-of-the-iraq-war.html> (πρόσβαση 11 1, 2021).

Davis, Aaron C. *Iraq's Maliki inches toward U.S. troop decision*. 11 Μάιος 2011. https://www.washingtonpost.com/world/war-zones/iraqs-maliki-inches-toward-us-troop-decision/2011/05/11/AFDpiAsG_story.html (πρόσβαση Νοέμβριος 17, 2021).

Duffield, J. S. «Oil and the Iraq war: How the United States could have expected to benefit, and might still,» *MERIA Journal*, 6 2005.

Fuchs, Cynthia. *Iraq War Cultures* . Peter Lang Inc., International Academic Publishers, 2011.

Gary M. Boutz, και Kenneth H. Williams. *U.S. Relations with Iraq, From the mandate to Operation Iraqi Freedom*. Washington, DC: Air Force History and Museums Program, 2015.

Goldenberg, Suzanne . *By 246 votes to 182, Congress sends rebuke to Bush over Iraq troop surge*. 17 Φεβρουάριος 2007. <https://www.theguardian.com/world/2007/feb/17/usa.iraq> (πρόσβαση Οκτώβριος 15, 2021).

Goldschmidt, A.Jr., και A. Boum. *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*. Μετάφραση: Θ. Αναγνωστόπουλος. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2016.

Gompert, D.C., H. Binnendijk, και B. Lin. *Blinders, Blunders and Wars: What America and China Can Learn*. Santa Monica: Calif: RAND Corporation, 2014.

Gregg, H.S. *Building the Nation: Missed Opportunities in Iraq and Afghanistan*. Lincoln: Potomac Books, 2018.

Hiro, Dilip. *The Longest War: The Iran-Iraq Military Conflict* . 1st . Grafton Books, 1989.

HISTORY. «War in Iraq begins.» <https://www.history.com/this-day-in-history/war-in-iraq-begins>. 24 11 2009. <https://www.history.com/this-day-in-history/war-in-iraq-begins> (πρόσβαση 11 7, 2021).

Hunter, S. *Strategic Developments in Eurasia after 11 September*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2004.

Jenkins, Brian Michael. «The Invasion of Iraq: A Balance Sheet.» <https://www.rand.org/blog/2013/03/the-invasion-of-iraq-a-balance-sheet.html>. 22 3 2013. <https://www.rand.org/blog/2013/03/the-invasion-of-iraq-a-balance-sheet.html> (πρόσβαση 11 18, 2021).

Jeremy Scahill, Murtaza Hussain. «THE CHANGING OF THE OVERLORDS.» <https://theintercept.com/2019/11/18/us-iraq-invasion-iran/>. 18 11 2019. <https://theintercept.com/2019/11/18/us-iraq-invasion-iran/> (πρόσβαση 11 1, 2021).

Johnson, D.E. *Learning Large Lessons: The Evolving Roles of Ground Power and Air Power in the Post-Cold War Era*. RAND Corporation, 2007.

Johnson, Darin E.W. «2007 in Iraq: The Surge and Benchmarks - A New.» *American University International Law Review Vol 24, Issue 2*, 2008: 249 - 273.

Katzman, Kenneth , συνέντευξη από Linda Wertheimer. *Al-Maliki Demands Timetable For Iraq Withdrawal* (12 Ιούλιος 2008).

Katzman, Kenneth . *Iraq: Politics, Elections, and Benchmarks* . CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 2009.

Katzman, Kenneth. *Iraq: Elections, Constitution, and Government*. CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 2007.

Katzman, Kenneth. *Iraq: U.S. Regime Change Efforts*. CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 2006.

KNIGHTS, MICHAEL. «The Status and Future of the Awakening Movements in Iraq.» *Carnegie Endowment for International Peace*. 2 Ιούνιος 2009.

<https://carnegieendowment.org/sada/23190> (πρόσβαση 18 Οκτωβρίου, 2021).

Kosterlitz, J. « America's track record in the Persian Gulf and Afghanistan suggests that today's solutions can lead to tomorrow's problems.» *National Journal*, 2003.

LMD. «Ιράν - Ρωσία, μια παλιά συμμαχία βασισμένη στον ρεαλισμό.» *Le Monde diplomatique*, 8/5/2018.

MacAskill, E. «US claims 45 nations in coalition of willing.» *The Guardian*, 2003.

MacAskill, Ewen . *Iraq rejects US request to maintain bases after troop withdrawal*. 21 Οκτώβριος 2011. <https://www.theguardian.com/world/2011/oct/21/iraq-rejects-us-plea-bases> (πρόσβαση Νοέμβριος 18, 2021).

Moghadam, Assaf. *The globalization of martyrdom : Al Qaeda, Salafi Jihad, and the diffusion of suicide attacks*. Baltimore: Baltimore : Johns Hopkins University Press, 2008.

Nester, W. *The Hamiltonian Vision, 1789-1800: The Art of American Power During the Early Republic*. Nebraska : U of Nebraska Press, 2012.

Page, Susan . «USA More Pessimistic On Iraq War.» *USA Today*, 2006.

Petraeus, David. «Report to Congress on the Situation in Iraq.» 2007.

Petras, J., και H. Veltmeyer. *Empire with Imperialism: The Globalizing Dynamics of Neo-Liberal Capitalism* . London: Zed Books, 2005.

Pollak, Joel B. «5 Reasons the Iraq War was Not a Mistake.» *Breitbart*, 19 5 2015.

Pringle, E. « Iraqis to Bush—Where did all our money go?» *Media Monitors Network (MMN)*, 12 9 2005.

Ricks, Thomas E. *The American Military Adventure in Iraq*. New York: Penguin, 2006.

- Riedel, Bruce. «30 years after our ‘endless wars’ in the Middle East began, still no end in sight.» <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/07/27/30-years-after-our-endless-wars-in-the-middle-east-began-still-no-end-in-sight/>. 27 7 2020. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/07/27/30-years-after-our-endless-wars-in-the-middle-east-began-still-no-end-in-sight/> (πρόσβαση 11 17, 2021).
- Rojin, Josh. *Obama administration plays quiet role in Iraq elections controversy*. 30 Απρίλιος 2010. <https://foreignpolicy.com/2010/04/30/obama-administration-plays-quiet-role-in-iraq-elections-controversy/> (πρόσβαση Νοέμβριος 15, 2021).
- Rojin, Josh. *How the Obama administration bungled the Iraq withdrawal negotiations*. 21 Οκτώβριος 2011. <https://foreignpolicy.com/2011/10/21/how-the-obama-administration-bungled-the-iraq-withdrawal-negotiations/> (πρόσβαση Νοέμβριος 16, 2021).
- Sayle, Timothy Andrews. «US War in Iraq since 2003.» Στο *Iraq Liberation Act of 1998*, Pub. Law No. 105–338, 112 stat. 3178. Toronto: University of Toronto, 2019.
- Schlosser, Nicholas J. *The Surge 2007-2008*. Washington, D.C: Center of Military History, 2017.
- Schwartz, Lowell. «Iraq isn’t as fragile as it looks.» <https://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2013/03/19/iraq-isnt-as-fragile-as-it-looks/>. 19 3 2013. <https://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2013/03/19/iraq-isnt-as-fragile-as-it-looks/> (πρόσβαση 11 1, 2021).
- Sky, Emma. *How Obama Abandoned Democracy in Iraq*. 07 Απρίλιος 2015. <https://www.politico.com/magazine/story/2015/04/obama-iraq-116708/> (πρόσβαση Νοέμβριος 15, 2021).
- Stokes, D. «The heart of empire? Theorizing US empire in an era of transnational capitalism.» *Third World Quarterly*, 2005: 217-236.

THE WHITE HOUSE Office of the Press, Secretary. *Fact Sheet: The Strategic Framework Agreement and the Security Agreement with Iraq*. 4 Δεκέμβριος 2008.

The_Guardian. «Bush: Saddam was not responsible for 9/11.» <https://www.theguardian.com/world/2006/sep/12/september11.usa2>. 12 9 2006. <https://www.theguardian.com/world/2006/sep/12/september11.usa2> (πρόσβαση 11 1, 2021).

Thompson, Loren. «Iraq: The Biggest Mistake In American Military History.» <https://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2011/12/15/the-biggest-mistake-in-american-military-history/?sh=26f2fc4b2d3b>. 15 12 2011. <https://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2011/12/15/the-biggest-mistake-in-american-military-history/?sh=26f2fc4b2d3b> (πρόσβαση 11 8, 2021).

Tucker, R. W., και D. C. Hendrickson. «Thomas Jefferson and American foreign policy.» *Foreign Aff*, 1989: 69, 135.

U.S. Department of Defense. «Measuring Stability and Security in Iraq.» Report to Congress , 2009.

United States Institute of Peace. *Provincial Reconstruction Teams in Iraq*. 20 Μάρτιος 2013. www.usip.org/publications/2013/03/provincial-reconstruction-teams-iraq (πρόσβαση Οκτώβριος 15, 2021).

USA_gov. «The Global War on Terrorism.» <https://www.state.gov/>. 2009. <https://www.state.gov/> (πρόσβαση 11 16, 2021).

USAgov. «THE 9/11 COMMISSION REPORT.» <https://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>, 2004.

USdepartment_of_states. «Information released on line from Jan 2001 to Jan 2009.» <https://2001-2009.state.gov/s/ct/rls/wh/6947.htm>. 2009. <https://2001-2009.state.gov/s/ct/rls/wh/6947.htm> (πρόσβαση 11 15, 2021).

White, Deborah. *5 Reasons Why Obama Won the 2008 U.S. Presidential Election*.
15 Ιανουάριος 2020. www.thoughtco.com/why-obama-won-2008-3325497
(πρόσβαση Οκτώβριος 20, 2021).

Καρβουναράκης, Θεοδόσης. *Η κυβέρνηση του προέδρου Bush και ο πόλεμος στο Ιρακ*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, Μάρτιος 2009.

NY. «Ο πόλεμος κατά του Ιράκ ήταν ιστορικό λάθος του Μπλερ.» *Η Καθημερινή*,
12 2009.

Παπασωτηρίου, Χ. *Η Αμερικανική Πολιτική από τον Φράνκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ*. Αθήνα: Ποιότητα, 2018.